

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Lucija Štrancar

Mentor: doc. dr. Marjan Hočevar

**SOCIOLOŠKI VIDIKI RAZVOJNIH DILEM
AJDOVŠČINE**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

KAZALO VSEBINE

Seznam slik.....	III
Seznam tabel.....	IV
1 UVOD	1
1.1 Metodologija	3
2 OPREDELITEV POJMOV IN KONCEPTA PROSTORSKEGA RAZVOJA.....	4
2.1 Družbeni razvoj.....	4
Koncept človekovega razvoja	6
Trajnostni družbeni razvoj	6
2.2 Koncept prostorskega razvoja	7
Odpiranje meja	9
Vpliv informacijsko-komunikacijske tehnologije na prostorski razvoj	11
Prostorsko planiranje.....	12
2.3 Razvojna strategija kot temeljni razvojni dokument.....	14
3 PROSTORSKI RAZVOJ NA LOKALNI RAVNI	16
3.1 Občina kot temeljna lokalna samoupravna skupnost	16
Razvoj lokalne samouprave	16
Družbeni vidiki preoblikovanja občin.....	17
3.2 Lokalno – globalno.....	19
Indikatorji lokalnih posebnosti.....	21
3.3 Prostorska razvojna strategija občine Ajdovščina.....	21
Zasnova poselitve.....	23
Zasnova gospodarske in javne infrastrukture.....	23
Zasnova krajine	24
4 PROSTORSKI RAZVOJ OBČINE AJDOVŠČINA	25
4.1 Izhodišča in cilji prostorskega razvoja občine Ajdovščina	25
Splošna izhodišča prostorskega razvoja občine Ajdovščina	25
Prostorske značilnosti občine Ajdovščina.....	26
Cilji prostorskega razvoja občine Ajdovščina.....	28
4.2 Razvoj poselitve	31
Racionalna raba zemljišč in objektov v naseljih	42
Komunalno opremljanje zemljišč.....	44
Razvoj prometne infrastrukture.....	45
Razvoj informacijsko-komunikacijske infrastrukture.....	50
Razvoj energetske infrastrukture.....	50
Oskrba z vodo in odvajanje ter čiščenje odpadne in padavinske vode	52
Ravnanje z odpadki	53
4.4 Razvoj krajine	54
Arhitekturna prepoznavnost mest in drugih naselij.....	55
5 SKLEP.....	57
6 VIRI.....	62
7 PRILOGE	66

SEZNAM SLIK

<i>SLIKA 2.1:</i>	<i>Razsežnosti koncepta individuacije.....</i>	<i>8</i>
<i>SLIKA 2.2:</i>	<i>Razsežnosti koncepta globalizacije</i>	<i>9</i>
<i>SLIKA 2.3:</i>	<i>Značilnosti območne in omrežne organizacije.....</i>	<i>10</i>
<i>SLIKA 2.4:</i>	<i>Vpliv novih tehnologij na prostorsko preobrazbo.....</i>	<i>11</i>
<i>SLIKA 3.1:</i>	<i>Občine pred letom 1994 in po njem.</i>	<i>17</i>
<i>SLIKA 3.2:</i>	<i>Značilnosti starega in novega lokalizma.....</i>	<i>20</i>
<i>SLIKA 4.1:</i>	<i>Skica prereza območja občine Ajdovščina.....</i>	<i>27</i>
<i>SLIKA 4.2:</i>	<i>Gravitacijska območja občine Ajdovščina.....</i>	<i>28</i>
<i>SLIKA 4.3:</i>	<i>Gibanje stopnje registrirane brezposelnosti v Ajdovščini od leta 1991 do leta 2004.....</i>	<i>29</i>
<i>SLIKA 4.4:</i>	<i>Postopek priprave občinskega lokacijskega načrta (OLN).....</i>	<i>32</i>
<i>SLIKA 4.5:</i>	<i>Gručast naselbinski vzorec – primer naselja Planina</i>	<i>33</i>
<i>SLIKA 4.6:</i>	<i>Razpršen naselbinski vzorec – primer naselja Predmeja.....</i>	<i>34</i>
<i>SLIKA 4.7:</i>	<i>Značilna silhueta naselja Vipavski Križ.....</i>	<i>36</i>
<i>SLIKA 4.8:</i>	<i>Turistično najbolj razpoznavne značilnosti občine Ajdovščina</i>	<i>41</i>
<i>SLIKA 4.9:</i>	<i>Glavne prometne povezave občine Ajdovščina s sosednjimi območji.....</i>	<i>46</i>
<i>SLIKA 4.10:</i>	<i>Vipavska železnica v nacionalnem železniškem omrežju</i>	<i>48</i>
<i>SLIKA 4.11:</i>	<i>Otliško okno.....</i>	<i>54</i>

SEZNAM TABEL

<i>TABELA 4.1:</i>	<i>Površina industrijskih in obrtnih con v občini Ajdovščina.....</i>	<i>39</i>
<i>TABELA 4.2:</i>	<i>Kaj bi najprej predstavili gostu, ki je prvič v občini Ajdovščina?.....</i>	<i>41</i>
<i>TABELA 4.3:</i>	<i>Pogostost in način potovanja prebivalstva, ki se izobražuje in delovno aktivnega prebivalstva v občini Ajdovščina</i>	<i>47</i>
<i>TABELA 4.4:</i>	<i>Glavni viri ogrevanja v občini Ajdovščina</i>	<i>51</i>

1 UVOD

Razvoj je kompleksna kategorija, ki pa je dolgo časa temeljila predvsem na ekonomistični ideji splošne akumulacije. Izčrpanost dolgo uveljavljenih razvojnih smernic in spremenjeno razumevanje razvojnih dejavnikov sta povzročila premike v razvojnih konceptih. Danes zahteva reševanje konkretnih razvojnih vprašanj, ki se nanašajo na nadaljnje usmerjanje družbenih procesov, pa naj bo to na področju kulture, izobraževanja, sociale ali gospodarstva, vedno več specifičnih znanj. Reševati je treba številne dileme in pri tem globalne rešitve na ravni družbe kot celote niso več dovolj. Posebnosti, v katerih so zajete razvojne možnosti, je treba razvijati tudi v okviru manjših družbenih sistemov: regij, občin, krajevnih skupnosti, vasi in podobno. V zadnjih letih je pomembna kategorija razvoja postala tudi trajnost. Po načelu trajnosti naj bi bila prihodnjim generacijam zagotovljena enaka kakovost življenja in bivanja kot sedanjim.

Cilj naloge je predvsem predstavitev in problematizacija razvoja na prostorskem področju v občini Ajdovščina. Vzporedno s tem analiziram ukrepe, s katerimi poskuša Občina uresničevati svojo vizijo. Preverjam predvsem, v kolikšni meri se v prostorsko strategijo Ajdovščine vgrajuje načelo trajnosti. Osnovna hipoteza diplomske naloge torej je, da občina Ajdovščina usmerja prostorski razvoj tako, da obenem zagotavlja trajnostni razvoj.

V prvem poglavju začenjam z opredeljevanjem dinamike družbenega razvoja ter navezujočih se konceptov, ki se v zadnjem času uveljavljajo v teoriji razvoja. To so koncepti, ki so se zaradi nezadostnosti uveljavljenih ekonomskih meril razvili iz potrebe po večdimenzionalni obravnavi razvoja.

Za celovit in trajnosten razvoj pa je treba upoštevati tudi prostorsko dimenzijo. Družba je namreč v nenehni interakciji s prostorom, tako fizičnim kot tudi vse pomembnejšim virtualnim prostorom, ki ga ustvarja nova informacijsko-komunikacijska tehnologija. Zato posebno pozornost namenjam opredelitvi koncepta prostorskega razvoja ob upoštevanju vzajemnih procesov individuacije in globalizacije ter drugih družbeno-prostorskih sprememb. Ob koncu tega poglavja ugotavljam tudi vpliv spremenjenih družbeno-prostorskih razmer na prostorsko planiranje.

Ker se kot eden od pomembnejših razvojnih dokumentov tako na lokalni kot tudi na državni ravni in širše vse bolj uveljavlja Razvojna strategija, predstavljam v prvem delu tudi pomen in načela Razvojne strategije kot strateškega razvojnega dokumenta.

V drugem delu naloge analiziram prostorski razvoj na lokalni ravni. Po kratki predstavitvi razvoja lokalne samouprave se v nadaljevanju posvečam problematiziranju preoblikovanja občin in porazdelitve funkcij v odnosu lokalna skupnost – država.

Občine so se s preoblikovanjem razdrobile in kot take po mnenju mnogih veliko bolje izkazujejo značilnosti ter zastopajo interese neke ožje lokalne skupnosti. Vendar družbeni procesi, ki se gibljejo v smeri vse večje samostojnosti posameznika in vpetosti v globalni družbeni okvir, prek meja lokalne skupnosti in države, postavljajo tako državo kot tudi lokalno skupnost na samo obrobje družbenega dogajanja. Država in s tem tudi lokalna skupnost se ohranjata zgolj na upravno-formalni ravni, medtem ko posamezniki vse pogosteje nastopajo kot individualni akterji, ki svoje partnerje iščejo v globalnem prostoru, brez posredovanja države ali lokalne skupnosti.

V povezavi s pojmom globalizacija velikokrat naletimo na zmotne predstave o izgubljanju identitete in prepoznavnosti v širšem prostoru. Globalizacija se pogosto povezuje z uniformiranostjo posameznikov, njihovih odnosov in prostora. Zato v drugem delu povzemam tudi nekatere indikatorje lokalnih posebnosti, ti so predvsem rezultat edinstvenih kombinacij elementov, ki obstajajo povsod po svetu.

Drugi del naloge končujem s predstavitvijo prostorske razvojne strategije občine na primeru Ajdovščine, v okviru katere so opredeljeni tudi pojmi razvoja poselitve, razvoja gospodarske in javne infrastrukture ter razvoja krajine.

Tretji del naloge namenjam natančnejši obravnavi prostorskega razvoja v občini Ajdovščina. Po uvodni predstavitvi občine Ajdovščina predstavljam izhodišča in cilje prostorskega razvoja v sami občini ter poskušam ugotoviti, od česa so ti odvisni.

V nadaljevanju obravnavam tri področja prostorskega razvoja, in sicer področje poselitve, področje gospodarske in javne infrastrukture ter krajinsko področje.

V poglavju Razvoj poselitve poskušam predstaviti pogloblitne razvojne možnosti na tem področju, raziskati smer razvoja poselitve ter ugotoviti, v kolikšni meri se pri tem upošteva načelo trajnosti. Glede na to, da se v občini Ajdovščina praznijo nekatera vitalna središča na eni strani, na drugi pa se prostor neracionalno izrablja, preverjam, v kolikšni meri se pri načrtovanju poselitve upošteva smotrna raba prostora in se v skladu s tem poselitev načrtuje v predelih, ki so že predvideni za pozidavo. Pri razvoju naselij preverjam načine poselitve in

rabe prostora, razvoj urbanih funkcij v naseljih, kako poteka razvoj gospodarskih dejavnosti znotraj naselij ter ali občina posveča dovolj pozornosti turistični funkciji naselij, predvsem tam, kjer so za to zadostne možnosti. Ker je v občini Ajdovščina veliko nepozidanih stavbnih zemljišč, v tem poglavju problematiziram tudi racionalno rabo zemljišč znotraj naselij in problem komunalnega opremljanja zemljišč, ki v veliki meri izhaja prav iz razpršenosti poselitve.

V tem delu poskušam tudi ugotoviti, kakšno je stanje gospodarske in javne infrastrukture v občini Ajdovščina. V kolikšni meri se načelo trajnosti spoštuje pri razvoju gospodarske in javne infrastrukture, preverjam na področju prometne infrastrukture, informacijsko komunikacijske tehnologije, oskrbe z vodo ter čiščenja odpadne in padavinske vode. Ohranjanje narave in sledenje načelom trajnostnega razvoja pa je razvidno tudi iz tega, kako se ravna z odpadki.

V zaključku tretjega dela obravnavam značilnosti krajine v občini Ajdovščina ter preverjam arhitekturno prepoznavnost mest in drugih naselij v občini.

V sklepnem poglavju predstavljam ključne dejavnike razvoja v občini Ajdovščina ter problematiziram osnovne razvojne dileme, s katerimi se občina sooča.

1.1 Metodologija

Po metodi študija literature s področja razvoja in lokalne samouprave opredeljujem osnovne pojme ter predstavljam značilnosti prostorskega razvoja na lokalni ravni. Za ugotavljanje stanja na področju prostorskega razvoja v občini Ajdovščina pa uporabljam sekundarno analizo podatkov. Slednje dopolnjujem z intervjuji, s katerimi poskušam pridobiti tudi informacije o razvojnih dilemah v občini Ajdovščina.

2 OPREDELITEV POJMOV IN KONCEPTA PROSTORSKEGA RAZVOJA

2.1 Družbeni razvoj

Pojem družbenega razvoja je zelo kompleksen in večdimenzionalen. To se razkriva predvsem v množici teorij in opredelitev družbenega razvoja, ki se razlikujejo glede na to, na katerih področjih in kdaj je proučevanje razvoja potekalo. Razlog za razlike med opredelitvami družbenega razvoja je predvsem v dejstvu, da številne teorije družbenega razvoja opredeljujejo faze razvoja. To je sicer dobro za poznavanje poteka družbenega razvoja v nekem določenem obdobju, vendar pa je to vezano na neko specifično okolje, družbo itd. in zato je težko razbrati, kaj je družbeni razvoj na splošno, kaj ga vspodbudi in kaj zavira.

V splošnem bi družbeni razvoj lahko opredelili kot postopno (kvantitativno in kvalitativno) spreminjanje organizmov, družbeno-ekonomskih in drugih pojavov. Sam razvoj pogosto povezujemo s procesi povečevanja, napredovanja, rasti, zato je pomembno poudariti, da beseda razvoj pomeni le spremembo neke strukture v določenem časovnem obdobju.

Razvoj je praviloma značilnost vseh sistemov, ki imajo medsebojno odvisne dele. Vsebuje dve osnovni lastnosti, in sicer raznolikost in integracijo. Raznolikost je stopnja, do katere so lastnosti komponent medsebojno različne, integracija pa je možnost, da bo sprememba v eni komponenti vodila do spremembe v drugih komponentah. Interakcija med tema dvema lastnostma je ena od osnovnih dinamik razvojne spremembe¹ in je hkrati tudi osnova za ocenjevanje razvoja nekega sistema (glej Teune in Mlinar, 1978: 40–44). Razvoj nekega sistema je torej zaznamovan z novostmi, ki vstopajo v ta sistem in s tem povečujejo raznovrstnost. Postopoma se te novosti integrirajo v obstoječe komponente sistema, s tem pa se sistem pomakne na višjo stopnjo organiziranosti.

Teune in Mlinar sta opredelila dve metodi merjenja družbenega razvoja: neposreden in posreden način. Pri neposrednem načinu merjenja se najprej opravi selekcija družbeno pomembnih lastnosti, nato se vsaka od teh lastnosti primerja z vsemi drugimi in na podlagi tega se identificirajo podobnosti in razlike, ki omogočajo ocenjevanje. Pri posrednem načinu

¹ Razvojna sprememba je kvalitativen proces, saj pomeni spremembe v komponentah in v odnosih med temi komponentami, razvoj pa je kvantitativen koncept, ki se kaže v povečani stopnji raznolikosti sistema (glej Teune in Mlinar, 1978: 45). Vsebuje najmanjše atome družbene dinamike, posamezne premike v stanju sistema, ki se medsebojno povezujejo. Razvojno spremembo določa razlika v različnih časovnih okvirih, med stanji istega sistema (glej Sztompka, 1994: 4).

pa se razvoj ocenjuje iz že dostopnih indikatorjev, ki so bili izbrani za različne namene (glej Teune in Mlinar, 1978: 47).

Ko pomislimo na pojem družbenega razvoja, se zastavljajo predvsem vprašanja, kot so: Zakaj se družbe sploh razvijajo? Zakaj se spreminjajo? Zakaj so ene družbe naprednejše od drugih?

Družbeni sistemi se razvijajo zato, ker imajo sposobnost proizvodnje in združevanja novih lastnosti. Rezultat tega so spremembe v naravi sestavnih delov družbenih sistemov in spremembe v odnosih med temi deli. Čeprav so družbeni sistemi mešanice različnih tipov komponent in odnosov, pa v posameznem sistemu vedno prevladuje en tip, ki so mu vsi drugi podrejeni. Tako sta Teune in Mlinar definirala tri tipe družbenih sistemov, in sicer 'sodelujoči' sistemi (coaction systems), 'interakcijski' sistemi (interaction systems) in 'transakcijski' sistemi (transaction systems).

Prvi, torej 'sodelujoči' sistemi, so organizirani po načelu podobnosti znotraj sistema in razlik v primerjavi z drugimi sistemi. 'Sodelujoči' sistemi torej ne proizvajajo raznolikosti in se zato ne morejo razvijati. Znotraj 'sodelujočih' sistemov se spreminja samo število njihovih komponent, osnovno vodilo pa je reprodukcija. Sodelovanje posameznikov v tovrstnih sistemih je zgolj agregat in ne pomeni soodvisnosti.

Komponente 'interakcijskih' sistemov se medsebojno navezujejo in spreminjajo. To so razvojni sistemi, ker interakcija med komponentami v sistemu proizvaja raznolikost. Primarna aktivnost v 'interakcijskih' sistemih je produkcija, raznolikost znotraj sistema pa se povečuje prek menjave. Komponente 'interakcijskih' sistemov so razredi, agregati, skupine, organizacije in institucije, katerih narava se postopoma spreminja. Ko se poveča stopnja razvoja, se med komponentami sistema pojavi tendenca po večji avtonomiji in enakopravnosti kar posledično vodi do večje recipročnosti v procesu izmenjave.

V 'transakcijskih' sistemih so bolj kot podobnosti pomembne razlike – edinstvene kombinacije raznolikosti. Podobnosti se razkrivajo na ravni sistema, medtem ko med komponentami vlada raznolikost. Lastnosti se pomikajo po mrežah sistema, ne zasedajo enkratnega mesta v času in prostoru in so zato osvobodjene družbenih pritiskov. Odnosi med komponentami so posredni, potekajo prek sistema. Komponente 'transakcijskih' sistemov so posamezniki in ni centrov, ki sprejemajo odločitve (glej Teune in Mlinar, 1978: 94–100).

Če torej skušamo odgovoriti na zastavljeno vprašanje, bi lahko rekli, da se razlike v razvoju družbenih sistemov pojavljajo zato, ker v posameznih sistemih prevladujejo različni tipi komponent in odnosov med njimi.

Koncept človekovega razvoja

Koncept človekovega razvoja so v 90. letih prejšnjega stoletja opredelili Združeni narodi in se je razmeroma dobro uveljavil po vsem svetu. »Človekov razvoj je koncipiran tako, da poveže različne vidike življenja ljudi, različne razsežnosti njihove blaginje in svobodo v širšem in ožjem pomenu.« (Poročilo o človekovem razvoju, Slovenija 2002/2003: 9.) Sama ideja o človekovem razvoju se je pojavljala že pred samim obstojem ekonomije. Zaslediti jo je bilo mogoče tudi v pri začetnikih politične ekonomije. Vendar je dotlej uveljavljen ekonomski koncept razvoja začel izgubljati svojo prepričljivost prav zaradi osredotočenosti na en sam vidik razvoja, ki je imel premajhno razlagalno moč v spremenjenih družbenih razmerah. Pritiski znotraj družb so povzročili, da so ljudje postajali vse bolj cilj, in ne več samo sredstvo proizvodne in ekonomske dejavnosti. Ta premik se kaže v sodobnem konceptu človekovega razvoja, ki je ekonomski koncept razvoja interdisciplinarno razširil z drugimi vedami, predvsem z demografijo, sociologijo in socialno psihologijo. »Je dosežek pluralizma idej v času, ko osredotočenost na en sam vidik razvoja izgublja svojo prepričljivost.« (Poročilo o človekovem razvoju, Slovenija 2002/2003: 9.) V optiki koncepta človekovega razvoja gospodarska rast ni več cilj, temveč sredstvo za izboljšanje človekovega življenja.

Tako koncipiran človekov razvoj se spremlja na treh ravneh, in sicer na ravni življenja, na ravni dostopa do virov ter na ravni znanja in možnosti, da ljudje izkoristijo svoje zmožnosti. Poleg tega pa človekov razvoj zajema tudi druge razvojne dejavnike: človekove pravice, enake možnosti, družbeno blaginjo, skrb za okolje itd. (glej Poročilo o človekovem razvoju, Slovenija, 2002/2003: 9 – 10). Razvoj družbe mora torej izboljšati možnosti vsakega človeka za dolgo in zdravo življenje, tako da izboljša dostop do virov za dostojno življenje ter do znanja in informacij, potrebnih za razvoj in uresničenje osebnih zmožnosti.

Ker je okvir vrednotenja človekovega razvoja zastavljen zelo široko, se za merjenje tega uporablja enoten merski sistem, ki je poznan pod oznako indeks človekovega razvoja.²

Trajnostni družbeni razvoj

Družbeni razvoj mora biti usmerjan tako, da spoštuje načelo trajnosti. »Trajnostni razvoj pomeni, da se potrebe današnjih generacij zadovoljujejo na način, ki ne omejuje možnosti prihodnjih rodov za vsaj enako uspešno zadovoljevanje njihovih potreb. S tem zagotavlja

² Omenjeni indeks je sestavljen iz številnih uporabnih indeksov in je hkrati instrument, ki je omogočil, da se razvoj vrednoti enotno po vsem svetu. Omogoča merjenje tako ekonomskih kot tudi neekonomskih dejavnikov, zato je najprimernejši za primerjavo držav po vsem svetu.

dolgoročno uravnovešeno izboljševanje gospodarske, socialne in okoljske razsežnosti blaginje.« (Strategija razvoja Slovenije, Osnutek za javno razpravo, 2004: 8.)

Visoka socialna in gospodarska razvitost na eni strani in sorazmerno nizka okoljska razvitost na drugi strani so največji trajnostni problem razvitih držav in držav v razvoju. Zato je pomembno, da je sodobni ekonomski razvoj v skladu z naložbami v naravne vire za prihodnost, saj to pomeni tudi ohranjanje ali celo izboljševanje ravni tako okoljske kot tudi socialne razvitosti. Gospodarske odločitve torej ne smejo temeljiti na podcenjenem ali poceni okoljskem in socialnem kapitalu. »Potrebno je le, da ekonomska politika poskrbi za ustrezne konsistentne dolgoročne ekonomske signale, ki določajo funkcionalnost okoljskega in socialnega kapitala, njuno obnovo in izboljševanje.« (Trajnostni razvoj in vloga države, 2001: 1.)

2.2 Koncept prostorskega razvoja

Izhajajoč iz začetne definicije družbenega razvoja, v kateri smo tega opredelili kot postopno, kvalitativno in kvantitativno, spreminjanje organizmov in struktur, lahko za prostorski razvoj rečemo, da pomeni postopno spreminjanje prostorskih struktur. Pri tem pa je treba upoštevati dejstvo, da prostor ni zgolj okolje, znotraj katerega poteka neka dejavnost. Prostor in njegov razvoj sta v tesni povezavi z družbeno-razvojnimi procesi in kakor »se prevladujoče družbene razmere in odnosi manifestirajo v prostoru, tako po drugi strani tudi prostorsko-fizična struktura predstavlja lahko eno od sredstev (četudi ne ravno odločilnega), s pomočjo katerega vplivamo na spremembo družbenih odnosov« (Mlinar, 1983: 37). Obravnavanje prostorske razsežnosti družbenega življenja se prevečkrat omejuje zgolj na proučevanje urbanih struktur, pri čemer se zanemari druge prostorske strukture (lokalne, regionalne, nacionalne, globalne). Vendar je spremenjen odnos med ljudmi, njihovimi dejavnostmi in prostorom omogočil razvoj urbane civilizacije na vseh naseljenih območjih sploh. Pospešeno gibanje prebivalstva, dobrin in znanja, omogočeno z informatizacijo družbe, pa zahteva pojmovanje prostora, ki je bilo dolgo časa značilno samo za mesta.

Ker prostor v sociologiji ni zgolj fizična konstanta, temveč se spreminja v skladu z družbeno-razvojnimi procesi, je pomembno, da pri opredeljevanju prostorskega razvoja upoštevamo družbene spremembe in procese, med katerimi posebno pozornost zahtevata procesa individuacije in globalizacije.

Individuacija lahko pomeni težnjo po uveljavljanju posameznika kot edinstvenega in različnega od drugih v njegovem prostorskem in časovnem kontekstu, lahko pa pomeni tudi osamosvajanje posameznika v odnosu do drugih v ožjem in širšem okolju. V prvem primeru gre za primerjanje lastnosti posameznikov, kar pomeni, da gre za določeno razmerje in za logiko množic, v drugem primeru pa gre za vprašanje povezanosti, za neki odnos, torej za logiko omrežij (glej Mlinar, 1994a: 17–18). Slika 2.1 prikazuje razsežnosti individuacije, ki se navezujejo na prostorsko organizacijo družbe.

SLIKA 2.1: Razsežnosti koncepta individuacije

INDIVIDUACIJA KOT	
1. medgeneracijska sprememba in diverzifikacija glede na poreklo	Nižja stopnja vnaprejšnje določenosti posameznika, osvobojenost akterjev od svojega porekla, večja prostorska mobilnost.
2. zmanjševanje določenosti na podlagi teritorialne pripadnosti	Zmanjševanje določenosti na podlagi teritorialne pripadnosti, razširitev dostopnosti do drugih subjektov.
3. povečevanje raznovrstnosti "časovno-prostorskih poti"	Širi se obseg gibanja v časovni enoti, pa tudi raznovrstnost ritmov gibanja v času in prostoru, pojav nove fleksibilnosti, ki izpodriva uveljavljene predstave o prostorskem redu.
4. povečevanje nadzora in zmanjševanje naključnosti vplivov iz okolja	Posameznikovo uveljavljanje posebnih ali edinstvenih meril selektivnosti v odnosu do fizičnega in družbenega okolja in posledično uveljavljanje lastnega nadzora nad vplivi iz okolja.
5. povečevanje avtentičnosti izražanja identitete	Neposredno vključevanje posameznika v sistem, brez posrednikov, bolj individualno obravnavanje posameznikov, uveljavljanje avtentičnih identitet posameznikov.

Vir: Povzeto po Mlinar, 1994a

Globalizacija je proces intenzivnega in vseobsežnega povezovanja, ki povzroča soodvisnost vseh delov sveta. Na splošno pomeni »razširjanje determinacijskih okvirov družbenega dogajanja tako, da se ta vse bolj izenačujejo s svetom kot celoto« (Mlinar, 1994a: 24). Z globalizacijo se družbeno dogajanje na lokalnih, regionalnih in nacionalnih ravneh premika na internacionalno, supranacionalno in svetovno. Manjše teritorialne enote ne morejo več delovati izolirano, temveč so vse bolj pod vplivom svetovnega dogajanja. Zato globalizacijo nekateri avtorji opredeljujejo kot »univerzalizacijo partikularizma in partikularizacijo univerzalizma« (Robertson, 1992 v Mlinar, 1994a: 24). Prostorske razsežnosti koncepta globalizacije prikazuje slika 2.2.

SLIKA 2.2: Razsežnosti koncepta globalizacije

GLOBALIZACIJA KOT	
1. povečevanje medsebojne odvisnosti v svetovnem merilu	Širjenje prostorskih okvirov medsebojne odvisnosti dogajanja, zmanjševanje možnosti parcialnih rešitev.
2. dominacija in odvisnost	Sistem svetovne dominacije se uveljavlja v odnosih med metropolitanskim jedrom in svetovno periferijo, povezanost celotnega sveta s prevlado radialnih vezi, Logika "igre z ničelno vsoto" je osnova povezovanja.
3. svetovna homogenizacija	Širjenje univerzalnih standardov nadomešča prejšnjo partikularno homogenost manjših enot, vse večja uniformnost, neovirano gibanje materialnih dobrin, ljudi in idej v svetovnem merilu.
4. prerazporeditev (dostopnost do) raznovrstnosti sveta	Večji delež celotne svetovne raznovrstnosti v okvirih posameznih teritorialnih skupnosti (etnična raznolikost, dostopnost do informacij...), teritorialne enote so vse bolj odprte do celote, ta pa vedno bolj izraža raznovrstnost posameznih delov.
5. preseganje časovne diskontinuitete	Povečevanje možnosti asinhronega komuniciranja, širjenje delovanja posameznih služb v globalnih prostorskih okvirih

Vir: Povzeto po Mlinar 1994a

Odpiranje meja

Prostorska organizacija se odmika od teritorialne organizacije, ki temelji na prostorski bližini in strnjnosti, in se pomika v smeri vse večje odprtosti, ki se kaže v množtvu transnacionalnih omrežij (glej Mlinar, 1994b: 958). Nacionalni okviri se s tem zabrišejo, povečata pa se raznovrstnost in avtonomija akterjev, ki selektivno vzpostavljajo stike med seboj v vse širšem prostoru in se povezujejo med seboj čez meje lokalnih, regionalnih in nacionalnih skupnosti. Delovanje posameznikov tako ni več omejeno na meje nacionalne države, pri čemer se razširijo teritorialni okviri, povečuje se prostorska mobilnost in s tem tudi dinamizacija dogajanja. Posamezniki imajo večjo izbiro alternativ, s tem pa se zmanjšuje njihova odvisnost od konkretnega okolja (glej Mlinar, 1995: 663–666). Z odpiranjem meja se tradicionalna območna organizacija postopoma preoblikuje v omrežno organizacijo, ki omogoča manjšim teritorialnim enotam in tudi posameznikom pridobitev nadsionalnega položaja. Temeljne razlike med območno in omrežno organizacijo prikazuje slika 2.3.

Ker družbene interakcije niso več omejene na meje nacionalnih držav, se zmanjšuje dosedanja enosmernost povezav v smeri državnega centra, povečuje pa se razpršenost povezav v širših

teritorialnih okvirih. To povzroča »... prekrivanje, do medsebojna križanja in preseke omrežij družbenih interakcij, ki niso družbeno-prostorska celota in niso nujno teritorialno določena z mejami nacionalne države.« (Axtman, 1992 v Mlinar, 1993: 1087).

SLIKA 2.3: Značilnosti območne in omrežne organizacije

OBMOČNA ORGANIZACIJA	OMREŽNA ORGANIZACIJA
Poudarek na 'teritorialnih skupnostih' in teritorialni avtonomiji	Poudarek na individualni avtonomiji
Meje	Povezave
Strnjenost, kontigviteta	Razpršenost, ločevanje ('disembedding')
Zaključenost, načelo nevmešavanja v notranje zadeve	Teritorialna odprtost
Kumulativnost povezav (multifunkcionalnost)	Selektivnost
Trajnost, togost, vnaprejšnja določenost, avtohtonost	Prehodnost, fleksibilnost
Frontalna teritorialna izključnost	Križanje in preseganje povezav med akterji
Bližina, lokacijska vezanost	'Neobčutljivost' za oddaljenost, ubikviteta
Center in periferija	Vozlišča, težnja k razsrediščenemu povezovanju
Teritorialna ekspanzivnost, frontalni spopadi	Prežemanje, interpenetracija
Fizična navzočnost, posedovanje, akvizitivnost	Dostopnost
Dihotomija domače/tuje	Deteritorializacija domačega in tujega
Teritorialno predstavništvo in posredništvo	Neposredna udeležba – brez posrednikov in predstavnikov
Teritorialna hierarhija, prevlada večjega	Horizontalno povezovanje (sodelovanje in tekmovanje)
Formalno organizacijske institucionalne povezave	Neformalne in formalne povezave
Mikro-makro delitev	Mikro-makro konvergenca

Vir: Mlinar, 1995

Proces odpiranja meja pa ima tudi nasprotno učinke. Zaradi bolj sproščene gibljivosti ljudi, kapitala, materialnih dobrin in idej, ki jo je omogočila teritorialna odprtost, se v zatečenih, tradicionalnih okvirih poraja občutek ogroženosti. Tako se hkrati z odpiranjem navzven povečuje potreba pa večjem nadzoru dostopa drugih v lasten prostor (glej Mlinar, 1990: 765).

Vpliv informacijsko-komunikacijske tehnologije na prostorski razvoj

Informacijsko-komunikacijska tehnologija vpliva na načine komuniciranja in interakcij na vseh področjih družbenega življenja, kar se izraža tudi v spremenjeni teritorialni organizaciji družbe. Toge in zaprte strukture se postopoma odpirajo in postajajo fleksibilnejše, s tem pa geografski prostor izgublja svojo determinacijsko vlogo (glej Mlinar, 1989: 528–529). Omenjene spremembe nakazujejo prehod od »prostora krajev« do »prostora tokov« (Castells, 1997). Avtor je izraz »prostor tokov« uporabil za označitev materialne organizacije sočasnih družbenih praks, ki delujejo skozi tokove, pri čemer se tokovi pojmujejo kot namerne in ponavljajoče se sekvence menjave in interakcije med fizično ločenimi družbenimi akterji (glej Castells, 1997: 412).

Nova informacijsko-komunikacijska tehnologija omogoča zmanjšanje, v nekaterih primerih pa celo odpravljanje časovno-stroškovno distance. Informacije so dostopne povsod, vsem in brez dodatnih stroškov. S tem pa enote, kot so mesta, občine, regije in podobno, izgubljajo svoje značilne posebnosti ter pomen. Pod vplivom novih tehnologij se »prostorska fizičnost« postopoma spreminja v »omrežno virtualnost« (Hočevar, 2000). Razlike med njima prikazuje slika 2.4.

SLIKA 2.4: Vpliv novih tehnologij na prostorsko preobrazbo

FIZIČNI PROSTORI – PROSTORSKA FIZIČNOST	VIRTUALNI PROSTORI – OMREŽNA VIRTUALNOST
teritorij	omrežje
fiksnost	gibanje/tokovi
vpetost, vkoreninjenost	izključljivost, izpreženost
materialnost	nematerialnost
vidno, jasno	nevidno, nejasno
otipljivo	neotipljivo
aktualno (konkretno)	virtualno (abstraktno)
fizična (ne)dostopnost	logična (ne)dostopnost
centralnost	vozliščnost
evklidski prostor	logični prostor

Vir: Prirejeno po Hočevar, 2000

Z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo se tako krepijo neposredne vezi med akterji nadnacionalnih omrežij (odpravljanje posrednikov), hkrati pa se povečuje geografski prostor, znotraj katerega je informacijo mogoče doseči (glej Mlinar, 1994a: 85–86). Pri tem je

pomembno poudariti, da informacijsko-komunikacijska tehnologija omogoča samo asinhrono komunikacijo in kot taka pomeni grožnjo primarnim osebnim odnosom.

Tudi učinki informacijsko-komunikacijske tehnologije v prostoru so dvosmerni. Drago Kos ugotavlja, da se po eni strani »'prostor res krči', tj. fizične razdalje so vse bolj obvladljive, po drugi strani pa prav lažja prostorska dostopnost omogoča pluralizacijo prostorskih identitet« (Kos, 2002: 32).

Prostorsko planiranje

Proces odločanja v zvezi s cilji in strategijami prihodnjega prostorskega razvoja imenujemo prostorsko planiranje. Dolgo časa je bilo prostorsko planiranje opredeljeno kot »določanje kriterijev za socialno in prostorsko alokacijo in distribucijo 'redkih resursov' (npr. stanovanja, dostopnost do izobraževanja, zdravstva itd.)« (Gantar, 1984: 3). Ta klasična definicija je v celoti veljala za vseobsežno prostorsko planiranje v modernem centralnem državnem hierarhičnem urejanju. Močna potreba po urejenem in funkcionalnem prostorskem razvoju ter prostorska integriteta nacionalne države sta bila glavna motiva za razvoj vseobsežnega prostorskega planiranja (glej Mastop, 1998 v Kos, 2003: 3). S prehodom v postmoderno decentrični in manj hierarhičen sistem urejanja družbenih zadev pa so se tudi v prostorskem planiranju pojavile težnje po novih postopkih. »V novih pogojih je težko izvajati hierarhizirano formalno sistemsko družbeno regulacijo, ker je ena temeljnih značilnosti postmoderne individualizirana raznovrstnost, ki prinaša nestabilnost in nepredvidljivost.« (Kos, 2003:1.) Vseobsežno prostorsko planiranje je tako izgubilo svojo perspektivo in odprlo pot bolj odprtemu, demokratiziranemu in preobraženemu prostorskemu planiranju (glej Kos, 2003: 3).

V spremenjenih razmerah se je tako uveljavilo strateško planiranje, ki je opisano kot »družbena praksa, ki usklajuje zainteresirane akterje in omogoča njihovo sodelovanje pri izdelavi strategij, politik in planov« (Kos, 2003: 3). Spremembe, ki so posledica strateškega planiranja, so po Mastopu naslednje:

- »strateško planiranje nima enega samega 'komandnega' mesta, pač pa več akterjev lahko zahteva, da je določena razsežnost njegova kompetenca;
- planiranje ni omejen proces, pač pa 'neskončna' operacija;
- planiranje ni podrobno in natančno organizirano, pač pa bolj nekakšen odločevalski 'haping' medsebojno odvisnih akterjev.« (Mastop, 1998 v Kos 2003: 4.)

Kot odziv na kritike planiranja, ki so največkrat posledica krize legitimnosti države in državnih institucij, pa se v okoljih z dolgoletnimi izkušnjami v usmerjanju prostorskega razvoja uveljavlja tako imenovano 'kolaborativno' oziroma 'soodločevalsko' planiranje.

'Soodločevalsko' planiranje je nova oblika participativnega planiranja (glej Rydin, 1998 v Kos, 2003). Planerske postopke usmerja k iskanju soglasja vseh vpletenih akterjev, zato je komunikacija »... vitalni element planerjevega dela: ustvarjanje skupnih ciljev, posredovanje znanja, razvoj skupnih rešitev in družbeno učenje« (Rydin, 1998 v Kos 2003: 5). Tovrstno planiranje vključuje znanja strokovnjakov različnih področij in je kot tako dovzetno za različne, tudi manjšinske, interese.

'Soodločevalsko' planiranje po Rydinu predpostavlja novosti kot so razvoj organizacij za sodelovanje in komuniciranje, zagotavljanje konsenza in omogočanje 'glasov' v planiranju. (glej Rydin, 1998 v Kos, 2003: 5).

Prostor ima določene lastnosti in okolje, zato ima prostorsko planiranje geografsko, funkcijsko, časovno in institucionalno razsežnost. Za postmoderno prostorsko planiranje sta tako značilni večrazsežnost in večciljnost, saj se ukvarja s prostorskimi vplivi številnih in različnih razvojnih dejavnikov. Zlasti so v ospredju nasprotja med razvojnimi in varovalnimi interesi.

Prostorski razvojni problemi so vse kompleksnejši, zato jih morajo prostorski načrtovalci strokovno utemeljeno in celovito raziskati in razjasniti. Pri tem se opirajo na geodetski informacijski sistem ter sodelujejo s strokovnjaki s področij regionalne ekonomike, prostorske sociologije, okoljskih znanosti, pa tudi s strokovnjaki, kot so stavbni, komunalni, prometni, infrastrukturni inženirji, agronomi, gozdarji, vodarji in podobno. »Prostorsko planiranje obsega poleg avtonomnih strokovnih nalog tudi spoznavno analitiko, pripravljane hipotez, zasnov in sinteznih rešitev, ker le tako lahko kakovostno prispeva k sonaravni uskladitvi sektorskih ali drugih pobud in interesov za dejavnosti v prostoru ali posege vanj.« (Narava in okolje: varstvo in razvoj, 1998: 38.)

Kot smo že ugotovili, kredibilnost nekdanjih glavnih subjektov prostorskega planiranja (nacionalne države, državnih institucij) pada, zato se na tem področju odpira prostor, v katerem bi glavno vlogo lahko odigrale občine. Te so najbližje lokalnemu dogajanju in lokalnim interesom, zato lahko v lokalnih prostorskih planih dodobra usklajujejo zakonodajo in interese vpletenih akterjev. Vendar pa morajo pri tem ohraniti kritično distanco, saj ozki

interesi in pobude posameznikov prepogosto pomenijo oviro in imajo ponekod prednost pred racionalno organizacijo prostora.

2.3 Razvojna strategija kot temeljni razvojni dokument

Razvojna strategija je neke vrste razvojni načrt, izdelan za določeno obdobje, v katerem je opredeljeno, kako se bodo na nekem področju dosegali strateški razvojni cilji. Je dokument, ki lahko bistveno pripomore k družbenemu, ekonomskemu in okoljskemu razvoju, saj omogoča pragmatičnost, hkrati pa konsistentnost pri doseganju temeljnih ciljev na določenem področju.

Uspešnost strategije je odvisna od številnih dejavnikov, ki se vrstijo že od same izdelave strategije, pa vse do njenega izvajanja. Za uspešnost strategije je potrebna zadostna vpetost v obstoječ družbeni okvir, prav tako pa mora biti podprta z zadostno politično voljo, tako na lokalni, kot tudi na državni ravni. Vsaka uspešna strategija mora izhajati iz lastnega okolja in reševati probleme v specifičnem okolju. To seveda ne pomeni, da se razvojna strategija ne sme opirati na spoznanja v drugih okoljih in situacijah, vendar mora ta spoznanja vedno ustrezno prilagajati specifičnemu okolju, iz katerega izhaja.

Zelo pomembno pri osnovanju razvojne strategije je tudi število družbenih akterjev, ki pri njeni izdelavi sodelujejo. Oblikovanje razvojne strategije mora namreč potekati v »čim širšem aktivnem dialogu različnih družbenih akterjev in vsaj na ravni najbolj temeljnih opredelitev stremeti k doseganju čim širšega soglasja« (Strategija razvoja Slovenije, Osnutek za javno razpravo, 2004: 18). Čim širši je krog strokovnjakov, ki sodelujejo pri osnovanju strategije, tem večja je možnost, da bo strategija zajela vse ali vsaj večino problemov, ki jih ima neko specifično okolje. Prav tako je za uspešnost strategije pomembna interakcija z javnostjo, saj se tako v opredeljevanju razvojnih možnosti res upošteva potrebe vseh družbenih akterjev in oblikovanje strategije se poveže z načrtovanjem razvoja na nižjih ravneh. Interakcija z javnostjo je koristna predvsem za pridobivanje informacij 'od spodaj navzgor', kar lahko prispeva k večji praktičnosti in uporabnosti strategije, ki postane še posebno prepoznavna ob samem izvajanju.

Rezultat in hkrati tudi pogoj procesa oblikovanja razvojne strategije je seveda socialni kapital.³ Pri tem gre predvsem za socialni kapital v smislu pretoka znanja ter povečanja učljivosti družbenih akterjev v okviru samega procesa oblikovanja strategije, ki zahteva visoko stopnjo sodelovanja in koordinacije.

³ Izraz socialni kapital označuje interakcijske lastnosti mrež, ki so v pomoč (ali pa tudi ne) pri izrabi različnih kapitalskih virov. Izvor socialnega kapitala so socialne mreže, sam socialni kapital pa je izraz treh mrežnih lastnosti: navzočnosti pomembnih virov, ki jih vsebuje neko socialno omrežje, dosegljivosti teh virov za pripadnike mreže in uporabnosti teh virov za posameznike in skupine v smislu uspešnosti in učinkovitosti (glej Dragoš in Leskošek, 2003: 43-44).

3 PROSTORSKI RAZVOJ NA LOKALNI RAVNI

3.1 Občina kot temeljna lokalna samoupravna skupnost

Za lokalno samoupravo obstajajo številne definicije. Na splošno pa bi lahko rekli, da lokalna samouprava pomeni možnost odločanja na podlagi lastne moči. To pomeni, da se o določenih stvareh odloča znotraj skupine ljudi, ki jih vodi skupni interes, ne pa na državni ravni.

Občina je najpomembnejši tip lokalne samouprave in hkrati tudi najnižja teritorialna enota javne uprave, s pravico do samouprave v zadevah, ki so krajevne narave, poleg tega pa opravlja tudi naloge centralne državne oblasti. Ima lastne organe, ki jih volijo prebivalci občine, in lastna finančna sredstva za izpolnjevanje svojih nalog. Ponavadi se občina oblikuje v okviru lokalne skupnosti, ki je sama naravna skupnost in obstaja neodvisno od države. Občina je torej »naravni tip lokalne samoupravne skupnosti, ki se je razvil iz 'gole' lokalne skupnosti in si med tem razvojem pridobil določen pravni položaj v širši (državni) skupnosti« (Šmidovnik, 1994: 14).

Razvoj lokalne samouprave

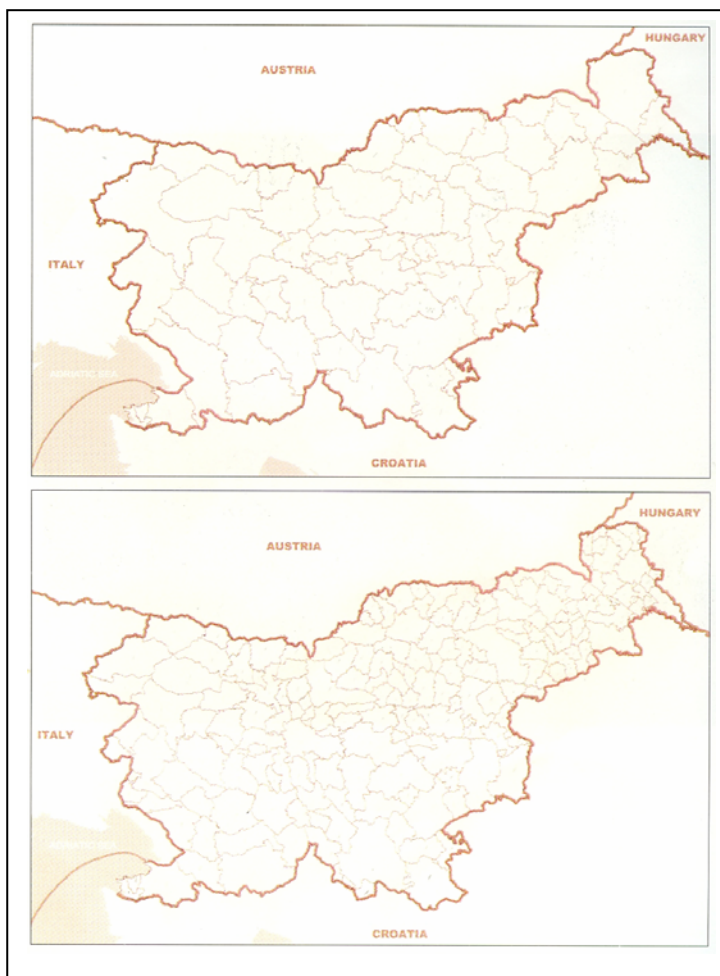
Prve oblike občine so se pojavile že v 12. stoletju, ko so si srednjeveška mesta skušala pridobiti pravice za nemoteno in samostojno izvajanje trgovskih in obrtniških dejavnosti ter sejemске pravice. Na ozemlju Slovenije so bile te pravice večini mest podeljene v 13. in 14. stoletju.

Pravno institucionalizirane občine, kot jih poznamo še danes, so nastale šele v začetku 19. stoletja, vendar je lokalna samouprava pomenila zgolj dopolnilo centralizirane državne oblasti (glej Šmidovnik, 1994: 14 –15).

Po drugi svetovni vojni se je najprej uveljavil sovjetski model oblasti s kraji, okraji in okrožji. Leta 1952, ko so bila okrožja ukinjena, pa je občina spet pridobila status najmanjše upravne enote. Tako se je v takratni Ljudski republiki Sloveniji oblikovalo 380 občin. V času po informbiroju so občine pridobivale vse več pristojnosti, kar je povzročilo njihovo preobremenitev. Posledica tega je bilo združevanje občin in manjšanje njihovega števila.⁴ Z osamosvojitvijo, leta 1991, je bilo v Sloveniji 62 občin, vendar se je to število z zakonom o ustanovitvi občin in določitvi njihovih območij iz leta 1994 povečalo na 147 in se zaradi vrste pritožb zaustavilo pri številu 192 (slika 3.1).

⁴ Leta 1959 je bilo ozemlje Slovenije razdeljeno na 89 občin, pozneje pa se je število zmanjšalo na 62.

SLIKA 3.1: Občine pred letom 1994 in po njem.

Vir: Mlinar, 2000

Družbeni vidiki preoblikovanja občin

V obdobju po osamosvojitvi je bila vloga občin bolj centralizacija, kot pa decentralizacija, kar je bilo v novoustanovljeni državi, ki si je šele postavljala temelje, popolnoma pričakovano in po svoje samoumevno. Dodaten argument za tovrstno ureditev je bila tudi majhnost ozemlja nove države. Vendar pa velikost države ni zadostno merilo za odločanje o decentralizaciji oziroma centralizaciji. Pomemben dejavnik pri tovrstnem odločanju je zagotovo tudi stopnja družbene diferenciacije. Slovenija je v tem pogledu precej raznolika dežela, sestavljena iz številnih lokalnih in regionalnih identitet, ki so se razvile na podlagi zgodovinskih, geografskih, kulturnih in etničnih dejavnikov. Osupljivo je dejstvo, da se na tako majhnem ozemlju zvrsti toliko različnih prostorskih in družbenih značilnosti, ki se kažejo v raznolikih arhitekturnih slogih, vzorcih poselitve, uporabi zemlje ter v nekoliko težje določljivih

družbeno-prostorskih identitetah. Prav ta heterogenost slovenskega prostora je zadosten razlog za to, da se kljub težnji države po centralizaciji regulacija planiranja in koordinacija družbenih zadev v Sloveniji decentralizira (glej Kos, 2000: 8).

Reforma lokalne samouprave je v Sloveniji potekala zelo hitro, kar je bil glavni razlog za to, da je bil širši družbeni dialog izključen. Snovalci reforme so se osredotočali predvsem na velikost in število novih občin, pri tem pa izpuščali pomembna vprašanja, kot so vprašanja o postmodernih lokalnih identitetah ter o delitvi pristojnosti med državno in lokalno oblastjo. Predlogi za nove občine so vključevali zgolj teritorialno bližino, dejanske povezanosti med kraji ali zavesti o skupni pripadnosti pa ni bilo. S tem so snovalci reforme popolnoma zanemarili dejstvo, da je pristojnosti, ki so izvorno lokalne, težko določiti, zlasti v času velikih prostorskih in političnih sprememb. Poleg tega so prezrli še vrsto drugih pasti, ki so se pojavile ob nepremišljenem spreminjanju koncepta in meja novih občin ter obenem spregledali dejstvo, da je količina vpeljanih sprememb že preseгла družbeno sposobnost prilagajanja, saj je bila javnost s spremembami zelo pomanjkljivo seznanjena (glej Kos, 2000: 10 – 11).

Reforma je popolnoma spregledala dejstva, da sama sprememba velikosti občin ne prispeva k večji demokratizaciji, da optimalne velikosti ni mogoče določiti splošno ter da pri tem ne gre zgolj za upravno-pravna vprašanja (glej Mlinar, 2000: 416).

Raziskava o ustanavljanju novih občin (Kos, 1995 v Kos, 2000: 11 – 16),⁵ je pokazala, da so bili tudi vodilni funkcionarji (župani, podžupani, svetniki, poslanci), precej kritični do samega procesa ustanavljanja novih občin. Na vprašanje o tem, kdo bi moral imeti največji vpliv pri vpeljevanju lokalne samouprave, je največ anketiranih (43,9 %) menilo, da bi to morali biti prebivalci sami oziroma da bi morali o tem odločati strokovnjaki (41,3 %). V skladu s tem so anketiranci pri reformi najpogosteje kritizirali preveliko centralizacijo države, preveč političnih pogajanj in premalo zanimanja za mnenja strokovnjakov. Očitno nezadovoljstvo respondentov se je pokazalo tudi pri vprašanju o delitvi pristojnosti med državo in posameznimi občinami, saj je večina anketiranih (56,2 %) menila, da delitev teh ni primerna.

⁵ Raziskava je zajela mnenja 285 vodilnih funkcionarjev (kar je nekaj manj kot 50 % vseh funkcionarjev) v 148 občinah. Raziskoval je predvsem mnenja o ustanavljanju novih občin in o začetnih operativnih problemih, s katerimi so se te srečevale.

Posledice hitrega in nepremišljenega ustanavljanja novih občin lahko na celotnem ozemlju Slovenije spremljamo še danes. Nezadovoljstvo z obstoječim stanjem se kaže predvsem v številnih pobudah in predlogih o cepitvi nekaterih večjih občinskih enot na manjše. Nemoč nekaterih občin pri obvladovanju množstva procesov, ki so v skladu z družbeno-prostorskimi spremembami vse kompleksnejši in vse bolj neodvisni od organizacijskih enot, vodi v težnje po ločevanju posameznih delov od celote tudi v pravno-formalnem smislu. Obenem pa lahko omenjene pritiske razumemo tudi kot željo po uveljavljanju lastne identitete nekega območja, kar je predvsem posledica vse večje odprtosti, tako prostorske kot tudi družbene organizacije. Vse večja odprtost navzven namreč pomeni tudi vse večjo raznolikost identitet znotraj posamezne občine, pri čemer je vseobsežna politika vodenja povsem neučinkovita. Občine morajo pri svojem delovanju upoštevati spremembe znotraj njihovih delov in igrati predvsem integrativno vlogo ter tako spodbujati razvoj posameznih identitet, namesto da ga zavirajo. Če občinska politika vodenja ne priznava raznolikosti identitet in interesov, se pojavijo težnje po osamosvajanju nekaterih delov.

3.2 Lokalno – globalno

Z vstopanjem v globalno družbo se pojavljajo spremembe, ki imajo močan vpliv na lokalne skupnosti in lokalno demokracijo. Lokalne skupnosti so vse bolj odprte in kot take podvržene globalizacijskim procesom, ki so običajno veljali za nekaj, kar je ločeno in v določenih primerih celo nasprotno lokalnemu. Zato so globalizacijo dolgo pojmovali kot grožnjo lokalnim skupnostim, kot nujno zlo, ki slabi tako prostorske kot tudi systemske meje in sili manjše enote, da se vključujejo v večje globalne sisteme ter jim s tem onemogoča avtonomen razvoj. Vendar pa je tako stališče že precej zastarelo. Vse bolj se uveljavlja ideja o prežemanju lokalnega in globalnega, kar se izraža tudi v terminu glocalizacija.

Odpiranje meja in množična uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije sta omogočila uveljavljanje lokalnih akterjev v globalnem prostoru. Posameznik je lahko popolnoma samostojen tako v procesu pridobivanja informacij, kot tudi v procesu izražanja lastne identitete. Tako so lahko najprodornejši lokalni akterji lahko prisotni po vsem svetu, istočasno pa je tudi ves svet vedno bolj neposredno navzoč v lokalnih enotah. »V tem smislu se globalno pojavlja, ne le kot alternativa, ki se izključuje z lokalnim, temveč tudi kot možnost in priložnost za afirmacijo lokalnega.« (Mlinar, 2001: 767, 768.) Lokalna udeležba je bogatejša in pestrejša prav zaradi tega, ker vključuje tudi globalne zadeve. V teh novih

razmerah morajo lokalne oblasti in drugi akterji skrbeti predvsem za pospeševanje notranje diverzifikacije ter za spodbujanje dovzetnosti za možnosti zunaj lokalnega prostora.

Globalizacijski vplivi slabijo tudi odnos center – periferija. Kot je zapisal Mlinar je »predvsem od ustvarjalnosti in angažiranosti posameznikov in skupin odvisno, kje je ali bo žarišče dogajanja, saj ob vse lažji prometni in informacijski dostopnosti prihaja tudi do medsebojnega dopolnjevanja in prežemanja programov v širšem prostoru« (Mlinar, 2000: 430).

Res je, da v novonastalih razmerah lokalizem, ki temelji na teritorialni zaprtosti in nedostopnosti ne more obstajati, vendar to še zdaleč ne pomeni, da izginja nasplošno. Nekateri avtorji (Strassoldo) opozarjajo na pojav novega lokalizma, v katerem se zrcalijo poskusi sistematizacije kaotičnega globaliziranega sveta.

»...Temeljno dejstvo je zelo očiten porast v informacijskem pretoku. Ljudi bombardirajo z neštevilnimi, često protislovnimi sporočili iz neštevilnih virov in končni vtis je največkrat kaotičen. Svet postaja obupno kompleksen, zmeden, nedojemljiv, skrivnosten in grozeč. Izguba moralnega in estetskega reda ima svojo ceno, na primer identiteto. Ko človek zadovolji svoje osnovne materialne potrebe ter izgubi vero v boga in narod in mogoče še v uspeh, nenadoma ne ve več, kaj bi s seboj, kdo sploh je in kakšen je smisel njegovega obstoja. Tako vidimo na eni strani množično manifestacijo anomalije, na drugi pa krčevito iskanje smisla in identitete. Novi lokalizem je ena od oblik tega iskanja, oziroma je beg iz neurejene zmede večjega sveta. Moderni človek je ustvaril globalni sistem, ki ima veliko prednosti in privlačnosti, je pa preobsežen, da bi bil pregleden in obvladljiv, čeprav samo intelektualno. Postmoderni človek poskuša oživiti majhne enklave domačnosti, intime, varnosti in razumevanje, enklave, v katerih bi se zrcalil njegov Jaz« (Strassoldo, 1990:75).

Novi lokalizem se od starega razlikuje po dveh bistvenih značilnostih (Slika 3.2). Prva je ta, da je novi lokalizem »rezultat svobodne volje, zavestne izbire...je prostovoljen in nameren (racionalen)«, druga značilnost pa je, da »se novi lokalizem zaveda preostalega sveta in je kar odprt za interakcije z njim« (Strassoldo,1992 v Mlinar, 1995: 126,127).

SLIKA 3.2: Značilnosti starega in novega lokalizma

	STARI LOKALIZEM	NOVI LOKALIZEM
POVEZANOST	Samostojnost kot neodvisnost	Samostojnost kot izbira
LASTNOSTI	Posebnosti z izključevanjem	Posebnosti z vključevanjem

Vir: Mlinar, 2001

Novi lokalizem je torej izraz za vse večjo samostojnost, ki jo tako na individualni kot tudi na kolektivni ravni omogoča vse širši razpon izbire partnerjev ter hkrati izraz za zmanjševanje teritorialne odvisnosti v smislu vključevanja drugih. S tem ko subnacionalni akterji množijo transnacionalne povezave, se povečuje njihova moč in relativizira odvisnost od države (glej Mlinar, 2001: 771 – 772).

Kljub ugotovitvam, da globalizacijski vplivi vendarle niso izrinili lokalnosti, temveč da se je ta pod njihovim vplivom preoblikovala in na novo vzpostavila, ostaja razmerje med globalnim in lokalnim dokaj nedorečeno in pogosto konfliktno. Zato je, kot je zapisal Strassoldo, treba rešiti »problem, kako harmonizirati globalno enotnost – nujno stopnjo funkcionalne, ekonomske, komunikacijske integracije – z lokalno pestrostjo okusov, slogov, idej, vrednot, preferenc, institucionalnih in estetskih oblik itd.« (Strassoldo, 1990: 69).

Indikatorji lokalnih posebnosti

Čeprav se v globaliziranem svetu srečujemo s prostim pretokom idej, stvari, dobrin in ne nazadnje tudi ljudi, pa lahko na določenih področjih še vedno spremljamo in ugotavljamo lokalne posebnosti. Mlinar je tako določil tri poglobitna področja, na katerih so lokalne posebnosti še posebno izrazite:

1. številne razsežnosti naravnega okolja, žive in nežive narave,
2. grajeno okolje,
3. način ali življenjski slog prebivalcev določene lokalne enote (glej Mlinar, 2001: 778).

In čeprav so omenjena področja neprestano pod vplivom omenjenih globalnih tokov, to ne pomeni, da se zaradi tega lokalne posebnosti izgubljajo. Kot smo že ugotavljali, lahko vpliv globalnih tokov te posebnosti izpostavlja ali celo nadgrajuje. Po eni strani smo lahko priča splošni razširjenosti in standardiziranosti elementov po vsem svetu, po drugi strani pa nas presenečajo njihove edinstvene lokalne kombinacije.

3.3 Prostorska razvojna strategija občine Ajdovščina

Prostorska razvojna strategija je dokument, ki »določa izhodišča in vizijo prostorskega razvoja občine ter usmeritve za usklajen in vzdržen razvoj dejavnosti v prostoru in njegovo rabo tako, da je omogočeno usmerjanje prostorskih razvojnih procesov in z njimi povezanih prostorskih ureditev ter uveljavljanje prostorskih ukrepov za njeno izvajanje« (Pravilnik o

podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave strategije prostorskega razvoja občine ter vrstah njenih strokovnih podlag, 2004: 1).

Občina Ajdovščina je s pripravami na izdelavo strategije prostorskega razvoja začela v letu 2006. V omenjenem dokumentu bodo najprej določeni izhodišča in cilji prostorskega razvoja občine, ki bodo upoštevali stanje, probleme in težnje prostorskega razvoja občine Ajdovščina, v povezavi z gospodarskimi, družbenimi in okoljskimi razmerami ter vlogo občine v regiji. Poleg tega bodo upoštevana tudi načela vzdržnega prostorskega razvoja, ki izhajajo iz evropskih in mednarodnih dokumentov in priporočil ter krovnih dokumentov s področja prostorskega urejanja na nacionalni ravni. Bistvenega pomena pri določanju izhodišč in ciljev prostorskega razvoja občine Ajdovščina bodo tudi varstvene usmeritve ter zahteve iz predpisov, programov in načrtov s področij varstva okolja, ohranjanja narave, varstva naravnih virov in varstva kulturne dediščine.

Prostorska strategija občine Ajdovščina bo morala opredeljevati tudi zasnovo razmestitve dejavnosti v prostoru s prioriteta in usmeritvami za doseg ciljev prostorskega razvoja občine ter zasnovo posameznih sistemov lokalnega pomena v prostoru. Slednje se nanaša na področje zasnove poselitve, področje zasnove gospodarske javne infrastrukture ter na področje zasnove krajine.

V končni fazi mora Strategija prostorskega razvoja občine Ajdovščina določiti še ukrepe za izvajanje strategije prostorskega razvoja občine (glej Pravilnik o podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave strategije prostorskega razvoja občine ter vrstah njenih strokovnih podlag, 2004: 1).

Pri izdelavi prostorske strategije je pomembno, da je število družbenih akterjev, ki pri tem sodelujejo, čim večje. Prostora namreč ne moremo več presojati zgolj glede na produkcijske, transportne in druge stroške, niti glede na donosnost, ki jo zagotavlja gospodarstvenikom. Vse pomembnejše postaja spoznanje, da načini razporeditve v prostoru omogočajo možnosti vsestranskega razvoja človekove osebnosti. Na prvi prostorski konferenci za predstavitev in obravnavo programa priprave Strategije prostorskega razvoja in Prostorskega reda občine Ajdovščina, ki je bila namenjena pridobitvi priporočil, usmeritev in legitimnih interesov lokalne skupnosti, gospodarstva, interesnih združenj in organizirane javnosti, se je pokazal velik interes javnosti za sodelovanje pri pripravi tega prostorskega akta. Ta participativnost kaže zavedanje pomena prostora in okolja v občini, obenem pa je interes širše javnosti

nekakšno varovalo pred pretiranim uveljavljanjem zasebnih interesov v prostorskem razvoju občine.

Zasnova poselitve

Ob upoštevanju regionalnih in lokalnih značilnosti ter urbanistične, stavbne in druge kulturne dediščine določa zasnova poselitve usmeritve za razvoj naselij glede rabe urbanih površin in sanacije degradiranih urbanih površin, glede usmeritev za usklajeno oblikovno podobo naselij in njihovih širitev, glede ureditve javnih površin v okviru poselitvenih območij ter glede prenove obstoječega stavbnega fonda (glej Pravilnik o podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave strategije prostorskega razvoja občine ter vrstah njenih strokovnih podlag, 2004: 2).

»Razvoj poselitve zajema razmeščanje prebivalcev, dejavnosti, delovnih mest in infrastrukture v omrežju naselij in zagotavljanje zadostnih komunalno opremljenih površin za bivanje, proizvodnjo, oskrbo in storitve na primernih lokacijah ter površin za rekreacijo in preživljanje prostega časa.« (Strategija prostorskega razvoja Slovenije, 2004: 21.)

Razvoj poselitve mora biti zasnovan tako, da je v skladu z naravnimi danostmi in omejitvami ter da se preprečujejo prostorski konflikti in navzkrižja med različnimi rabami. Ustvarjati mora kakovostnejše in privlačnejše bivalno in naravno okolje, hkrati pa ne sme zanemarjati možnosti za gospodarski razvoj.

Zasnova gospodarske in javne infrastrukture

Zasnova gospodarske javne infrastrukture določa usmeritve za razvoj na področju prometnega omrežja in objektov ter druge s prometom povezane infrastrukture in javnega potniškega prometa. Poleg tega določa usmeritve za razvoj na področju energetskega in telekomunikacijskega omrežja in objektov ter na področju omrežja in objektov gospodarske javne infrastrukture in grajenega javnega dobrega lokalnega pomena (npr. cesta, ulica, trg, igrišče, pokopališče, park, zelenica) (glej Pravilnik o podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave strategije prostorskega razvoja občine ter vrstah njenih strokovnih podlag, 2004: 2).

»Infrastrukturni sistemi omogočajo povezanost in oskrbo urbanih in podeželskih območij ter omogočajo povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi. Infrastrukturne sisteme je treba načrtovati tako, da prispevajo k razvoju policentričnega omrežja mest in drugih naselij, kvalitetnemu razvoju in privlačnosti mest ter drugih naselij, k skladnemu razvoju območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi ter k medsebojnemu dopolnjevanju funkcij podeželskih in urbanih območij.« (Strategija prostorskega razvoja Slovenije, 2004: 32.)

Razvoj zgoraj naštetih sistemov je treba načrtovati v skladu z drugimi rabami, poleg tega pa je treba upoštevati tudi omejitve zaradi varstva bivalnih kakovosti, varstva kulturne dediščine, ohranjanja biotske raznovrstnosti ter varstva naravnih vrednot in naravnih virov. Pri načrtovanju razvoja infrastrukturnih sistemov sta izjemnega pomena tudi ocena ogroženosti določenega prostora in vidik ekonomske sprejemljivosti.

Zasnova krajine

Zasnova krajine določa usmeritve glede rabe prostora (zlasti kmetijskih, gozdnih, turističnih in rekreacijskih območij ter območij mineralnih surovin in voda), glede opredelitev območij s prevladujočimi omejitvami za razvoj dejavnosti v krajini (varovana območja, ogrožena ali degradirana, območja za potrebe obrambe ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter druga območja varstva kakovosti naravnega in bivalnega okolja) in usmeritve za graditev objektov zunaj poselitvenih območij (glej Pravilnik o podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave strategije prostorskega razvoja občine ter vrstah njenih strokovnih podlag, 2004: 2 – 3).

»Razvoj krajine je preurejanje, obnavljanje ali ohranjanje prostorskih razmerij v krajini zaradi umeščanja novih ali posodabljanja obstoječih dejavnosti z upoštevanjem zatečenih naravnih in kulturnih značilnosti v krajini.« (Strategija prostorskega razvoja Slovenije, 2004: 45.)

Krajina se mora razvijati tako, da postaja funkcionalen, ekološko in oblikovno uravnotežen sistem prostorskih struktur, hkrati s tem pa mora še vedno omogočati zdravo, varno in prijetno bivalno okolje. Razvoj krajine mora v največji meri ohranjati naravno zgradbo in kulturne plasti ter zagotavljati prostor za potek naravnih procesov. Skratka, razvoj krajine mora omogočati, da je ta nosilka lokalne identitete ter drugih pomenov.

4 PROSTORSKI RAZVOJ OBČINE AJDOVŠČINA

4.1 Izhodišča in cilji prostorskega razvoja občine Ajdovščina

Prostor je osnova za razvoj, zato mora biti izkoriščanje prostorskih zmogljivosti smotrno in preudarno, predvsem pa mora omogočati ohranitev krajinske pestrosti in naravne kakovosti. Prav tako je treba veliko pozornosti nameniti lokalnim posebnostim, saj so osnova za doseganje prepoznavnosti v širšem prostoru.

V Strategiji prostorskega razvoja Slovenije je zapisano: »Globalizacija, evropeizacija, liberalna ekonomija, hiter razvoj informacijske tehnologije, razvoj urbanega sistema, večja ekološka ozaveščenost in paradigma trajnostnega razvoja vplivajo na prostorski razvoj in zahtevajo ustrezne odzive v načrtovanju prostora.« (Strategija prostorskega razvoja Slovenije, 2004: 1.) Zato morajo biti strateški dokumenti fleksibilnejši in morajo upoštevati tako gospodarske kot tudi družbene in okoljske vidike razvoja.

Prostorski akti, ki urejajo prostorski razvoj, naj bi tako bili namenjeni predvsem usklajevanju in uveljavljanju prostorskih interesov ter tako omogočili planiranje, ki vključuje različne organizacijske oblike javnega in zasebnega partnerstva. Temeljno vodilo prostorskega razvoja mora biti dejstvo, da je prostor omejena dobrina, ki zahteva skrbno usklajevanje javnih koristi in zasebnih interesov ter dolgoročno naravnano prostorsko planiranje.

Splošna izhodišča prostorskega razvoja občine Ajdovščina

Občina Ajdovščina se zadnja leta pospešeno usmerja v razvoj gospodarstva. Zaradi te tendence je bila v letu 2004 izdelana Strategija gospodarskega razvoja občine Ajdovščina od leta 2005 do leta 2015, ki na podlagi problemske analize opredeljuje dejavnike razvoja, dolgoročne cilje, razvojne scenarije ter osnovne usmeritve delovanja občine na posameznih področjih, upoštevajoč socialne, prostorske, okoljske, sektorske in druge priložnosti, omejitve in razmere. Izhodiščna dokumenta na lokalni ravni sta še Prostorski in Družbeni plan občine Ajdovščina.

Prostorski razvoj na lokalni ravni je še vedno precej odvisen od državnih dokumentov, kot sta Uredba o prostorskem redu in temu sorodna Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Čeprav so dokumenti, izdelani na državni ravni pogosto zelo abstraktni in jih je nemogoče uporabiti v specifičnih lokalnih okoljih, pomenijo, kot nam je povedala vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina, osnovo za izdelavo vseh lokalnih prostorskih aktov. Ker pa je

pri opredeljevanju in načrtovanju razvoja treba upoštevati tudi zahteve po zagotavljanju in varstvu kakovosti okolja, je temeljno izhodišče tudi zakon o varstvu okolja.

Z vstopom v Evropsko unijo smo se integrirali v širši evropski prostor in postali del evropskih prostorsko razvojnih procesov, kar kot izhodišče za prostorski razvoj občine postavlja tudi Evropske prostorske razvojne perspektive (European Spatial Development Perspective – v nadaljevanju ESDP). ESDP je okvir za oblikovanje prostorskih politik tako na ravni EU, kot tudi na nacionalnih in lokalnih ravneh posameznih držav članic. Dokument predpostavlja tesnejšo evropsko integracijo, ki temelji na sodelovanju držav članic ter njihovih regionalnih in lokalnih oblasti, pri oblikovanju regionalnega razvoja EU. (European Spatial Development Perspective, 1999)

Prostorske značilnosti Občine Ajdovščina

Občina Ajdovščina je del Goriške statistične regije in se uvršča med pomembnejša regionalna središča Slovenije. Zavzema 245,2 km² ozemlja in ima 18.095 prebivalcev, kar v Goriški regiji predstavlja 15-odstoten delež. Gostota poselitve znaša 73,8 prebivalca/km². Občina je razdeljena v 26 krajevnih skupnosti s skupno 45 naselji.

Upravno, gospodarsko in kulturno središče občine je mesto Ajdovščina, kjer biva približno 35 % vseh prebivalcev občine. Podeželski prostor v občini je zelo raznolik .

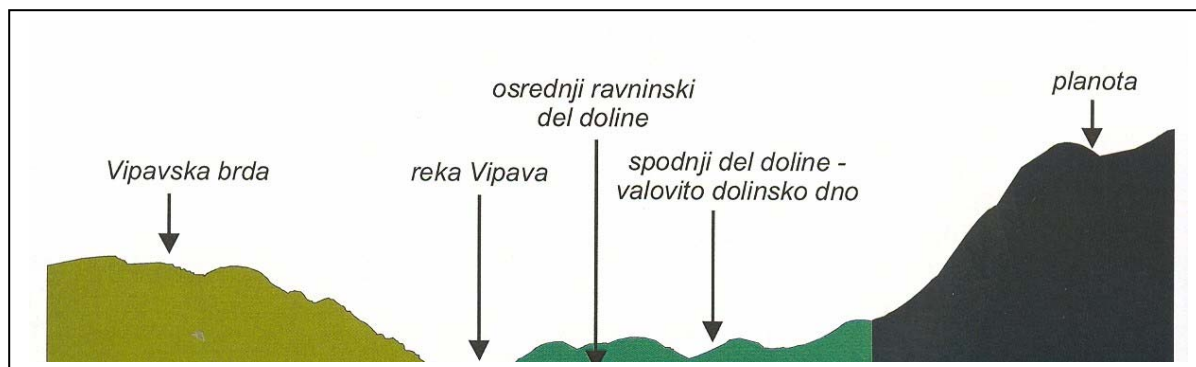
Občina Ajdovščina leži v osrednjem delu Vipavske doline. Območje je reliefno precej razgibano, saj prevladujejo kotline, rečne terase in gričevje, ravnina je zgolj ob reki Vipavi.

Območje občine Ajdovščina se odpira proti zahodu, od koder prihajajo močni vplivi sredozemskega podnebja, ki omogočajo rast tipičnih sredozemskih vrst (fige, kakiji, lovor, oleander). Na visokih kraških planotah se prepletajo vplivi alpskega, sredozemskega in celinskega podnebja, kar se kaže v pestrosti rastlinskih in živalskih vrst.

Območje občine je izpostavljeno tako poplavam kot tudi poletnim sušam. Za območje Nanosa, Trnovskega gozda in Vipavske doline je značilna burja – hladen in sunkovit severovzhodni veter, ki se s planot spušča proti dolini. Najmočnejša je pozimi, ko njeni sunki dosežejo hitrost tudi do 170 km/h. Burja povzroči veliko škode na kmetijskih posevkih, sadovnjakih vinogradih, stavbah, ovira pa tudi promet.

Območje občine Ajdovščina je stičišče štirih geografskih območij, kar se kaže v izraziti reliefni in podnebni raznolikosti, gostoti poselitve ter raznovrstni rabi prostora (Slika 4.1).

SLIKA 4.1: Skica prereza območja občine Ajdovščina

Vir: Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v občini Ajdovščina, 2005

Območje spodnjega dela Vipavske doline, ki je najzahodnejši del občine Ajdovščina, je pretežno dolinsko območje z manjšimi vzpetinami, kar je razlog za gosto poselitev. Milo, submediteransko podnebje in šibkejša burja pa ustvarjata idealne razmere za kmetijsko rabo zemljišč, zato tu uspevajo tudi najzahtevnejše kulture. Naselja so tako strnjena kot tudi razpotegnjena.

Mesto Ajdovščina in njegova okolica spadata v območje osrednjega dela Vipavske doline. Za to območje je značilna močna burja, ki pomeni veliko oviro za kmetijsko rabo zemljišč. Kmečko prebivalstvo je tako v izraziti manjšini in stalno upada. Značilna je gosta naselitev z večjimi naselji.

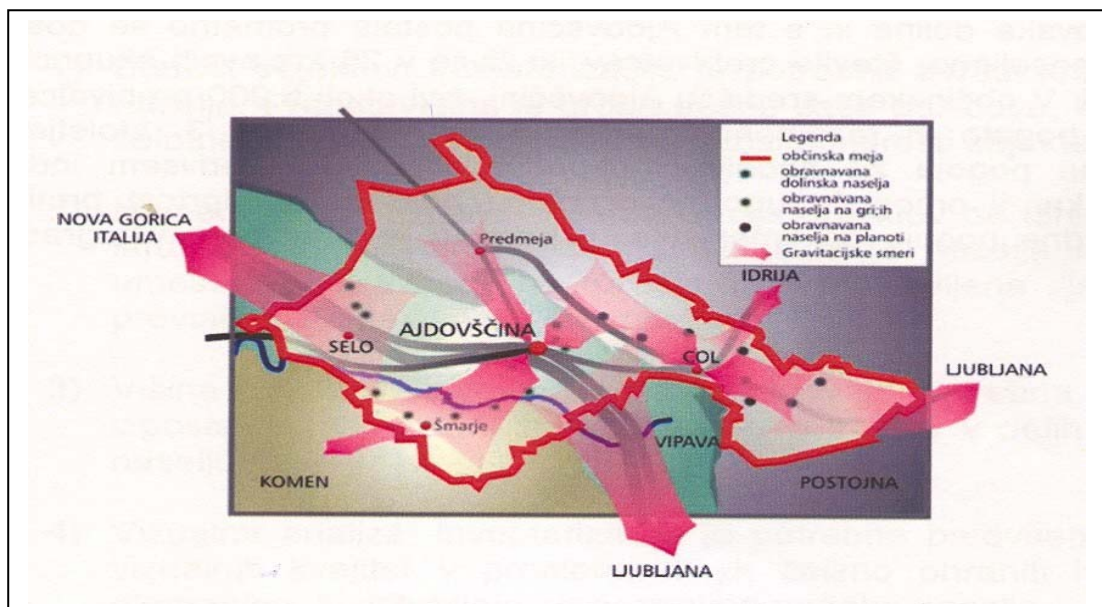
Severni del občine Ajdovščina pokriva območje Trnovske planote in Hrušice. To je, reliefno gledano, planota s strmim robom, ki se spušča v Vipavsko dolino. Značilno je celinsko podnebje s hladnimi zimami. Območje je prekrto z obsežnimi mešanimi gozdovi. Populacijsko in gospodarsko lahko območje razdelimo na dva povsem različna dela: okolico Cola in okolico Otlice. Prvi del je veliko dostopnejši, saj leži ob glavni cesti Ajdovščina–Idrija in je zato tudi gosteje naseljen. Drugi del pa je težje dostopen, zato je naseljenost zelo redka.

Četrto geografsko območje v občini Ajdovščina je območje Vipavskih brd na južnem in jugozahodnem delu občine. Je pretežno flišasto gričevje na levem bregu reke Vipave. Podnebne razmere so podobne kot v spodnjem delu Vipavske doline z izrazito burjo na izpostavljenih območjih. Dostopnost je precej slaba, poselitev je redkejša, naselja pa so manjša in razpotegnjena.

Občina Ajdovščina leži ob V. in X. panevropskem prometnem koridorju, na prečni cestni povezavi mednarodnega pomena od Razdrtega prek Nove Gorice do Vidma. Območje

gravitira na sosednje občine: Novo Gorico, Logatec, Vipavo Idrijo, Komen (Slika 4.2). Posamezna naselja različno čutijo vplive tega povezovanja, ali prek dnevnih migracij, centrov oskrbovanja ali kulturnih in društvenih dejavnosti.

SLIKA 4.2: Gravitacijska območja občine Ajdovščina

Vir: Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v občini Ajdovščina, 2005

Cilji prostorskega razvoja občine Ajdovščina

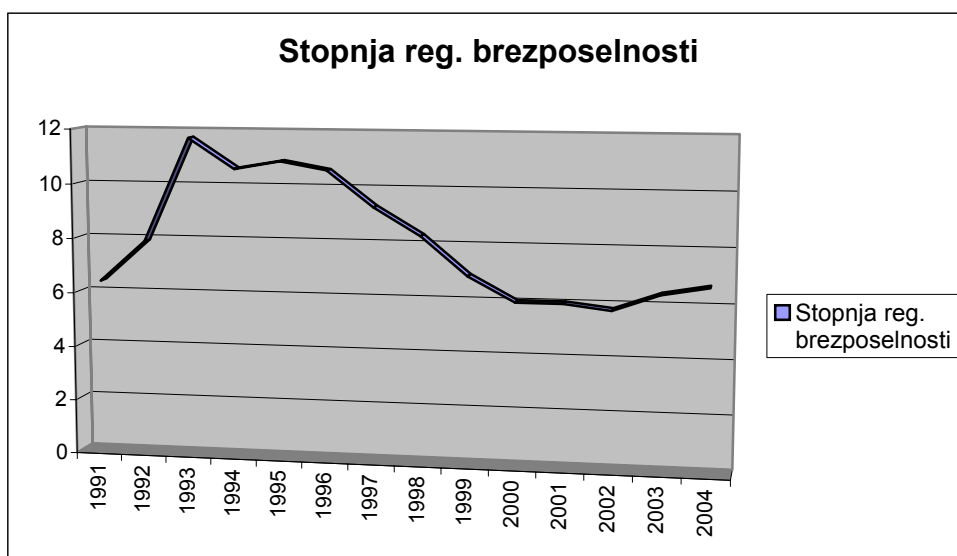
Razvojni cilji naj bi bili, kot je zapisano v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije, ob upoštevanju izhodišč opredeljeni »z namenom razreševanja obstoječih in pričakovanih prostorskih problemov ... ter preusmeritve negativnih teženj in doseganje večje stopnje urejenosti v prostoru« (Strategija prostorskega razvoja Slovenije, 2004: 5). Dolgoročno naravnani razvojni cilji naj bi vključevali kakovostnejše življenje vseh uporabnikov prostora.

V Ajdovščini je bila v 80. in v začetku 90. let prejšnjega stoletja močno razvita industrija. To je bil čas vzpona številnih tovarn in podjetij (Kovinsko podjetje, Lipa, Alpina, Tekstina, Ika, Fructal, Mlinotest), ki so zaposlenim zagotavljale finančno ter družbeno in socialno varnost.

V letih po osamosvojitvi Slovenije, ko so se začele spreminjati družbeno-politične razmere, je 'stara' industrija izgubila vlogo paradnega konja. Zaradi izgube južnih trgov so se tovarne in podjetja začeli srečevati s težavami v poslovanju. Ko so dokončno pošle tudi finančne zaloge, s katerimi so se tovarne ob zmanjšanem poslovanju ohranjale pri življenju, so sledila prva

odpuščanja in posledično večanje števila brezposelnih (Slika 4.3). Porast števila brezposelnih pa je v letih po osamosvojitvi dosegel kritično točko tudi zaradi številnih priseljencev iz drugih republik nekdanje Jugoslavije, ki so si pravočasno uredili državljanstvo. Zaradi nizke stopnje izobrazbe in starosti sta bili obe skupini zelo težko zaposljiva delovna sila. Temu primerno je slabel tudi življenjski standard, posledično pa se je večalo nezadovoljstvo med prebivalci občine. Stanje se je začelo izboljševati s postopnim razvojem malega gospodarstva v občini.

SLIKA 4.3: Gibanje stopnje registrirane brezposelnosti v Ajdovščini od leta 1991 do leta 2004

Vir: Letno poročilo Zavoda republike Slovenije za zaposlovanje, 2005

Ker so premiki v gospodarstvu že dajali prve rezultate, se je po prvotnih težnjah občinske politike k razvijanju socialne blaginje, kulture in kmetijstva, deloma tudi na prigovarjanja gospodarstvenikov, uveljavila težnja k pospešenemu razvoju gospodarstva v občini. Dobro razvito gospodarstvo bi namreč zapolnilo vrzel, ki jo je za sabo puščala umirajoča industrija, saj bi se tako odprla nova delovna mesta, pozneje pa bi to pripomoglo tudi pri vzpostavitvi kulturne in športne infrastrukture. Občina Ajdovščina si je tako zastavila nov, jasen cilj – postati močno razvojno središče Primorske, kjer bo občanom in obiskovalcem prijetno bivati.

V Odloku o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in družbenega plana Občine Ajdovščina so opredeljeni naslednji dolgoročni razvojni cilji:

1. zagotavljanje ekonomskih in prostorskih pogojev za rast števila strukturno ustreznih novih delovnih mest, pri čemer imajo prednost ekološko čiste dejavnosti, programi, ki so kapitalno in tehnološko zahtevni, programi v terciarnem in kvartarnem sektorju, programi z visoko donosnostjo ter programi, ki manj obremenjujejo okolje in zahtevajo manjša vlaganja v komunalno in energetska infrastrukturo;
2. usklajena namenska raba prostora in smotrna porazdelitev dejavnosti za učinkovit in stabilen razvoj občine – prostorski plan ob upoštevanju naravnih danosti in primerjalnih prednosti opredeljuje namensko rabo prostora tako, da ni prostora, ki bi bil brez opredeljene splošno koristne funkcije v razvojnem sistemu;
3. zmerno policentričen model razvoja naselbinskega omrežja ob upoštevanju naravnih virov, primernosti površin za urbanizacijo ter olajšav za razvoj ekološko čistih delovnih mest;
4. smotrna raba naravnih virov in ustvarjenih gospodarskih in kulturnih potencialov občine;
5. varstvo za kmetijstvo zelo primernih zemljišč, predvsem na zaključenih strnjениh površinah, ki omogočajo intenzivnejšo kmetijsko obdelavo s sodobno mehanizacijo;
6. aktivno varovanje okolja kot osnovo za zdravo in humano življenje – zaščita tal, zraka, vode, rastlin in živali pred škodljivimi posegi ter varstvo naravne in kulturne podobe krajine, značilnih vedut in pogledov;
7. razvoj naselij na površine, ki so manj primerne za kmetijstvo in druge vitalne rabe in ki obenem zahtevajo nižja vlaganja v gospodarsko infrastrukturo, zahtevajo manjše premike v prostoru in manjšo porabo energije

(glej Uradni list RS, 2004: 11662).

V letu 2004 je bila izdelana tudi Strategija gospodarskega razvoja Občine Ajdovščina od 2005 do 2015, v kateri je opredeljenih osem strateških razvojnih ciljev, ki s poudarkom na gospodarstvu zajemajo vsa področja družbenega udejstvovanja v občini (glej prilogo A).

V strategiji je močno izražena težnja po zagotavljanju primernih prostorskih struktur, ki bi ob usihanju stare proizvodne industrije omogočale nove oblike gospodarskih dejavnosti. Osnovo za neke vrste samozadostnost, naj bi si občina priskrbel s preoblikovanjem prostora, tako da bo primernejši za mešanico različnih dejavnosti, ki bodo potekale znotraj tega prostora.

Iz opredeljenih ciljev je razvidno, da je razvoj širše konceptualiziran, saj ob pospešenem razvoju gospodarstva predpostavlja tudi razvoj drugih področij, kot so kmetijstvo, turizem,

kultura, varstvo okolja, skratka vsa področja, ki bi prispevala k izboljšanju kakovosti življenja občanov. Razvidna je tudi želja po usklajenem razvoju vseh območij v občini, ki predvideva zmerno policentrični model razvoja s poudarkom vloge posameznih središč.

4.2 Razvoj poselitve

Poselitev v občini Ajdovščina je zelo raznolika. Od gosto naseljenih in strnjenih naselij v dolini pa vse do razloženih naselij in posameznih samotnih domačij v višjih legah. Za dolinske predele nekoč značilna primorska hiša s prenovitvami in novogradnjami počasi izginja v prostoru. Tradicionalni stavbni tip nadomeščajo nove oblike gradenj, ki so v prostoru bolj razpršene, s čimer se izgublja tudi značilna strnjena oblika naselij, posledično pa se spreminjajo tudi družbeni odnosi, ki so veliko bolj odtujeni. Družbeno okolje vse bolj sovпада s tem, kar je Strassoldo poimenoval 'novi lokalizem' (Strassoldo, 1992), z izrazito samostojnostjo posameznikov ter posledično vse večjo teritorialno neodvisnostjo.

V višjih legah, za katere je značilna razpršena poselitev in tako imenovana 'trnovska hiša' se določene značilnosti pozidave ohranjajo, vendar nikoli v celoti. Zaradi odmaknjenosti od pomembnejših središč občine, zdravilne klime in številnih možnosti za šport in rekreacijo je na območju Gore in Hrušiško-nanoške planote vse več stanovanjskih objektov namenjenih občasnemu bivanju. Slaba dostopnost ter pomanjkljiva komunalna in telekomunikacijska infrastruktura pa so pglavilni vzroki za praznjenje nekaterih območij v občini. Večja gostota poselitve vse bolj sovпада z gravitacijskimi jedri Selo, Ajdovščina, Col.

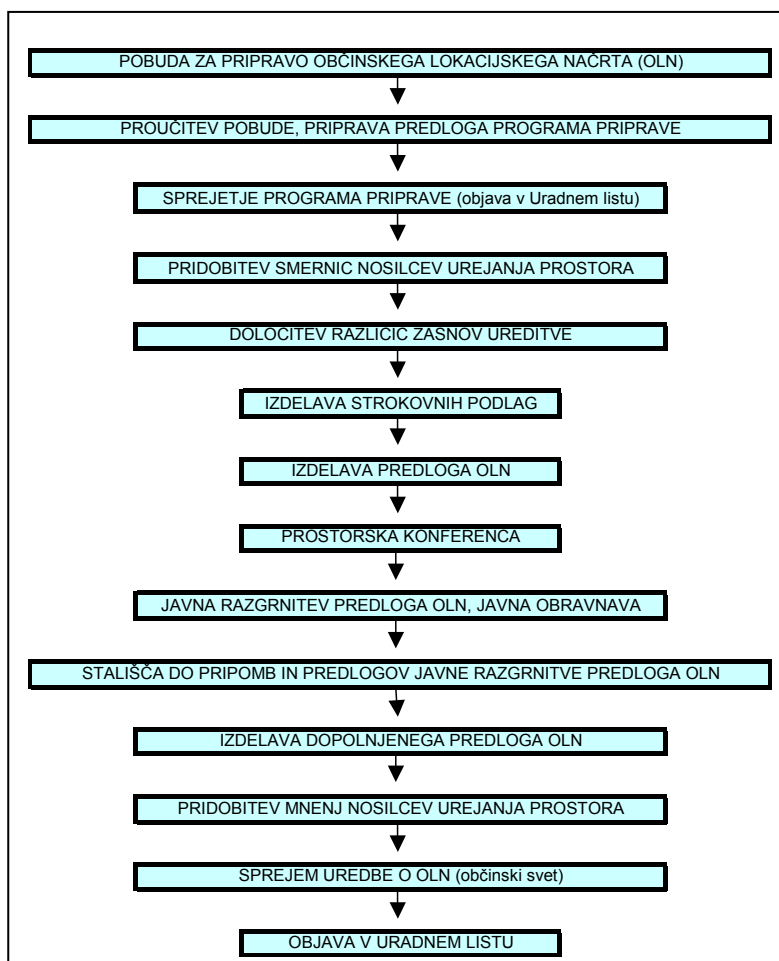
Načrtovanje poselitve v občini Ajdovščina se izvaja v skladu z dolgoročnim prostorskim planom, ki mora biti najprej prilagojen državni prostorski strategiji. V okviru teh predpisov se nato obravnavajo lokalne specifikke. Strategija prostorskega razvoja države je dokument, ki ga dejansko sprejema država in mora biti usklajen s skoraj vsemi resornimi ministrstvi. S strategijo mora država zagotavljati varovanje vitalno pomembnih območij. To pomeni varstvo narave, kulturne dediščine, kmetijskih zemljišč, površin ob vodi, poplavnega pasu in podobno. Obenem pa je država odgovorna tudi za delovanje energetske oskrbe države. V skladu s tem so na območju občine ta varovanja na prvem mestu. Dodatno pa se lahko občina usklajuje z državo, če na primer širi poselitev na najboljša kmetijska zemljišča, če širi dejavnosti v območje narave ali na območje kulturne dediščine in podobno.

Razvoj poselitve v občini je tako precej odvisen od državnih prostorskih aktov, sam postopek spremembe namembnosti zemljišč pa se je vendarle nekoliko spremenil. Včasih so bile

namreč vse vloge za spremembo namembnosti zemljišča poslane neposredno na državne ustanove. Danes mora vlogo s strokovnega stališča najprej presoditi občina, šele nato gre v usklajevanje na ustrezno ministrstvo.

Za posamezno prostorsko ureditev občinskega pomena ali za več medsebojno prostorsko in funkcionalno povezanih prostorskih ureditev občinskega pomena se pripravi občinski lokacijski načrt (Slika 4.4).

SLIKA 4.4: Postopek priprave občinskega lokacijskega načrta (OLN)

Vir: Povzeto po Občinski lokacijski načrt za Poslovno obrtno cono Gojače, 2005

Občinski lokacijski načrt (OLN) se tako pripravi za:

- načrtovanje omrežij gospodarske javne infrastrukture lokalnega pomena;
- ureditve območij, ki so predvidena za popravilo in prenovo ter za širitev naselij;
- načrtovanje območij, kjer so predvideni prostorski ukrepi;

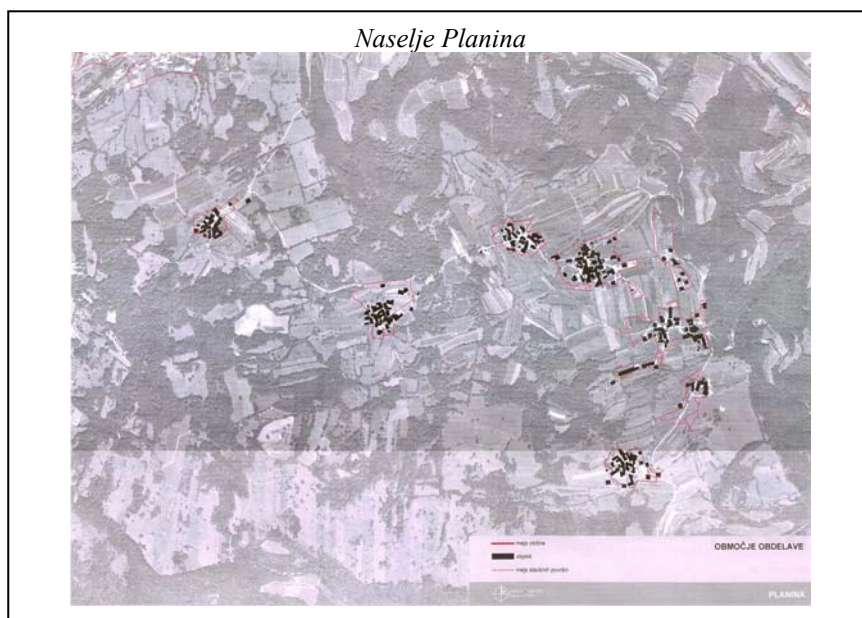
- načrtovanje drugih prostorskih ureditev oziroma območij, kadar obveznost izdelave OLN izhaja iz regionalne zasnove prostorskega razvoja, strategije prostorskega razvoja občine oziroma iz prostorskega reda občine;
- načrtovanje drugih prostorskih ureditev, če se o njegovi pripravi dogovorita občina in vlagatelj prostorske ureditve oziroma če to želi vlagatelj

(glej Pravilnik o vsebini, obliki in načinu priprave državnih in občinskih lokacijskih načrtov ter vrstah njihovih strokovnih podlag, 2004: 1).

Razvoj naselij

V občini Ajdovščina je skupaj 45 naselij. Razloženost poseljenosti v občini je izredno visoka, saj sta bili po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije v letu 2002 poleg mesta Ajdovščina le še dve naselji z nad 500 prebivalci (glej prilogo B). Strnjenih vasi je malo, prevladujejo razpotegnjene vasi, nekatere od teh imajo tudi po 10 in več zaselkov. Tipičen primer takega naselja je naselje Planina, kjer je še vedno odlično ohranjena makro struktura naselja iz grozda strnjenih srednjeveških gruč (Slika 4.5).

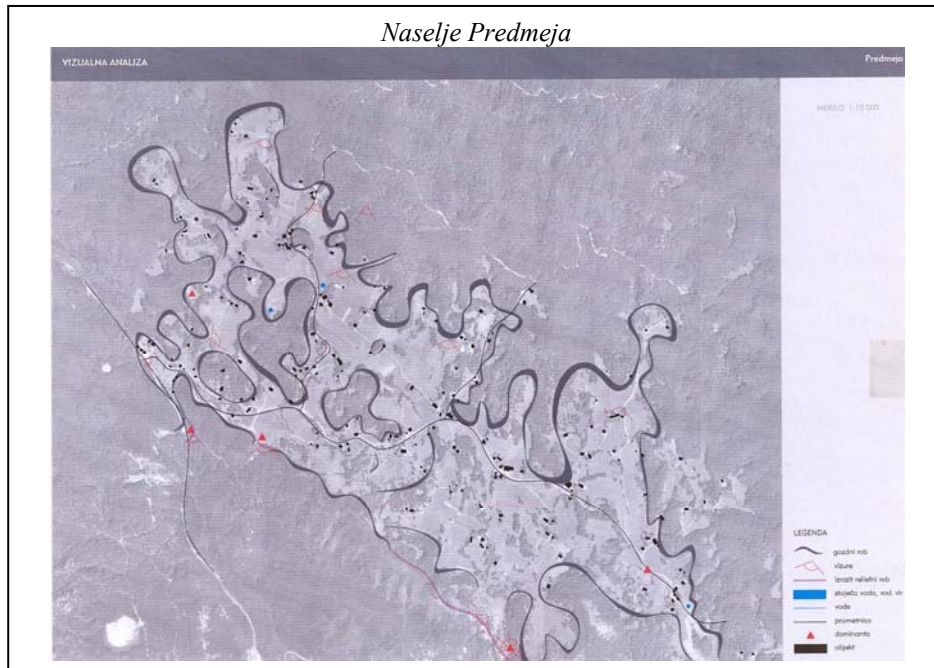
SLIKA 4.5: Gručast naselbinski vzorec – primer naselja Planina

Vir: Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v občini Ajdovščina, 2005

Poseben poselitveni vzorec je značilen za območje Gore, kjer so v nasprotju z dolinskim delom značilna razložena naselja, ki skupaj s posameznimi samotnimi kmetijami tvorijo poseben naselbinski vzorec (Slika 4.6).

SLIKA 4.6: Razpršen naselbinski vzorec – primer naselja Predmeja

Vir: Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v občini Ajdovščina, 2005

Večina naselij v občini Ajdovščina ima, odvisno od števila zaselkov, eno ali več starih, gručastih jeder, strnjenih okrog dominantnih zgodovinskih in kulturnih zapuščin, največkrat so to cerkve. Za ta jedra je značilna gosta poselitev z ozkimi ulicami oziroma tako imenovanimi 'gasami' (priloga C).

Zaradi strnjenosti poselitve so ti predeli večinoma slabo prehodni in pogosto tudi skromno komunalno opremljeni. Velik problem starejših objektov v jedrih naselij pa je tudi v tem, da je večina teh objektov lastniško nerešenih. »Menda so bili prepisi v času Italije dragi, tako da smo na posameznih objektih zasledili tudi po deset in več lastnikov. Polovica teh lastnikov je neznanih oziroma živijo nekje v tujini in tako je, kot se reče, objekt praktično nerešljiv.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina).

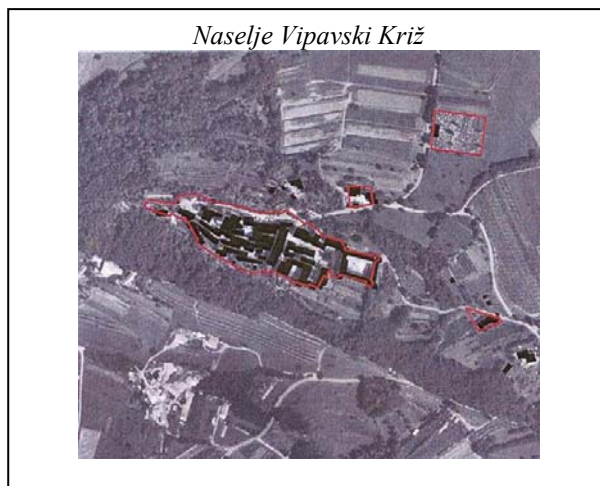
Razpršena poselitev pa je obenem tudi posledica družbenih sprememb. Večja mobilnost v prostoru, dostopnost dobrin ter informacijsko-komunikacijska tehnologija omogočajo ljudem vse večjo samostojnost in lažje premagovanje prostorskih ovir. Z uporabo lastnih prevoznih

sredstev so se posamezniki osvobodili časovnih in prostorskih omejitev, uporaba interneta pa posameznikom omogoča poslovanje tako rekoč iz fotelja (spletne trgovine, spletno bančništvo, fleksibilne oblike dela ...). S tem se posamezniki osamosvajajo od fizičnega okolja, ki jih obdaja ter se vse bolj vključujejo v širše globalno dogajanje. Fizična bližina se kaže kot vse manj pomembna, če ne celo moteča. Ne more pa biti ključni razlog za praznjenje vaških jeder, saj bi se v tem primeru zmanjševalo tudi povpraševanje po bivalnih enotah v stanovanjskih blokih in vrstnih hišah, ki so prav tako fizično strnjene. Menim, da se tudi v tem primeru manifestirajo učinki individuacije, ki pomeni težnjo po uveljavljanju posameznika kot edinstvenega in različnega od drugih v nekem časovnem in prostorskem kontekstu. Prav brezosebnost in unifikacija stanovanjskih blokov je tista, ki prebivalcem omogoča, da ji z uveljavljanjem svoje edinstvenosti vdahnejo svojo energijo. Življenje v stanovanjskih blokih je pogojeno z življenjem prebivalcev. Pri vaških jedrih pa je proces prav nasproten. Tu je močno razvita in uveljavljena identiteta prostorskih in bivalnih struktur tista, ki oblikuje življenje prebivalcev ter jim tako onemogoča razvoj lastne identitete. In prav zaprtost vaških jeder je največji razlog za njihovo postopno praznjenje. Dodatno k temu prispeva še rigorozna politika ohranjanja kakovostnih vaških jeder, ki ne dopušča večjih odstopanj pri gradnji in prenovah. Zato se predeli gostejše poselitve največkrat izkažejo kot nefunkcionalni in posledično nezanimivi za mlajše generacije. Ob vsem tem se zastavlja vprašanje, ali ta metoda urejanja kakovostnih vaških jeder res pripomore k ohranjanju arhitekturne krajine ali deluje bolj v smeri njenega zaraščanja in izginjanja? Vsak kraj se namreč razvija v skladu z dinamiko svojih prebivalcev. Torej je v primeru kakovostnih vaških jeder treba zagotoviti spodbude, ki bodo ljudi privabile, da se naselijo na teh območjih. V razmerah, ko je vse na dosegu roke, ko so vse poti odprte, je nemogoče pričakovati, da bo postavljanje pravil in omejitev pripeljalo do zelenega učinka.

V občini Ajdovščina se tako kažejo velike težnje po širitvi poselitvenih območij, posledično pa se izgublja tradicionalen vzorec poselitve in vpliva na vizualno podobo krajine. Novejša poselitve v občini je namreč veliko bolj razpršena. Naselja se z novimi elementi preoblikujejo in ustvarjajo povsem novo krajinsko podobo. »Sami ljudje ponavadi želijo graditi tam, kjer so lastniki, poleg tega pa hočejo živeti bolj na samem. Ne marajo živeti v teh strnjenih naseljih, vsak hoče imeti na primer, v primeru ruralnega naselja, malo več ohišnice, kakšen sadovnjak in podobno. Mogoče je to delno tudi dediščina preveč strnjene pozidave v preteklosti.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina.)

Primer zelo organiziranega naselja, ki ohranja svoj poselitveni vzorec in se pri tem ne sooča s praznjenjem, je naselje Vipavski Križ. Tu se ohranja značilna silhueta, ki se na eni strani končuje z grajskim obzidjem (Slika 4.7). Kljub strnjjenosti pozidave je naselje precej živahno. Število prebivalcev narašča, številne znamenitosti, šola ter različni dogodki v okviru župnije in v organizaciji Turističnega društva Vipavski Križ, pa v naselje privabijo tudi številne obiskovalce in turiste.

SLIKA 4.7: Značilna silhueta naselja Vipavski Križ

Vir: Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v občini Ajdovščina, 2005

Poleg Vipavskega Križa velja za dobro organizirano tudi naselje Gaberje, ki ohranja srednjeveške 'gase', izoblikovane v nizih pod vaško cerkvijo, novejša gradnja pa logično nadaljuje naselje vzdolž brega in hkrati v ničemer ne ruši urbane zasnove.

Središče občine, mesto Ajdovščina, se s selitvijo raznih dejavnosti in storitev v industrijske in obrtne cone ter trgovske centre na obrobje mesta, srečuje s praznjenjem mestnega jedra. S tem se postopoma zmanjšuje funkcija samega mestnega jedra, kar delno ogroža tudi kakovost bivanja v samem mestnem središču in njegovi ožji okolici. To velja predvsem za starejše naseljence, ki se z izginjanjem nekaterih vitalnih funkcij iz mestnega središča soočajo s problemom mobilnosti in lastne samostojnosti. Ker v mestu Ajdovščina ni poskrbljeno za javni prevoz, ki bi povezoval različne servisne centre, so starejši bodisi odvisni od drugih bodisi omejeni na izbiro, ki jo ponujajo še obstoječi servisi v mestnem središču.

Občina je pred kratkim izdala javno povabilo za izbiro najboljše projektne naloge za revitalizacijo osrednjega 'ajdovskega placa'. Cilj je izdelava projektne naloge, ki bo zajemala celotno rešitev revitalizacije oziroma oživitve osrednjega mestnega trga z vpadnimi ulicami. Projektne naloge so bolj programske kot pa arhitekturne narave, kar pomeni, da naj bi oživitev mestnega jedra predstavile s predlogi za oživljanje lokalov, trgovin in prireditev. Večje arhitekturne preнове, pa za zdaj še niso v načrtu. »Na oddelku za okolje in prostor Občine Ajdovščina se pogovarjamo, da bi bila nujna izdelava prometne študije, ki bi zajela motorni promet, kolesarski promet, pešpromet in mirujoči promet, ampak menim, da bo to stvar prihodnjih proračunov.« (Irena Raspor, vodja oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina).

V Uredbi o prostorskem redu Republike Slovenije je, pri razvoju naselij, med drugim, predviden tudi razvoj urbanih funkcij naselij – dejavnosti družbene infrastrukture, storitvene in oskrbne dejavnosti.

Naselja v občini Ajdovščina so glede na velikost in število prebivalcev razmeroma dobro opremljena s tovrstnimi dejavnostmi (Priloga E). Med 45 naselji v občini je samo sedem takih, ki nimajo nobene od teh funkcij, sicer pa ima skoraj vsako naselje športna in otroška igrišča ali pa vsaj trim steze ter označene poti. Nekaj več kot tretjina naselij ima svoj zadružni ali kulturni dom. Omenjena infrastruktura je osnova družabnega in kulturnega dogajanja v občini, s katerim se dviguje kulturni in socialni kapital prebivalcev ter povečuje kakovost življenja.

Zaradi intenzivnega zapiranja trgovin po podeželskih naseljih se, podobno kot v primeru praznjenja mestnega jedra, slabša kakovost življenja starejših ljudi, ki nimajo lastnih prevoznih sredstev. Večji trgovski centri so skoncentrirani v občinskem središču, ki je obenem tudi gravitacijsko jedro delovne sile celotne občine. Zaradi cenovne ugodnosti in večje izbire dnevni migranti nakupe največkrat opravijo v tovrstnih trgovskih centrih in tako ne občutijo pomanjkanja trgovin v posameznih naseljih. Starejši prebivalci odmaknjenih krajev, ki ne morejo sami po nakupih v mesto, pa z ukinjanjem trgovin in prog javnega potniškega prometa postajajo vse bolj odvisni od drugih.

Število devetletnih osnovnih šol za zdaj ustreza potrebam, nekoliko večje potrebe se kažejo zgolj v mestu Ajdovščina, kjer pa je že načrtovana izgradnja nove osnovne šole v Šturjah. V nasprotju s tem pa so štiriletne osnovne šole v določenih primerih celo preveč razpršene.

Nekatere od njih sprejmejo na leto zgolj od pet do sedem učencev, kar je z ekonomskega vidika premalo za osnovanje razreda, in tako je pouk organiziran za dve generaciji učencev skupaj. Tako organiziran pouk je manj kakovosten in moteč za vključene generacije, obenem pa ne zagotavlja vsem otrokom enako kakovostnega učnega procesa.

V občini Ajdovščina se zdaj namenja kar nekaj sredstev za dopolnitev urbanih funkcij naselij. Tako potekajo gradnja večnamenske dvorane ter prostorov krajevne skupnosti v naselju Lokavec, obnova zimskega bazena in gradnja pomožnega nogometnega igrišča v sklopu Športnega centra Police v Ajdovščini, urejanje Centra mladinskih dejavnosti ter urejanje prostorov in sofinanciranje programa za pomoč odvisnikom in njihovim svojcem. Poleg tega se občinski denar namenja tudi za pomoč pri obnovi stavbe Politehnik v zapuščenih prostorih nekdanje vojašnice ter za pomoč mladim pri urejanju parka za rolkarje in urejanju kolesarske steze v športnem parku Pale v Ajdovščini.

Razvoj naselij v občini Ajdovščina v zadnjem času spremlja tudi ustrezna ponudba funkcionalno in tehnološko različnih infrastrukturno opremljenih površin za proizvodne dejavnosti. Spremembe v gospodarstvu, predvsem v zadnjem desetletju, so izjemne in tudi na Občini dojemajo gospodarstvo kot gonilno silo razvoja. To je razvidno tudi iz odnosa, ki ga ima Občina do drugih gospodarskih organizacij v občini, kot sta Območna obrtna zbornica Ajdovščina in Območna gospodarska zbornica za Severno Primorsko. »Območna obrtna zbornica Ajdovščina v zadnjem obdobju odlično sodeluje z Občino Ajdovščina na vseh ravneh oziroma pri vseh aktivnostih, ki se nanašajo na gospodarstvo. Prek svojih predstavnikov poskuša gospodarstvo vplivati na prostorsko strategijo Občine, kar pa nam vedno ne uspeva, saj ima ponekod tudi Občina omejene pristojnosti (prvovrstna kmetijska zemljišča, Natura 2000).« (Marko Rondič, sekretar Območne obrtne zbornice Ajdovščina).

Z namenom spodbujanja podjetništva je občina v letu 2005 uvedla tudi oprostitev obveznosti plačila komunalnega prispevka za gradnjo poslovnih objektov. V seštevku to pomeni približno 120 milijonov tolarjev letnega prihranka za podjetnike, po drugi strani pa je to obenem tudi znižanje občinskega proračuna v postavkah za odkup zemljišč in komunalno opremljanje con, kar pomeni, kot bomo kasneje videli, veliko težavo tudi za gospodarstvenike.

Z namenom urejenosti naselij ob hkratnem razvoju gospodarstva, se v občini zadnja leta tudi pospešeno urejajo številne obrtne in poslovne cone. Tako je v osemnajstih industrijsko

obrtnih conah zagotovljenih kar 1.421.300 m² stavbnih površin, pri čemer je skoraj polovica še nezazidanih (Tabela 4.1).

TABELA 4.1: Površina industrijskih in obrtnih con v občini Ajdovščina

	Industrijske in obrtne cone	Celotna površina v m ²	Nezazidane površine v m ²
AJDOVŠČINA	Ind. cona Fructal, Tekstina, Ika...	175.000	20.000
	Ind. cona Primorje, Mlinotest...	168.000	0
	Ind. cona Lipa	121.600	35.100
	Ind. cona Šturje	105.000	0
	Servisna cona Ajdovščina	13.000	6.600
	Obrtna cona III Ajdovščina	10.000	0
	Obrtna cona Na Gmajni	29.000	7.000
	Poslovna cona Pod letališčem	81.000	46.600
	Obrtna cona Mirce	90.900	90.900
	Poslovna cona v Talih	45.700	45.700
	Poslovna cona Pod obvoznico I	34.000	34.000
	Poslovna cona Pod obvoznico II	25.000	25.000
	Poslovna cona Pod železnico	90.700	90.700
	GOJAČE	Poslovno obrtna cona Gojače	160.000
BATUJE	Obrtna cona Mlake	65.000	25.000
	Obrtna cona Pod Batujami	73.000	23.000
ČRNIČE	Obrtno stanovanjska cona Črniče	69.400	54.400
LOKAVEC	Obrtna cona Lokavec	65.000	42.000
	SKUPAJ	1.421.300	666.000

Vir: Poročilo o industrijskih, poslovnih in obrtnih conah v občini Ajdovščina, 2005

Kot razlog za precejšnjo površino nezazidanih stavbnih zemljišč znotraj obrtnih in poslovnih con, župan navaja predvsem to, da veliko podjetnikov posluje v praznih prostorih obstoječih podjetij. Tako na Oddelku za okolje in prostor, kot tudi na Območni obrtni zbornici Ajdovščina pa izpostavljajo problem odkupa zemljišč. »Če želi nekdo kupiti 3000 m² veliko parcelo, se mora za nakup zemljišča pogovarjati s številnimi lastniki tega zemljišča. Dovolj je,

da le eden od njih noče prodati svoje parcele in cel projekt propade.« (Marko Rondič, sekretar Območne obrtne zbornice Ajdovščina).

Ker aktivnosti, kot na primer iskanje primerne prostora za širitev, nakup zemljišča, urejanje potrebne dokumentacije, gradnja in pridobivanje uporabnega dovoljenja, podjetnikom vzamejo zelo veliko časa, ki ga morajo zagotoviti ob nezmanjšanih aktivnostih v svoji osnovni dejavnosti, je zelo pomembno, da so ti postopki maksimalno poenostavljeni. Občutno pomanjkanje zadovoljivo velikih in zaokroženih zemljiških kompleksov, ki imajo možnost enostavnega povezovanja na že zgrajene primarne komunalne vode, sili tako gospodarstvenike, kot tudi Občino, v iskanje primernih rešitev.

Ena od rešitev, ki jih predlagajo predstavniki podjetnikov je, da Občina odkupi potrebna zemljišča še preden so zazidljiva, jih nato spremeni v zemljišča za izgradnjo poslovne ali obrtne cone ter razparcelirana ponudi podjetnikom in obrtnikom po enotni ceni. S stališča Občine, je omenjeni predlog nesprejemljiv, saj bi tovrstno 'prekupčevanje' z zemljišči pomenilo manipulacijo in kot tako povzročalo konflikte v prostoru. Težave rešujejo na drugačen način, in sicer s pobiranjem nadomestil za nezazidana stavbna zemljišča znotraj obrtnih con. S tem skušajo lastnike zemljišč pripraviti do tega, da zemljišče prodajo.

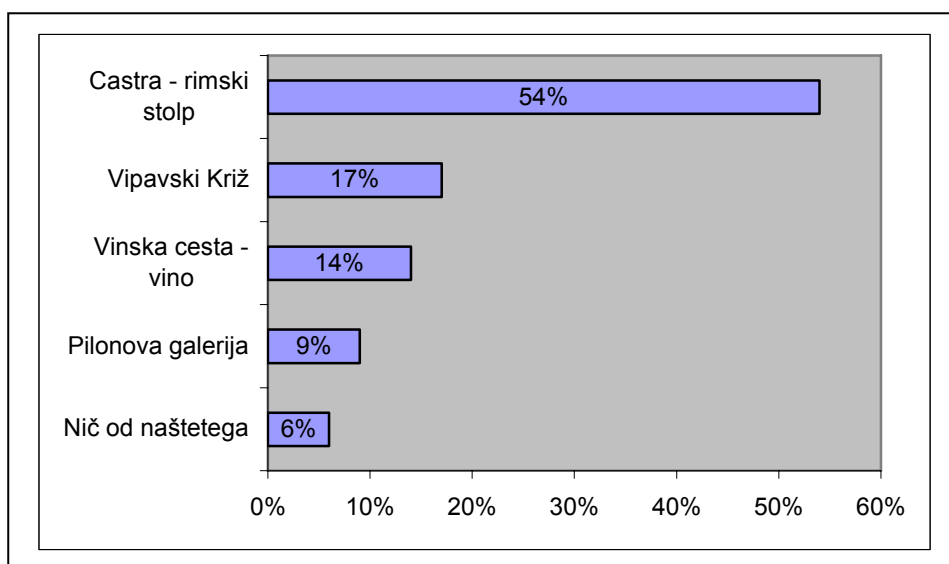
Nekoliko manj pozornosti pa se v občini Ajdovščina namenja turističnemu razvoju naselij. Trenutna politika vodenja občine v turizmu namreč ne vidi velike prihodnosti, zato razvoj turizma prepuščajo drugim ustanovam, kot sta Turistično informacijski center in Razvojna agencija Rod. Poleg tega k razvoju turizma veliko prispevajo tudi številna kulturna in turistična društva. Poleg samega mesta Ajdovščina je za razvoj turizma v občini izrednega pomena tudi območje Gore in Vipavskih gričev, veliko turistično vrednost pa ima tudi naselje Vipavski Križ. Kljub številnim turističnim destinacijam, ki bi lahko bistveno pripomogle k turističnemu razvoju območja, najbolj prepoznana turistična destinacija ostaja mesto Ajdovščina.

Na spletni strani Turistično informacijskega centra Ajdovščina so, za obiskovalce spletnega portala, objavljene različne ankete o turistični prepoznavnosti in kulturnem dogajanju v občini Ajdovščina. Rezultati teh anket so zgolj informativnega značaja, saj se povprečno število vseh anketirancev, pri posamezni anketi giblje nekje med 35 in 40 anketiranci. Poleg tega je krog anketirancev precej zožen, in sicer najprej na uporabnike interneta in nato še na obiskovalce omenjene spletne strani.

Rezultati omenjenih anket so pokazali, da je, po mnenju anketirancev, turistično najbolj razpoznavna značilnost občine Ajdovščina rimski stolp Castra. – 54 % anketirancev. Temu

sledi, s skromnimi 17 %, naselje Vipavski Križ, šele na tretjem mestu pa je Vipavska vinska cesta, katero se je v zadnjih letih najbolj promoviralo (slika 4.8). Da je rimski stolp in obzidje, kljub novejšim turističnim usmeritvam, še vedno najbolj prepoznaven turistični element občine Ajdovščina, so pokazali tudi odgovori na vprašanje »Kaj bi najprej predstavili

SLIKA 4.8: Turistično najbolj razpoznavne značilnosti občine Ajdovščina

Vir: <http://www.tic-ajdovscina.si>

vašemu gostu, ki je prvič v občini Ajdovščina?» (tabela 4.2). Za razliko od prejšnjega vprašanja, je bilo to namenjeno predvsem prebivalcem občine Ajdovščina. 33 % vseh anketirancev, je tudi v tem primeru odgovorilo, da bi obiskovalcu najprej predstavili rimsko Ajdovščino. 23 % anketirancev bi obiskovalca najprej peljalo na naravoslovno učno pot do izvira Hublja, 18 % anketirancev pa bi informacijo poiskali na Turistično informacijskem centru Ajdovščina. Zgolj 15 % odstotkov anketirancev bi svojemu obiskovalcu razkazalo Goro, 5 % anketirancev pa bi se odpravilo v Vipavski Križ ali po Vipavski vinski cesti.

TABELA 4.2: Kaj bi najprej predstavili gostu, ki je prvič v občini Ajdovščina?

Pokazal bi mu rimskodobno Ajdovščino	33%
Peljal bi ga na naravoslovno učno pot do izvira Hublja	23%
Najprej bi poiskal informacije na TIC Ajdovščina	18%
Pokazal bi mu naravne in kulturne lepote Gore	15%
Predstavil bi mu Vipavski Križ	5%
Odpravila bi se v enega od hramov na Vipavski vinski cesti	5%

Vir: <http://www.tic-ajdovscina.si>

Promocija turističnih destinacij v občini Ajdovščina v veliki meri temelji na sredstvih iz evropskih razpisov. Poglavitni razlog za neuspešnost promocij pa je v tem, da se večina energije vложи v pripravo razpisne dokumentacije in dobro zasnovanega projekta, medtem ko sama izvedba projekta navadno poteka po liniji najmanjšega odpora. To je bilo najbolj razvidno pri izpeljavi projekta Vipavska vinska cesta, ki je bil, namesto, da bi v dolino pripeljal turiste iz drugih delov Slovenije ali celo iz drugih držav, v celoti organiziran za domačo publiko, ki vina in kleti domačih vinarjev že tako ali drugače poznajo.

Čeprav je v občini Ajdovščina več možnosti za razvoj drugih gospodarskih panog, pa je treba upoštevati dejstvo, da je tudi turizem pomembna gospodarska dejavnost ki deluje kot povezovalni člen, pospešuje razvoj, povečuje ekonomsko vrednost biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot in kulturne dediščine ter omogoča povečanje družbene blaginje. Poleg naselja Vipavski Križ, ki praktično nima razvojnih možnosti zunaj področja turizma, je v občini še veliko število naselij, katerih prebivalci bi lahko svojo osnovno dejavnost združevali s turistično ponudbo (turistične kmetije). Turizem se tako tudi v Ajdovščini kaže kot pomembna poslovna priložnost, poleg tega, pa bi razvoj turizma pomenil tudi razvoj podeželja in ohranjenost poseljenosti nekaterih območij. Zato se kaže nujnost po oblikovanju turistične strategije, ki naj bi začrtala prednostne programske usmeritve in druge turistične programe, ki bi bili potrebni za razvoj turizma v občini Ajdovščina.

Racionalna raba zemljišč in objektov v naseljih

Nosilci urejanja prostora v občini Ajdovščina se zavedajo, da je razpršena gradnja zakonsko prepovedana in jo bo zato treba zavirati. To je razvidno tudi iz Dolgoročnega prostorskega plana občine, kjer je določeno, da bo občina pri odločitvah o namenski rabi prostora, med drugim, skušala tudi zagotavljati trajnostni razvoj ter upoštevala racionalnost izrabe že načetih površin in površin znotraj obstoječih pozidav, z zgoščanjem pozidave, večanjem gostote in zaokroževanjem območij (glej Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in družbenega plana Občine Ajdovščina za območje Občine Ajdovščina, 2004: 11663). Na ravni države so bile izdelane strokovne podlage, iz katerih je razvidno, da ima občina Ajdovščina za 99 let preveč nezazidanih stavbnih zemljišč. Občinska uprava se je tako znašla v precepu med usmeritvami države, ki so jasne in z ekonomskega vidika tudi racionalne ter med pritiski občanov, ki, kot lastniki zemljišč, zahtevajo svoje pravice.

Uredba o prostorskem redu Republike Slovenije predpisuje uresničevanje notranjega razvoja naselij s prenovno naselij in njihovih delov ter z zgostitvami ekstenzivno izrabljenih poseljenih površin. S tem naj bi se obenem uresničevala tudi racionalna raba zemljišč ter preprečevala

razpršena gradnja. Ker občani zelo redko pokažejo interes za bolj zgoščeno gradnjo in ker je velik problem tudi lastništvo, bo morala Občina tudi tu posredovati z določenimi ukrepi. Eden od možnih ukrepov je, kot v primeru poslovnih in obrtnih con, pobiranje nadomestil za nezazidana stavbna zemljišča znotraj naselij, kar pa je v tem primeru bistveno bolj komplicirano. »Te evidence so zelo delikatne in je potrebno res predhodno preceniti ali je neko zemljišče upravičeno stavbno, ali ne poteka po njem kakšen vodotok, ali konfiguracija terena različna, ali je na območju kakšen visokonapetostni vod in podobno. Dejansko je potrebno prevrednotiti vsa stavbna zemljišča, ali so upravičena ali ne. Zagotovo pa tu pričakujemo velike konflikte.« (Irena Raspor, vodja oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina.)

Drugi ukrep je tudi zaviranje širitev poselitvenih območij, ki je že bil sprejet v Odloku o spremembah in dopolnitvah Odloka o prostorskih ureditvenih pogojih v Občini Ajdovščina, ki gradnjo novih objektov, dovoljuje predvsem v poselitvenih območjih. Zunaj poselitvenih območij je, v skladu z omenjenim odlokom, posamezne objekte mogoče graditi le izjemoma (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o prostorskih ureditvenih pogojih v Občini Ajdovščina, 2004).

Racionalnejšo rabo prostora skušajo v občini Ajdovščina zagotavljati tudi z zazidalnimi načrti za skupinsko gradnjo. S tem naj bi Občina zagotavljala primerno velike gostote zazidave, hkrati pa tudi zadostne odprte javne površine. Večstanovanjska gradnja se trenutno usmerja predvsem v še prosta območja v okviru soseske Ribnik ter v druga prosta območja znotraj mesta Ajdovščina. Poleg tega se večstanovanjska gradnja usmerja v vrstno gradnjo in gradnjo v nizu ter terasasto stanovanjsko gradnjo v prosto območje pod naseljem Grivče ter v novo predvideno območje stanovanjske pozidave Pod Grivčami. Skupinski zazidalni načrti so sicer primerna rešitev za racionalno rabo zemljišč, vendar se včasih pokaže, da umestitev skupinskih stanovanjskih pozidav med prebivalci ni najbolje sprejeta, posebej v primerih, ko zapolni prostor med dvema naseljema. »Dejansko gre tu, mogoče za lokalni interes po ohranjanju neke identitete naselja. Mogoče prebivalci naselja Girvče nočejo, da bi jih 'pojedla' Ajdovščina, tako kot, če se preselim v sosednjo občino, Solkan noče, da bi ga 'pojedla' Nova Gorica. Tu je glavni konflikt ohranjanje identitete in mogoče specifika posameznikov.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina.) V teh težnjah se odkriva občutek ogroženosti ter obenem potreba po večjem nadzoru dostopa drugih v lastni prostor.

Zaradi vse večje uporabe osebnih prevoznih sredstev, se, predvsem v mestu Ajdovščina, srečujejo s pomanjkanjem površin za mirujoči promet. Na obrobju mesta je težave rešilo

obsežno parkirišče ob novem trgovskem centru, v samem jedru mesta pa rešitve še niso dorečene. V Zasnovi dolgoročnega razvoja za ureditveno območje mesta je za omejevanje prometa v mestnem jedru predvidena izgradnja dodatnih parkirnih površin ob robovih starega mestnega jedra. Poleg tega pa je predvideno tudi uvajanje con za pešce in kolesarskih poti v mestu (Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in družbenega plana Občine Ajdovščina, 1997). Nove parkirne površine so se zagotovile predvsem ob novo zgrajeni avtobusni postaji ter na območju odstranjenega slepega železniškega tira, ki se nahaja v neposredni bližini centra mesta. Čeprav parkirne površine še vedno ne zadostijo potrebam, so bistveno prispevale k ureditvi mirujočega prometa v samem jedru. Kljub velikim obetom in načrtom, pa mesto Ajdovščina še vedno nima izgrajenega kolesarskega omrežja, ki bi bistveno prispevalo k razbremenitvi prometa. Razlog za to je, kot pravijo na Oddelku za okolje in prostor Občine Ajdovščina, predvsem v usmeritvi trenutne politike Občine. »Določena politika bolj preferira mirujoči promet, urejanje nekega naselja, medtem ko določena politika preferira razvoj gospodarstva. Dejansko, proračun je omejen in glede na to, da so potrebe velike in da je sedaj pred nami velik paket čistilnih naprav in kanalizacijskih omrežij, pa vse do cest, ki jih je potrebno vzdrževati, je potrebno nekatere stvari izločiti.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina). Prav tako pri izvajanju razvojnih programov za zdaj še ni bilo prostora za ureditev con za pešce, ki bi bile posebej funkcionalne na območju mestnega trga.

Komunalno opremljanje zemljišč

Občina ima sprejet program za izgradnjo kanalizacijskega omrežja in za čistilne naprave na celotnem območju občine, razen samega mesta, ki že ima zagotovljeno potrebno infrastrukturo. Z namenov varovanja vodnih virov, so z izgrajevanjem kanalizacijskega omrežja začeli v višinskih naseljih, natančneje v naselju Col. Izgradnja kanalizacijskega omrežja in čistilne naprave je pomenila izdaten strošek za Občino, sedaj se pa, kot posledica razpršene poselitve, pojavlja problem priključevanja na izgrajeno kanalizacijsko omrežje. »Glede na to, da so objekti različno oddaljeni, znaša cena enega priključka, v povprečju, 350.000,00 tolarjev, kar v seštevku pomeni 52 milijonov tolarjev. Nekaj objektov je tako oddaljenih, da bi stroški priključitve znašali med 500.000,00 in 800.000,00 tolarji.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina.) In ker, po vsej zakonodaji, ta strošek pripada lastnikom, se zastavlja vprašanje, na kakšen način naj Občina lastnike prisili v priključitev na kanalizacijsko omrežje. Z občinskimi odloki ne bi prav veliko dosegli,

saj imajo posamezniki navadno že urejeno dispozicijo odplak. Edini način je prisila, kar pa v praksi pomeni neizogiben konflikt med lokalno skupnostjo in občani.

S podobnimi težavami se Občina srečuje v primeru vodo oskrbe. S postavitvijo sekundarja, torej glavnega voda za oskrbo z vodo, se zagotovi opremljenost naselja, ne pa tudi posameznih hiš. »Čim bolj oddaljen je objekt, tem dražja je priključitev. In to je tisto, kar pomeni ekonomika v prostoru. Ne samo dolgoročno varovanje določenih kmetijskih zemljišč, ki so potencialna za obdelavo, ampak tudi cena komunalne opreme, ki ni tako nizka.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina.)

4.3 Razvoj gospodarske javne infrastrukture

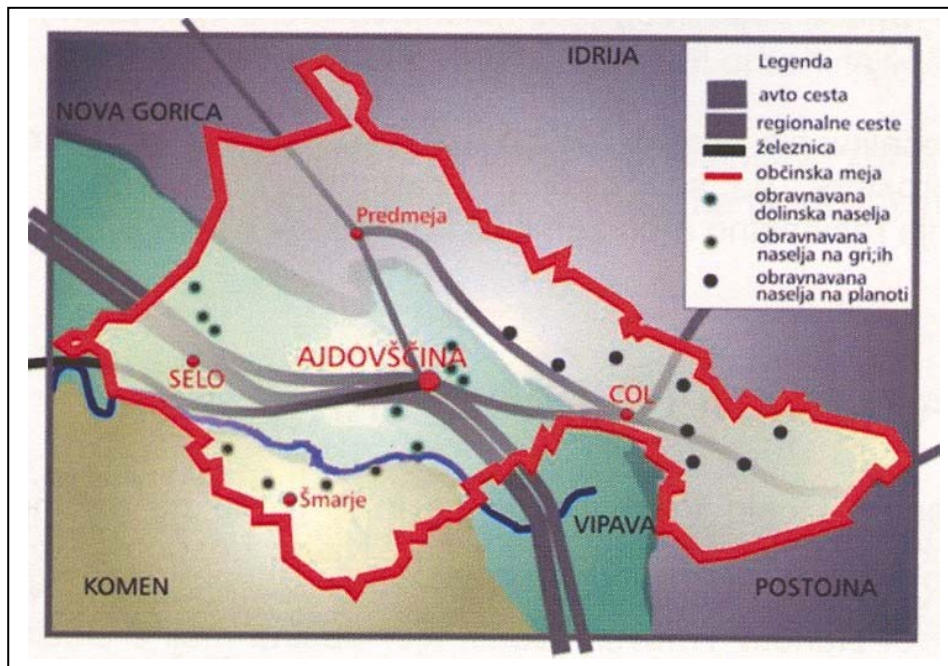
Razvoj gospodarske infrastrukture se nanaša predvsem na načrtovanje novih ter modernizacijo in rekonstrukcijo obstoječih infrastrukturnih sistemov, glede na obstoječe stanje. Infrastrukturni sistemi morajo biti načrtovani tako, da so čim manj vidno izpostavljeni, kjer pa se temu ne da izogniti (mostovi, viadukti, pregrade), se morajo infrastrukturni koridorji v največji meri prilagajati strukturni urejenosti prostora. Treba je upoštevati naravne kakovosti krajine, omogočati povezanost ekosistemov ter ohranjati kulturno dediščino. (glej Uredba o prostorskem redu Slovenije, 2004: 21).

Razvoj prometne infrastrukture

Glavna prometnica v občini Ajdovščina je dvopasovna hitra cesta H4 (Vipava–Log–Ajdovščina–Selo–Nova Gorica–Vrtojba), ki je hkrati tudi edina daljinska cestna povezava nacionalnega in mednarodnega pomena v občini (slika 4.9). Omenjena hitra cesta namreč občino Ajdovščina povezuje tako z državnim centrom – Ljubljano, kot tudi s sosednjo državo Italijo. Povezava v smeri proti Italiji je dobra, medtem ko je povezava v smeri proti Ljubljani nekoliko slabša, predvsem zaradi nedokončanega odseka hitre ceste Razdrto–Vipava. Odsek bo predvidoma dokončan do konca leta 2007.

Poleg tega so pomemben del cestnega omrežja tudi številne regionalne cestne povezave, ki občino Ajdovščina povezujejo z drugimi občinami in regionalnimi centri. Slabša je le povezava s Krasom (občina Komen) in z idrijsko-cerkljanskim območjem. Ker je slaba prometna povezanost omejitveni faktor tako pri gospodarskem, kot tudi pri turističnem sodelovanju z omenjenimi območji, je treba to izboljšati in obnoviti.

SLIKA 4.9: Glavne prometne povezave občine Ajdovščina s sosednjimi območji

Vir: Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v Občini Ajdovščina, 2005

Na območju občine je kategoriziranih 95,6 km lokalnih cest ter 24,5 km lokalnih zbirnih in krajevnih cest (ulični sistem mesta Ajdovščina). Poleg tega je v občini še 135 km javnih poti, ki so glavna prometna infrastruktura po vaseh in krajevnih skupnostih. Večina dnevnih migracij poteka po lokalnih cestah, ki so zelo slabo vzdrževane in zaradi obrabljenosti tudi nevarne. Večinoma so to ceste, ki hribovita in odmaknjena območja povezujejo z občinskim centrom, zato je rekonstrukcija in sanacija teh cest pomembna za enakomeren razvoj vseh področij v občini.

S procesom individuacije se širi obsega in raznovrstnost ritmov gibanja v času in prostoru, kar zahteva dobro prometno in informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo. Osnovno prometno omrežje v občini Ajdovščina je razvejano predvsem v dolinskem delu občine, medtem ko je prometna infrastruktura na območju Gore in Vipavskih brd precej slabo razvita. Omrežje lokalnih cest in javnih poti, ki je glavna prometna infrastruktura teh območij, je močno dotrajano in potrebno obnove. Razvojna omejitvev omenjenih območij pa je tudi izredno počasen razvoj visoko zmogljive in sodobne informacijsko-komunikacijske infrastrukture. Čeprav je naseljenost, v primerjavi z dolinskim delom občine redkejša, bi morala Občina, v skladu z zastavljenimi cilji, poskrbeti za kakovostno prometno in informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo, saj so to zelo vitalna območja v občini, ki

skrivajo različne turistične in druge razvojne potencialne. Poleg zagotavljanja dostopnosti drugih v nek prostor, sta dobro razviti prometna in informacijsko-komunikacijska infrastruktura, pomembni tudi za zagotavljanje odprtosti tega navzven. Pomenita povezavo območja tako z lokalnim, kot tudi širšim, globalnim okoljem ter na ta način omogočata večanje raznovrstnosti v nekem specifičnem prostoru ter, posledično s tem, tudi razvoj.

Javni potniški promet je v občini zelo slabo razvit. Zaradi vse večje uporabe osebnih vozil prihaja do upadanja uporabe javnega potniškega prometa, posebej v času, ko ni migracij šolske mladine. S tem so prizadeti kraji, ki so že tako demografsko ogroženi in posamezne družbene skupine (mladina, starejši občani, invalidi).

TABELA 4.3: Pogostost in način potovanja prebivalstva, ki se izobražuje in delovno aktivnega prebivalstva v občini Ajdovščina

OBČINA AJDOVŠČINA	Skupaj	Pogostost potovanja v šolo/na delo				Način potovanja v šolo/na delo					
		dnevno	tedensko	manj kot tedensko	dela doma	peš ali s kolesom	z avtom kot voznik	z avtom kot sopotnik	z avtobusom	z vlakom	z motornim kolesom ali drugo
Prebivalstvo, ki se izobražuje*	4230	3416	721	93	/	986	822	693	1428	135	73
Delovno aktivno prebivalstvo	7713	6983	160	116	454	1028	5441	373	234	6	61
Skupaj	11943	10399	881	209	454	2014	6263	1066	1662	141	134

* Brez tistih, ki se izobražujejo v programih za pridobitev visoke podiplomske izobrazbe.

Vir: Popis prebivalstva 2002

Kot je razvidno iz tabele 4.3, večina delovno aktivnega prebivalstva na delo potuje z avtomobilom, kot vozniki in se v skladu s tem zelo malo poslužujejo javnega potniškega prometa. Precej visoko je tudi število tistih, ki hodijo na delo peš ali se vozijo s kolesom. Glavni razlog za to, je zagotovo bližina delovnega mesta, kar, glede na to, da je v mestu Ajdovščina največja koncentracija delovnih mest, vodi v upravičeno sklepanje, da so to predvsem prebivalci mesta Ajdovščina. V nasprotju z delovno aktivnim prebivalstvom, pa se prebivalstvo, ki se izobražuje v večini poslužuje avtobusnih prevozov, kar še dodatno potrjuje dejstvo, da je z ukinjanjem prog najbolj prizadet prav ta segment prebivalstva. Posledica tega je tudi precej visoko tudi število uporabnikov osebnega avtomobila med prebivalstvom, ki se izobražuje. Mladi se namreč, zaradi želje po večji mobilnosti, odločajo za opravljanje izpita takoj po 18. letu starosti in se nato poslužujejo osebnih prevoznih sredstev. Tudi pri tej skupini prebivalstva, je število tistih, ki v šolo hodijo peš ali se vozijo s kolesom precej visoko. Iz podobnih razlogov kot pri prvi skupini, lahko sklepamo, da so to večinoma tisti

prebivalci, ki šolo obiskujejo v domačem kraju. Kot bo razvidno v nadaljevanju nas, zaradi zastarelosti železniške proge, ne preseneča zelo majhno število uporabnikov železniškega potniškega prometa, ki se kaže pri obeh skupinah prebivalstva.

Manjša uporaba javnega potniškega prometa, je obenem tudi posledica večanja časovno-prostorskih poti. Ustaljene proge javnega potniškega prometa ne zadostijo več potrebam mobilnosti večine prebivalstva v občini Ajdovščina, saj je raznolikost vzorcev časovno-prostorskih poti posameznikov preseгла ponudbo javnih prevozov. Posledično se, ob vse večji uporabi osebnih vozil, ukinjajo proge javnega potniškega prometa. Tovrsten proces ima tudi v tem primeru največje učinke na starejšo populacijo, saj dodatno znižuje njihovo mobilnost, obenem pa povečuje njihovo odvisnost od drugih.

Tudi železniško omrežje je v občini Ajdovščina zelo slabo razvito. Enotirna proga, tako imenovana Vipavska železnica, je slepi krak v železniškem omrežju Slovenije, ki se zaključi v Ajdovščini (slika 4.10). Kot taka omogoča povezave samo v eno smer in sicer proti Novi Gorici, kar še dodatno prispeva k nefunkcionalnosti proge. Proga je zastarela, vlaki so počasni in zato ne ustrezajo več sodobnim prevoznim potrebam.

SLIKA 4.10: Vipavska železnica v nacionalnem železniškem omrežju

Vir: http://www.slo-zeleznice.si/sl/infrastruktura/zelezniško_omrežje/vrsta_prog/

Z usihanjem nekaterih industrijskih obratov in zaradi zastarelosti proge se je zmanjšala tudi uporaba železniškega prevoza s tovornimi vlaki. Tovorni promet se v glavnem seli na cestno omrežje, kar je predvsem obremenjujoče za okolje. Železniško omrežje bi bilo smiselno v primeru, da bi se nadaljevalo tudi v notranjost države, kar pa je zaradi zahtevnosti terena in strukture tal zelo težko izvedljivo.

Glede na to, da se je tovorni promet v glavnem preselil na ceste je v občini Ajdovščina občutno pomanjkanje storitvenih dejavnosti, vezanih na tranzitni promet. Primanjkuje tako servisnih površin predvsem ob hitri cesti, kot tudi primernih parkirnih mest.

Prevozniki so namreč, po Zakonu o prevozih v cestnem prometu, ob pridobivanju licence, dolžni predložiti pogodbo o najemu ali lastništvu parkirnega mesta za svoje vozilo. Zemljišče, ki je bilo namenjeno parkirnim površinam za tovorna vozila, je Občina prodala gradbenemu podjetju iz Ajdovščina, ki je po ureditvi parkirišč, za najemnike postavilo nesprejemljivo ceno. »Dejstvo je namreč, da tovrno vozilo, ki stoji, že samo po sebi ustvarja izgubo. Zato izdatne investicije v parkirišče, sploh niso ekonomsko sprejemljive.« (Marko Rondič, sekretar Območne obrtne zbornice Ajdovščina). Trenutno se pripravlja nov Zakon o prevozih v cestnem prometu, ki je po svoje še bolj zaskrbljujoč, saj odpravlja pogoj parkirišča za pridobitev licence. Omenjena sprememba lahko povzroči velike prostorske konflikte, saj gre pričakovati, da bodo lastniki tovornih vozil, z namenom nižanja stroškov, svoja vozila parkirali tudi na območjih, ki za to niso primerna.

Velika težava za prevoznike v občini Ajdovščina je tudi močna burja, ki povzroča številne prometne zastoje. V teh primerih tovorna vozila sicer izločajo iz prometa, ker pa ni primerno urejenih površin za izločanje vozil iz prometa, jih usmerjajo na različne javne površine, najpogosteje se za ta namen zapre en del obvoznice mesta Ajdovščina. To seveda povzroča velike prometne zastoje drugega prometa in delno ohromitev prometa v samem mestu. Zaradi prostorskih konfliktov in stroškov, ki jih povzroča omenjena situacija, je začela Občina Ajdovščina, v sodelovanju z Območno gospodarsko zbornico za Severno Primorsko, Območno obrtno zbornico Ajdovščina in Občino Vipava iskati primerne rešitve. V ta namen so sklenili Dogovor o razreševanju problematike »Burja«, katerega glavni cilj je postavitve protivetrnih in protihrupnih zaščit na hitri cesti Razdrto–Vrtojba.

V občini Ajdovščina je športno letališče, ki je, poleg Bovškega, edino športno letališče v goriški statistični regiji. Trenutno je v obdelavi predlog izgradnje logističnega centra na letališču, ki bi vključeval naslednje programe: logistični center Slovenske vojske za letalsko

enoto, regijsko skladišče civilne zaščite, gasilsko reševalni center, policijska postaja, heliodromska baza in prostore prostovoljnega gasilskega društva. Z izgradnjo omenjenega centra s 24 urno gasilsko službo, bi letališče v Ajdovščini izpolnjevalo pogoje za pridobitev statusa mednarodnega letališča, kar bi nudilo poslovni servis gospodarstvu regije. Občina Ajdovščina bi z izgradnjo logističnega centra poskrbela za pogoje skupnega delovanja regijskih in občinskih služb zaščite, reševanja in pomoči v primeru naravnih in drugih nesreč, obenem pa bi se prostor v bivši vojašnici Srečko Kosovel, ki je bil namenjen za nekatere od zgoraj navedenih programov, sprostil za vzgojno izobraževalne in druge centralne dejavnosti. »Razpršenost lokacij gasilcev, policije, civilne zaščite in podobno, po celotnem mestu Ajdovščina zagotovo ni racionalno, saj bi lahko zemljišča oziroma poslovne prostore na atraktivnih lokacijah, ki jih trenutno zasedajo precej bolje tržili. Obenem pa bi tem institucijam zagotovili lažje opravljanje njihovega dela, lažji dostop in usklajeno delovanje.« (Marko Rondič, sekretar Območne obrtne zbornice Ajdovščina).

Razvoj informacijsko komunikacijske infrastrukture

Razvoj visoko zmogljive in sodobne informacijske infrastrukture je v občini Ajdovščina izredno počasen. Občina nima optičnih kabelskih povezav do Ljubljane in ne dovolj razvite medkrajevne mreže, kar otežuje razvoj informacijske tehnologije, visoko razvitih tehnoloških centrov ter novih oblik dela na podeželju. V nekaterih predelih občine so še območja sivih lis v mobilni telefoniji. Pri tem je treba poudariti, da je pri opremljanju območja z informacijsko komunikacijsko infrastrukturo, Občina v veliki meri odvisna od državnih institucij in ponudnikov teh storitev. Za tržno naravnane ponudnike informacijsko-komunikacijskih storitev pa tovrstne investicije, s stališča povpraševanja, pomenijo neupravičen strošek.

Nezadostno razvita informacijsko-komunikacijska infrastruktura onemogoča javni upravi, da bi gospodarskim subjektom in občanom zagotavljala kakovostne storitve.

Čeprav se podjetniki še vedno zelo redko odločijo za e-poslovanje, je opaziti težnjo naraščanja. Podjetja vse bolj iščejo tako opremljene industrijske cone, ki jim lahko zagotovijo dobro informacijsko-komunikacijsko opremljenost.

Razvoj energetske infrastrukture

Energetska oskrba v občini Ajdovščina temelji na električni energiji in tekočih gorivih, v pretežno hribovitih območjih pa se uporabljajo tudi trda goriva – les, ki je obenem tudi najpomembnejši vir ogrevanja (Tabela 4.6).

Po podatkih iz Popisa prebivalstva 2002, se, od skupno 6478 stanovanj v občini, z lesom in lesnimi odpadki ogreva kar 2950 stanovanj, kar je zagotovo posledica velikega števila gozdov v zasebni lasti. Za lastnike teh gozdov je les najcenejši vir ogrevanja. Nekaj več kot tretjina stanovanj se ogreva s kurilnim oljem. Drugi viri ogrevanja (elektrika, zemeljski plin, utekočinjeni naftni plin) so zelo slabo koriščeni.

TABELA 4.4: Glavni viri ogrevanja v občini Ajdovščina

<i>Viri ogrevanja</i>							
	Stanovanja skupaj	Les in lesni odpadki	Kurilno olje	Elektrika	Zemeljski plin	Utekočinjeni naftni plin	Drugi viri
OBČINA AJDOVŠČINA	6478	2950	2245	261	155	84	40

Vir: Popis prebivalstva 2002

V občini Ajdovščina se ne kažejo realne možnosti izrabe večjih virov energije. Za zdaj v občini koristijo zgolj vodno energijo reke Hubelj, ki poganja istoimensko elektrarno (priloga E). V občini Ajdovščina primanjkuje občinskih ali regijskih programov za prostorske in razvojne rešitve, ki bi podpirali učinkovito in racionalno rabo energije ter upoštevali načela trajnostnega razvoja. Izrazita so tudi neskladja med zahtevami varstva narave in koriščenjem energetskih virov, ki bi jih bilo treba uravnovežiti.

Občina Ajdovščina ni velik porabnik zemeljskega plina, vendar podpira širitev plinovodnega sistema na celotno mesto Ajdovščina in v obrtno-proizvodne cone. Mesto Ajdovščina je z napeljavo plinovodnega sistema dobro oskrbljeno, ostali predeli pa uporabljajo druge vire ogrevanja. V izdelavi je dokumentacija za energetski objekt državnega pomena: odcepno-razvodna instalacija z energetskim objektom za povečanje tlaka in prenosni plinovod za slovensko Istro. Na odcepno-razvodni instalaciji bo izveden priključek za prenosni plinovod, ki bo povezal kraje v slovenski Istri z obstoječim osrednjim visokotlačnim plinovodnim sistemom. Na isti lokaciji bo hkrati zgrajen energetski objekt za povečanje tlaka (kompresorska postaja), ki bo zagotavljal ustrezne pretočne in tlačne razmere v celotnem slovenskem prenosnem plinovodnem sistemu. Z izgradnjo kompresorske postaje bo zagotovljeno:

- povečanje tlaka, ki zagotavlja ustrezne pretočne in tlačne razmere v celotnem slovenskem prenosnem plinovodnem omrežju;

- pretok v smeri proti Ljubljani za pokrivanje rastočih potreb po zemeljskem plinu, za pokrivanje potreb posameznikov v smeri proti Novi Gorici in v primeru izpada zemeljskega plina iz zahodne uvozne smeri s koriščenjem uvoznega vhoda zemeljskega plina Ceršak na slovensko-avstrijski meji.
- Priključek predvidenega magistralnega plinovoda v smeri proti jugu, ki bo dosegel kraje slovenske Istre. (Povzetek gradiva javne razgrnitve predloga državnega lokacijskega načrta za kompresorsko postajo Ajdovščina)

Oskrba z vodo in odvajanje ter čiščenje odpadne in padavinske vode

Obvezno javno službo oskrbe s pitno vodo ima v občini Ajdovščina Komunalno stanovanjska družba (v nadaljevanju KSD). Poleg krajevne skupnosti Ajdovščina, oskrbuje še 13 drugih krajevnih skupnosti v celoti, 9 pa le delno. V vodovodnem omrežju, ki ga upravlja KSD, se voda stalno nadzira in rezultati analiz kažejo, da voda v glavnem ustreza pravilniku o ustreznosti pitne vode.

Na območju občine Ajdovščina pa je v uporabi tudi približno 20 manjših vodnih virov. To so predvsem vaški vodovodi, katerih največja težava je oporečnost. Zadnje analize, ki jih je opravil pristojni Zavod za zdravstveno varstvo iz Nove Gorice kažejo, da je voda v teh sistemih biološko oporečna. Konec leta 2005 je bil zato, s strani zdravstvene inšpekcije, postavljen šest mesečni rok za ureditev omenjenih sistemov, kar pomeni, da je treba določiti upravljalca, ki bo vzpostavil sistem trajne kontrole ter začel z odpravljanjem vzrokov za biološko oporečnost vode. Ker je upravljanje vodnih virov precejšen strošek za lastnike, je Občina pripravljena pomagati, vendar pod pogojem, da se ti vodovodni sistemi prenesejo v upravljanje Komunalno stanovanjske družbe. Zaradi domnev, da bo prenos upravljanja pomenil tudi prenos lastništva, se lastniki s predlogom ne strinjajo, problem manjših vodnih virov pa ostaja nerešen.

Nepreskrbljenost s kanalizacijskimi sistemi je v občini Ajdovščina velika, saj je priključenost vaških gospodinjstev na javno kanalizacijsko omrežje zelo skromno. Sicer je na kanalizacijsko omrežje priključenih nekaj več kot 40 % vseh stanovanj, vendar so to v veliki meri stanovanja na območju mesta Ajdovščina (priloga F), kjer znaša priključenost na kanalizacijsko omrežje kar 91 %. Deloma je to posledica še nezgrajenega kanalizacijskega omrežja, deloma pa tudi stroškov, ki jih priključitev na kanalizacijsko omrežje prinese.

Odvajanje padavinskih voda se v večjem delu občine Ajdovščina odvaja ločeno. Ogrožena so predvsem tista območja, ki so na plazovitem terenu. Poseben problem je celotno območje

Trnovske planote in Hrušice, ki je širše vodozbirno območje, naselja pa nimajo urejenega odvajanja in čiščenja odpadnih in padavinskih voda tako, kot zahtevajo ustrezni predpisi vodovarstvenih območij.

Ravnanje z odpadki

Občina Ajdovščina se sooča s problemom večanja količine odpadkov, saj je v redni odvoz odpadkov vključenih več kot 95 % gospodinjstev.

Edina deponija v občini je deponija Dolga poljana, ki ima izrazito premajhne kapacitete in nezmožnost večjih posodobitev. V izdelavi je celovita rešitev odlagališča komunalnih odpadkov Dolga poljana, z manjšo razširitvijo deponije in postavitvijo zbirno-reciklažnega centra. Deponija se bo predvidoma do leta 2010 napolnila in bo delovala le še kot zbirni center in kompostarna. Izgradnja zbirno-reciklažnega centra bi omogočila zmanjšanje deleža in reaktivnosti odpadkov.

Komunalno podjetje zbira in ravna z odpadki v skladu z veljavno zakonodajo. Na odlagališču odpadkov se izvaja tudi vsakodnevno ločeno zbiranje in prebiranje odpadkov. Problem so tudi gradbeni odpadki, med katerimi je velik del azbestnih plošč.

V večini naselij občine Ajdovščina že izvajajo ločeno zbiranje odpadkov, poleg tega pa se tudi zmanjšuje število črnih odlagališč, kar odraža spremenjen odnos do okolja. Refleksivno dojemanje okolja povečuje občutek rizičnosti in v zelo ozkih okvirih pripomore k vzdržnemu okoljskemu razvoju znotraj lokalne skupnosti. Individualna in institucionalna refleksivnost pripomore k zmanjševanju lokalnih virov onesnaževanja. Prav prebivalci posameznih naselij so najpogosteje tisti, ki opozarjajo na tovrstne probleme v okolju. »Tako ko se kaj pojavi, nas svetniki na seji opozorijo na te probleme. Dobrodošel pa je tudi odziv javnosti.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina). Najbolj očitno, pa se v primeru onesnaževanja, pokažejo negativni učinki globalizacije. Okolje v občini Ajdovščina je prav tako izpostavljeno globalnim okoljskim težavam, čeprav je prispevek občine v globalno onesnaževanje neznamenat. In čeprav smo, tako pri poselitvi, kot tudi pri arhitekturni krajini ugotavljali, da globalizacija ni nujno negativen proces, se prav na področju onesnaževanja pokažejo škodljivi učinki neizbežnosti globalizacijskih tokov.

V podeželskih naseljih se je močno razširila uporaba zasebnih kompostnih jam, v katerih posamezniki skladiščijo organske odpadke ter jih kasneje uporabijo kot gnojilo. S tem se zmanjšuje onesnaževanje okolja z uporabo umetnih gnojil, predelani organski odpadki pa so tudi neke vrste obnovljivi vir energije.

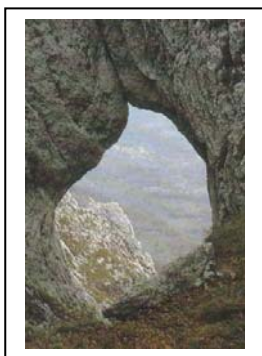
4.4 Razvoj krajine

Pri razvoju krajine je treba upoštevati kakovosti krajine. To so kakovostne prostorske strukture v krajini. Pri tem so območja prepoznavnosti krajine in območja naravnih kakovosti krajine še posebej pomembna. Prepoznavnost krajine se odraža predvsem v pestri kulturni krajini, arheološki, stavbni in naselbinski dediščini ter v naravnih in naravnih vrednotah, ki imajo izrazite prepoznavne lastnosti.

Krajinski vzorci v občini Ajdovščina so zelo raznoliki. To je geološko zelo razgiban teren, ki ga vizualno oblikuje različna raba površine. Na celotnem območju je veliko število kulturnih spomenikov in kulturne dediščine, predvsem arheoloških lokalitet in cerkva. Razgibanost terena omogoča zračnost območja, kar ponuja tudi za današnje potrebe ustrezne bivalne ambiente.

Značilno krajinsko podobo ima območje Gore, za katerega je značilen poseben krajinski vzorec v Regionalni razdelitvi krajinskih tipov v Sloveniji. Tu prevladuje krajinska zgradba z dinarskim značajem, torej pustim, mestoma golim pašniškim svetom, s kamnitimi suhozidi in podpornimi zidovi, ki so nastali pri pridobivanju in preureditvi površin za pridelavo. Vrednost imajo posamezne domačije, znamenja in kulturna krajina ter naravna spomenika – škarplje in otliško okno (slika 4.11). Svojevrstna kulturna krajina je nedvomno posebnost v slovenskem merilu.

SLIKA 4.11: Otliško okno

Značilen je preplet travnikov, pašnikov in gozdov. Ker majhne kmetije ne uspejo ohranjati kulturne krajine, se to območje srečuje s težavo zaraščanja nekaterih površin.

Na zahodni strani se območje Gore staplja s planota Trnovskim gozdom. Za celotno območje Gore in Trnovskega gozda je značilna zdravilna klima, obenem pa je to priznано športno in rekreacijsko območje s številnimi urejenimi peš in kolesarskimi potmi. Na tem območju je vse več objektov namenjenih začasnemu bivanju, vse bolj pa se razvija tudi turizem. značilna razpršena poselitev je poseben naselbinski vzorec, zato ga je treba ohranjati, kar se že upošteva tudi v prostorskih aktih občine.

Na vzhodu se, nad občino Ajdovščina dviga Hrušiško-nanoška planota, katere krajinsko zgradbo ponazarjajo strma pobočja, porasla s sklenjenim gozdom. Na ravnica h je značilen strnjen pas manjših kmetijskih zemljišč, prav tako na strmih severnih pobočjih, kjer še vedno pasejo in kosijo, zato se večje jase ne zaraščajo. Krajinska slika tvori poseben vzorec s prepletom travinj, polj, pašnikov in visokodebelnih sadovnjakov ob domačijah. Zaznamuje jo čitljiv prostorski red, ki hkrati dosega visoko harmoničnost. Planota se strmim pobočjem spušča v dolino, katero zaznamuje potok Bela, jasno izražen linijski element. Dolina se v spodnjem delu precej zoži in preide v ozko tesen.

Poseben krajinski tip v občini Ajdovščina je tudi območje kompleksnega varstva Vipavskih brd, katerega odlikuje prepredenost z vinsko trto. V občini Ajdovščina se, z namenom ohranjanja naravne in kulturne krajine, veliko sredstev nameni za promocijo tega območja.

za dolinske predele občine je značilna močna burja, ki pomembno vpliva na podobo naravne in arhitekturne krajine. Na odprtih območjih, kjer lahko burja v sunkih doseže tudi do 170 km/h, se je temu prilagodila tudi vegetacija. Drevesa in grmovje so namreč svojo rast prilagodili smeri pihanja burje, ta pa povzroči tudi veliko škode na kmetijskih posevkih, sadovnjakih, vinogradih ter stavbah. Prav zaradi burje je, za dolinsko območje občine, značilna opečnata streha, obložena s kamni (priloga G).

Arhitekturna prepoznavnost mest in drugih naselij

V občini Ajdovščina se tradicionalni način pozidave, razen redkih izjem, postopoma izgublja. Ohranjajo se zgolj posamezni elementi, kot je na primer opečnata strešna kritina, obložena s kamni. Sicer pa se vse bolj uveljavljajo novi materiali in arhitekturni stili, ki dajejo prostoru povsem nov pečat (priloga H). Že uvodoma, pri opredeljevanju razvoja, smo ugotavljali, da je povečevanje raznolikosti ena temeljnih značilnosti razvijajočega se sistema. Iz tega vidika, je vnašanje novih elementov v prostor celo koristno, saj pomeni, da se območje razvija.

V omenjenih procesih se, na nek način, odraža tudi proces individuacije in globalizacije. S poseganjem po novih arhitekturnih stilih, ki jih omogoča globalizacija, se novogradnje in njihovi lastniki, na nek način rešujejo iz oklepa tradicionalnega in značilnega ter na ta način izražajo svojo individualnost v prostoru.

Uporaba novih arhitekturnih stilov je pogosto konfliktna pri pozidavi vitalnih območij ali stavb v občini. V tem primeru je edina pristojnost Občine, izdaja lokacijske informacije, nadalje pa Občina nima nobenega vpliva na objekt. V občini Ajdovščina pa se ti vitalni objekti obravnavajo tudi na odboru za okolje in prostor in na Občinskem svetu. »Tu pa obstaja večna dilema. Na eni strani so arhitekti, ki hočejo uveljaviti neke nove trende – prostor je živ, objekti so živi, materiali so novejši in podobno. Kje je meja med prilagajanjem staremu in puščanjem možnosti razvoja novemu, to pa ostaja večni konflikt. Nekaterim se oko spočije na teh starih objektih in bi želeli, da se s tem stilom nadaljuje, drugi bi radi sodobnejšo gradnjo.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina).

Občina bo, v skladu s strategijo, skušala v novih aktih določiti tista območja, kjer se varuje značilna tipologija ter območja, kjer je lahko dopuščena nova arhitektura. »Tudi Ajdovščina se je skozi leta spreminjala in ne moremo sedaj zaustaviti časa ter delati 'po starem'. To je zelo nevhvaležna naloga. Potrebno je iti v korak s časom, seveda ob skrbni presoji, kdaj in kje, kar pa je zelo delikatno.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina.)

Tudi sicer je zelo težko zadovoljiti vsem okusom in se izogibati konfliktom. Konflikt je pravzaprav normalna sestavina sprememb, tako v družbenem okolju, kot tudi v prostoru. Odsotnost konflikta pravzaprav pomeni, da ima nekdo popoln nadzor nad vsem. Konflikt torej na nek način izraža demokratičnost odločanja.

Po oceni Vodje Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina, je, v primerjavi z drugimi občinami, na območju občine Ajdovščina, tovrstnih prostorskih konfliktov, vseeno manj. To pa seveda ne odraža nedemokratičnosti odločanja, temveč težnjo po usklajenem delovanju vseh akterjev. »Če obstaja javni interes, če se da pogovoriti, se poskušamo tudi mi prilagoditi. Nismo idealni, se pa trudimo.« (Irena Raspor, vodja Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina.)

5 SKLEP

V diplomski nalogi sem ugotavljala in problematizirala potek razvoja na prostorskem področju v občini Ajdovščina. Pri tem sem si za izhodišče postavila vgrajevanje načela trajnosti v nadaljnje usmerjanje prostorskih razvojnih procesov. S tem sem želela predvsem preveriti, ali je trajnostni razvoj, ki se pogosto pojavlja kot izhodišče oblikovanja različnih razvojnih strategij, v resnici vgrajen tudi v izvajanju teh ali je zgolj priročna fraza, s katero se snovalci strategij izognejo natančnejšim razvojnim usmeritvam ter obenem zadostijo zakonskim zahtevam. Upoštevanje načela trajnosti predpisujejo namreč vsi pomembnejši državni in evropski razvojni dokumenti. Ker pa globalne rešitve na ravni družbe kot celote ne zadostijo spremenjenim družbeno-prostorskim razmeram, je treba ustrezne mehanizme najprej spodbuditi v manjših družbenih sistemih, z namenom upoštevanja posameznih lokalnih specifik. To je tudi razlog za to, da sem za svojo obravnavo izbrala prav področje občine, ki je ključni povezovalni člen med posameznimi lokalnimi identitetami ter predpisi in zakoni države. Ker se moč neke celote izraža v moči njenega najšibkejšega dela, je tudi za zagotavljanje načela trajnosti ključnega pomena, da se najprej uveljavi v zavesti vsakega posameznika. S pravnimi prijemi in integrativno občinsko politiko, lahko občina pri tem odigra pomembno vlogo.

Prostorski razvoj je vzajemno povezan z družbenim razvojem in kot tak je osnova razvojne dinamike v nekem okolju. Snovalci razvoja v občini Ajdovščina so kljub intenzivnejšim usmeritvam v gospodarstvo v razvojnih ciljeh občine opredelili tudi usmeritve za razvoj drugih področij v občini. S tem naj bi zagotovili celosten in predvsem enakomeren razvoj območja občine Ajdovščina. Ker pa je glede na omejen proračun potreb in dejavnosti veliko in ker se naložbe izvajajo tudi v skladu s trenutno občinsko politiko, je razvoj nekaterih področij tudi zapostavljan. Poseben problem je tudi nejasna razmestitev kompetenc med občino in državnimi ustanovami. Tako pri načrtovanju razvoja poselitve kot tudi infrastrukture in krajine se rigorozno varovanje naravnih, zgodovinskih in kmetijskih vrednot v okviru državnih aktov na lokalni ravni izkaže za neprimerno, saj predvideva rabo prostora, ki je v lokalnem smislu nefunkcionalna, obenem pa pomeni grožnjo novonastajajočim lokalnim identitetam. V občini Ajdovščina je posledica tega praznjenje nekaterih sicer vitalnih predelov in središč občine.

S procesom praznjenja se srečujejo tako v posameznih vaseh kot tudi v občinskem središču, mestu Ajdovščina. V občini Ajdovščina se prebivalstvo vaških jeder postopoma stara in stalno upada. Nerazrešena lastniška razmerja in stroga politika varovanja kulturne in zgodovinske dediščine sta najpogostejša razloga za nepriljubljenost teh lokacij, v nekaterih vaseh pa je delno ovira tudi slaba dostopnost. Tisti, ki se odločijo za novogradnjo, se tako najpogosteje odločijo za nova poselitvena območja, ponavadi na robovih naselij. To je delno posledica prevelike utesnjenosti vaških jeder, ki ne sovпада z vse večjo odprtostjo in dovzetnostjo družbenih struktur, delno pa mladi uporabijo parcele, ki so že v družinski lasti, saj so tako stroški za nakup gradbene parcele nižji. Zanimivo je predvsem to, da se tudi ljudje, ki jih prostorska bližina sosedov ne moti, raje odločajo za življenje v stanovanjskih blokih in vrstnih hišah kot pa za življenje v vaških jedrih. Iz tega je razvidno, da je mogoče vzroke za praznjenje teh jeder iskati tudi drugod. Zato ugotavljam, da je bolj kot fizična utesnjenost v tem primeru moteča družbena in simbolna utesnjenost. V nasprotju z vaškimi jedri, ki že imajo močno razvito identiteto, je prav unificiranost stanovanjskih blokov tista, ki obenem daje ljudem možnost, da svoj življenjski prostor oblikujejo po svoje in si tako povečujejo občutek moči ter obvladovanja. In prav stopnja vnaprejšnje določenosti, ki je vpeta v stara vaška jedra, je tista, ki spodbuja njihovo nepriljubljenost, saj pomeni zavoro v razvoju posameznika. Kot negativna posledica omenjenih procesov se v občini Ajdovščina pojavlja vse bolj razpršena poselitev, ki je znak za neracionalno in netrajnostno rabo prostora, obenem pa povzroča tudi težave pri komunalnem opremljanju zemljišč. Kljub visokim naložbam Občine Ajdovščina v centralno komunalno napeljavo je število priključenih stanovanj v vaseh še vedno izredno nizko. Zaradi razpršenosti poselitve so namreč stroški priključevanja na izgrajeno kanalizacijsko omrežje izredno visoki, in ker so v celoti strošek lastnikov, se le malokdo odloči za ta korak. To pa postavlja pod vprašaj tudi smotrnost naložbe saj v tem trenutku izgradnja kanalizacijskega omrežja kot boljša infrastrukturna opremljenost pomeni neupravičen strošek za Občino. Po drugi strani pa je že izgrajeno kanalizacijsko omrežje lahko tudi ena od spodbud in razlogov za pozidavo nezazidanih stavbnih zemljišč znotraj naselij. To bi, dolgoročno gledano, pripomoglo k zgoščevanju poselitve, obenem pa bi upravičilo naložbo v izgradnjo kanalizacijskega omrežja.

S praznjenjem jedra se srečujejo tudi v občinskem središču, vendar gre v tem primeru bolj za praznjenje v smislu selitve trgovin in drugih dejavnosti v trgovske in poslovne cone na obrobju mesta. Center mesta Ajdovščina je s tem izgubil svoj utrip in živahnost, obenem pa proces praznjenja ogroža nekatere, predvsem starejše, prebivalce tega območja, ki se zaradi nedostopnosti storitvenega sektorja soočajo s problemom nemobilnosti in odvisnosti. Za

revitalizacijo mestnega jedra je Občina Ajdovščina razpisala javni natečaj za izbiro najboljše projektne naloge za revitalizacijo osrednjega 'ajdovskega placa'. Zamisel je sicer dobra, vendar le, če natečaj ne bo postal orodje za manifestacijo zasebnih interesov.

Kot razvojna prednost se v občini Ajdovščina ocenjuje zagotavljanje površin za proizvodne dejavnosti. S tem se gospodarska dejavnost namreč usmerja na območja, ki so po mnenju planerjev za to najprimernejša, in ne ogroža kakovosti življenja ljudi. Z več kot 45 % nepozidanih površin znotraj obrtnih in poslovnih con pa ostaja nerešen problem privabljanja podjetnikov v ta okolja. Delno je to posledica umeščanja novih proizvodnih obratov v prostore 'stare' industrije, največja ovira pri tem pa je težavnost odkupa zemljišč zaradi razpršenega lastništva. Zato bi morala Občina razmisliti o reševanju odkupa zemljišč, obenem pa tudi ovrednotiti nekatere ukrepe, ki so bili sprejeti z namenom razvoja gospodarstva. Najnazornejši primer je ukinitvev komunalnega prispevka za podjetnike. Izpad občinskega dohodka, ki ga je povzročil ta ukrep, namreč hkrati pomeni tudi primanjkljaj v občinski blagajni za infrastrukturno opremljanje con. Spodbudna gesta se lahko tako kaj hitro sprevrže v zavorni dejavnik, zato je pri sprejemanju tovrstnih ukrepov v občini treba upoštevati načelo selektivnosti in preseči učinke vseobsežnosti občinske politike.

V občini Ajdovščina je premalo spodbud za razvoj turizma, posebno v naseljih, ki imajo določene turistične zmogljivosti (Vipavski Križ, Ajdovščina, Vrtovin, Otlica, Predmeja ...). Projekti za promocijo raznih turističnih destinacij so zelo redki ter slabo izpeljani. Turistično ponudbo v občini bi lahko združevali z dejavnostmi raznih društev ter tako širili prepoznavnost posameznih lokalnih identitet. Zato bi bilo treba s povezovanjem različnih turističnih funkcij okrepiti turistično prepoznavnost tako posameznih naselij kot tudi občine kot celote.

V skladu s poselitvijo in funkcijami naselij pa je v občini Ajdovščina treba razvijati tudi gospodarsko in javno infrastrukturo. Širjenje obsega in raznovrstnosti ritmov gibanja v času in prostoru zahteva dobro prometno in informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo. Osnovno prometno omrežje v občini Ajdovščina je razvejano predvsem v smeri vzhod–zahod, medtem ko prometno infrastrukturo na območju Gore in Vipavskih brd tvori omrežje lokalnih cest in javnih poti, ki so v večini že precej dotrajane in potrebne obnove. Razvojna omejitev teh območij je tudi izredno počasen razvoj visoko zmogljive in sodobne informacijsko-komunikacijske infrastrukture. Čeprav so omenjena območja občine Ajdovščina redkeje

poseljena, bi morala Občina v skladu z zastavljenimi cilji poskrbeti za kakovostno prometno in informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo, saj so to zelo vitalna območja v občini, ki skrivajo različne razvojne zmogljivosti, predvsem na področju turizma. Prometna in informacijsko-komunikacijska infrastruktura pa sta poleg zagotavljanja dostopnosti drugih v neki prostor pomembni tudi za zagotavljanje odprtosti prostora navzven. Ne zadosten razvoj omenjene infrastrukture namreč pomeni omejevanje časovno-prostorskih poti ter posledično omejevanje razvoja posameznika.

Posledica večanja časovno-prostorskih poti pa je tudi manjša uporaba javnega potniškega prometa, ki ne zadosti več potrebam mobilnosti večine prebivalstva v občini Ajdovščina. Vse večja raznolikost vzorcev časovno-prostorskih poti posameznikov je preseгла ponudbo javnih prevozov, posledica tega pa je večanje uporabe osebnih vozil in ukinjanje prog javnega potniškega prometa. Tovrsten proces osamosvajanja v prostoru pomeni težavo za manj mobilne, predvsem ostarele prebivalce naselij v občini, ki nimajo možnosti uporabe drugih prevoznih sredstev.

Z ukinjanjem železniškega prometa se tovorni promet seli na ceste, kar povzroča večjo obremenjenost cest in okolja v občini Ajdovščina. Pomanjkljiva ponudba servisnih površin in storitvenih dejavnosti, vezanih na tranzitni promet, občasno povzroča večje ohromitve celotnega prometa, predvsem na območju mesta Ajdovščina. Ne zadostno število urejenih parkirišč za tovorni promet pa ponekod pomeni veliko obremenitev za okolje.

Največ težav pri uresničevanju trajnostnega načela je v občini Ajdovščina na področju ravnanja z odpadki ter oskrbe z vodo. Večanje količine odpadkov je ob pomanjkanju primernih odlagalnih površin velik okoljski problem. Obstoječa deponija ne dopušča možnosti večjih posodobitev, načrtovana razširitev deponije Dolga Poljana in postavitve zbirno-reciklažnega centra pa povzročata velike prostorske konflikte, predvsem v odnosu Krajevna skupnost Dolga Poljana – Občina. Kljub temu pa so v občini Ajdovščina opazni premiki na področju vrednotenja okolja, ki se kažejo predvsem v uveljavljanju ločenega zbiranja odpadkov in manjšanja števila črnih odlagališč, ki se pogosto sanirajo prav na pobude občanov. Močan dejavnik onesnaženja z odpadki v občini Ajdovščina je tudi burja, ki neprimerno zavarovane odpadke, predvsem v industrijskih in obrtnih conah, raznese po vsej dolini. V skladu s tem je treba uvesti poostren nadzor zbiranja in skladiščenja odpadkov v obrtnih in poslovnih conah. Kar zadeva organske odpadke, pa se zlasti v podeželskih naseljih vse pogosteje ureja zasebne kompostne jame, kar zmanjšuje onesnaževanje okolja z umetnimi gnojili.

Pri oskrbi z vodo so največja težava manjši vodni viri za vodno oskrbo posameznih naselij. Zaradi pomanjkljivega sistema trajnostnega nadzora je voda v teh sistemih biološko oporečna in tako negativno vpliva na kakovost življenja ljudi v posameznih naseljih.

Raznolika in razgibana naravna krajina, ki je značilna za občino Ajdovščina za zdaj še ohranja svoje odlike, zato na tem področju pomembnejši ukrepi niso potrebni. Opazne spremembe v arhitekturni in poselitveni krajini pa, kot se je pokazalo, niso moteče, celo več, so dokaz, da se območje razvija. Pri tem je pomembno poskrbeti za to, da se nove strukture ne vsiljujejo v okolje, kjer bi občutno vplivale na kakovost krajine. Zato je z določitvijo površin za novejše pozidave in površin, na katerih se ohranja tradicionalno pozidavo, treba preprečiti vdor novih arhitekturnih slogov na območja kakovostne zgodovinske in kulturne krajine. Obenem pa je treba zagotoviti, da rigorozna politika varovanja zgodovinske in kulturne dediščine ne bo pomenila zaviranja razvoja nekaterih vitalnih območij v občini. S širšim družbenim dialogom je treba iskati primerne rešitve, ki bi združevale tako zgodovinski in kulturni kot tudi funkcionalni pomen varovanih območij ter preprečevale njihovo praznjenje in degradacijo.

Tako na področju poselitve kot tudi na področju gospodarske in javne infrastrukture ter krajine v občini Ajdovščina so že vgrajeni nekateri mehanizmi zagotavljanja trajnostnega razvoja, vendar so zelo nedorečeni in pogosto ni jasno opredeljeno, kako naj bi se načelo trajnosti vgrajevalo na posameznih področjih. Protislovnost nekaterih zastavljenih ciljev in ukrepov Občine kažejo na pomanjkljivo upoštevanje družbenih procesov, ki se pomikajo v smeri vse večje odprtosti in raznolikosti. Zato bo za kakovosten in skladen prostorski razvoj občine Ajdovščina treba najprej opredeliti družbeno dinamiko ter upoštevati razvoj raznolikih lokalnih identitet. Za uspešno in kakovostno izpolnjevanje vizije je zato v proces odločanja treba vključiti tudi številne strokovne javnosti. Prostorsko planiranje mora zavzeti aktivnejšo – ofenzivnejšo vlogo in svoje težišče preusmeriti na strateško proučevanje vplivov in prostorskih učinkov načrtovanih posegov, z namenom zagotavljanja pogojev za realizacijo razvojnih interesov ob hkratnem upoštevanju načel vzdržnega prostorskega razvoja.

6 VIRI

1. (2004) Analiza stanja na področju turizma. Razvojna agencija Rod, Ajdovščina
2. <http://www.ajdovscina.si> (14. 11. 2005)
3. <http://www.tic-ajdovscina.si> (29. 5. 2006)
4. http://www.slo-zeleznice.si/sl/infrastruktura/zeleznisko_omrezje/vrsta_prog/ (26. 4. 2006)
5. Castells, Manuel (1997): *The Rise of the Network Society*. Blackwell Publishers, Oxford
6. Dragoš, Srečo, Leskošek, Vesna (2003): *Družbena neenakost in socialni kapital*. Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije, Ljubljana
7. (1999) *European Spatial Development Perspective. Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union*. Office for Official Publication of the European Communities, Luxembourg
8. Gantar, Pavle (1984): *Konfliktni interesi in sociološki problemi planiranja – usmerjanja razvoja na lokalni (občinski in mestni) ravni*. Raziskovalni inštitut, FSPN, Ljubljana
9. Javornik, Jana, Korošec, Valerija (2003) (ur.): *Poročilo o človekovem razvoju. Slovenija 2002/2003*. UMAR, Ljubljana
10. Kos, Drago (2000): *Reform of Local Government in Slovenia*. V: Mlinar, Zdravko (ur.): *Local Development and Socio-Spatial Organization*.
11. Kos, Drago (2002): *Praktična sociologija za načrtovalce in urejevalce prostora*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
12. Kos, Drago (2003): *Postmoderno prostorsko planiranje?* <http://www.trajekt.org/magazine/?rid=1&tid=1&id=30> (10. 12. 2005)
13. Lah, Avguštin, (1998) (ur.): *Narava in okolje*. Svet za varstvo okolja Republike Slovenije, Ljubljana. www.sigov.si/svo/usklajeno-sonaravno/narava-okolje/vsebina/147.htm (10. 12. 2005)
14. (2005) *Letno poročilo Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje*. Območna služba Nova Gorica. Poročilo za leto 2004. Zavod RS za zaposlovanje, Nova Gorica
15. Mlinar, Zdravko (1983): *Usmerjanje družbenega razvoja in mobilizacija razvojnih potencialov*. Raziskovalna naloga. Center za raziskovanje lokalnih skupnosti in delovnih organizacij, FSPN, Ljubljana

16. Mlinar, Zdravko (1989): Informacijska tehnologija in prostorsko-družbeni razvoj. Teorija in praksa, 26, 5, str. 525 – 540
17. Mlinar, Zdravko (1990): Evropska integracija z vidika teorije prostorsko-družbenega razvoja. Teorija in praksa, 27, 6-7, str.764 – 770
18. Mlinar, Zdravko (1993): Teritorialna dehierarhizacija v nastajajoči »novi Evropi«. Teorija in praksa, 30, 11-12, str. 1086 – 1093
19. Mlinar, Zdravko (1994a): Individuacija in globalizacija v prostoru. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana
20. Mlinar, Zdravko (1994b): Trendi in problemi družbenoprostorskih sprememb. Teorija in praksa, 31, 11-12, str.956 – 967
21. Mlinar, Zdravko (1995a): Od območne k omrežni organizaciji evropske družbe. Teorija in praksa, 32, 7-8, str. 659 – 671
22. Mlinar, Zdravko (1995b): Osamosvajanje na lokalni, sub-lokalni in individualni ravni. V: Mlinar, Zdravko (ur.): Osamosvajanje in povezovanje v evropskem prostoru.
23. Mlinar, Zdravko (2000): 'Glokalizacija' ali getoizacija lokalne demokracije?. Teorija in praksa, 37, 3, str.413 – 436
24. Mlinar, Zdravko (2001): Krepitev in slabitev moči lokalnih akterjev ter nastajanje in izginjanje lokalnih posebnosti v procesu glokalizacije. Teorija in praksa, 38, 5, str. 765 – 785
25. (2005) Občinski lokacijski načrt za Poslovno obrtno cono Gojače. Povzetek za javnost. Studio 3, Ajdovščina
26. (2004) Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o prostorskih ureditvenih pogojih v Občini Ajdovščina.
[http://193.77.181.72:8080/mma.nsf/OC/0509221001557/\\$file/dato3_4_tocka_pup_odlok_o_spremembah_in_dopolnitvah_88a.doc](http://193.77.181.72:8080/mma.nsf/OC/0509221001557/$file/dato3_4_tocka_pup_odlok_o_spremembah_in_dopolnitvah_88a.doc) (19. 11. 2005)
27. (2004) Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in družbenega plana Občine Ajdovščina za območje Občine Ajdovščina. Uradni list, 96, str. 11662 – 11671
28. (2004) Osnutek problemske analize na področju socialnega okolja v občini Ajdovščina.
29. Popis prebivalstva 2002. <http://www.stat.si/popis2002/si/default.htm> (14. 11. 2005)
30. (2005) Poročilo o industrijskih, poslovnih in obrtnih conah v občini Ajdovščina. Občina Ajdovščina, Ajdovščina

31. Povzetek gradiva javne razgrnitve predloga državnega lokacijskega načrta za kompresorsko postajo Ajdovščina.
[http://193.77.181.72:8080/mma.nsf/oc/0502110844277/\\$file/dato3_kpa_kompresor_52a.doc](http://193.77.181.72:8080/mma.nsf/oc/0502110844277/$file/dato3_kpa_kompresor_52a.doc) (19. 11. 2005)
32. (2004) Pravilnik o podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave strategije prostorskega razvoja občine ter vrstah njenih strokovnih podlag.
<http://www.lgb.si/predpisi/Pstratob.htm> (7. 10. 2005)
33. (2004) Pravilnik o vsebini, obliki in načinu priprave državnih in občinskih lokacijskih načrtov ter vrstah njihovih strokovnih podlag.
<http://www.arhiforum.com/zakoni/UP-1-2-ul-86-04.htm> (29. 5. 2006)
34. Strassoldo, Raimondo (1991): Lokalna pripadnost in globalna uvrstitev.
<http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr10Strassoldo.pdf> (30. 8. 2005)
35. (2004) Strategija gospodarskega razvoja občine Ajdovščina. Od 2005 do 2015. Razvojna agencija ROD, Ajdovščina
36. (2004) Strategija prostorskega razvoja Slovenije.
<http://www.gov.si/upr/doc/sprs/kazalo.htm> (7. 10. 2005)
37. (2004) Strategija razvoja gospodarske infrastrukture v občini Ajdovščina. Strokovna podlaga. VOI d. o. o., Ajdovščina
38. (2004) Strategija razvoja Slovenije. Osnutek za javno razpravo.
<http://www.gov.si/umar/projekti/srs/srs-osnutek.pdf> (16. 12. 2004)
39. (2003) Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v Občini Ajdovščina. Naselja: Budanje, Dobravlje, Gaberje, Male Žablje in Plače, Selo, Velike Žablje, Cesta, Dolga Poljana, Lokavec, Planina, Ustje, Vrtovin. Studio 3 d. o. o., Ajdovščina
40. (2005) Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v Občini Ajdovščina. Naselja: Brje, Tevče, Vrtovče in Lisjaki, Šmarje, Zavino. VOI d. o. o., Ajdovščina
41. (2005) Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v Občini Ajdovščina. Naselja: Kamnje, Potoče, Skrilje, Stomaž. VOI d. o. o., Ajdovščina
42. (2005) Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v Občini Ajdovščina. Naselja: Kovk, Gozd, Malo Polje, Križna Gora, Višnje, Podkraj in Hrušica, Vodice, Bela. VOI d. o. o., Ajdovščina
43. (2005) Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v Občini Ajdovščina. Naselja: Otlica, Predmeja, Col. VOI d. o. o., Ajdovščina

44. (2005) Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v Občini Ajdovščina. Naselja: Ravne, Malovše, Gojače, Vipavski Križ, Dolenje, Žapuže, Kožmani, Grivče. VOI d. o. o., Ajdovščina
45. Sztompka, Piotr (1994): The sociology of social change. Blackwell, Oxford, Cambridge
46. Šmidovnik, Janez (1994): "Občina – temeljna samoupravna lokalna skupnost". Teorija in praksa, 31, 1-2, str. 14 – 23
47. Teune, Henry, Zdravko Mlinar (1978): The developmental logic of social systems. Sage Publications, London
48. (2001) Trajnostni razvoj in vloga države. www.sigov.si/zmar/projekti/sgrs/pdf-b/3-1.pdf (30. 8. 2005)

7 PRILOGE

Seznam prilog:

PRILOGA A: Strateški cilji Občine Ajdovščina za obdobje 2005–2015

PRILOGA B: Gibanje števila prebivalstva po naseljih in po letih popisov prebivalstva

PRILOGA C: 'Gase' strnjenih vaških jeder

PRILOGA D: Opremljenost naselij z dejavnostmi družbene infrastrukture, storitvene in oskrbne dejavnosti

PRILOGA E: Hidroelektrarna Hubelj

PRILOGA F: Število stanovanj po naseljih in število stanovanj po napeljavi kanalizacije v občini Ajdovščina

PRILOGA G: Krajinske značilnosti, kot posledica močne burje

PRILOGA H: Novi arhitekturni trendi v občini Ajdovščina

PRILOGA I: Intervju z Ireno Raspor, Vodjo Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina

PRILOGA J: Intervju z Markom Rondičem, sekretarjem Območne obrtne zbornice Ajdovščina

PRILOGA A: Strateški cilji Občine Ajdovščina za obdobje 2005-2015

STRATEŠKI CILJI OBČINE AJDOVŠČINA ZA OBDOBJE 2005-2015

Strateški cilj 1:

Razviti raznovrstno konkurenčno gospodarsko strukturo, skladno s svetovnimi razvojnimi trendi

1. Spodbujati nastajanje novih tehnološko naprednejših podjetij in rast obstoječih
2. Povečevati število delovnih mest (vsaj 200 novih delovnih mest letno) ter doseči izenačenje delovnih mest s številom aktivnega prebivalstva
3. Oblikovati učinkovito infrastrukturo za razvoj podjetij, zlasti s podjetniškimi conami
4. Zagotoviti lažji dostop podjetij do kapitala, zlasti s povezovanjem zasebnih in javnih virov
5. Spodbujati povezovanje podjetij v regijskem in mednarodnem prostoru, z večjo vlogo razvojno raziskovalnih jeder na ključnih področjih
6. Razviti raznovrstno strukturo z večanjem deleža terciarnih in kvartarnih dejavnosti, tudi s privabljanjem podjetnikov iz drugih regij in držav ter prestrukturiranjem delovno intenzivnih panog v kapitalsko in tehnološko intenzivne
7. Doseganje znatno višje gospodarske rasti na prebivalca občine

Strateški cilj 2:

Ustvariti spodbudno podjetniško okolje s trdno razvojno koalicijo

1. Razviti učinkovit sistem podpore razvoju podjetništva
2. Izboljšati sodelovanje med občino, podjetniško skupnostjo, civilno družbo in podpornimi organizacijami, z razvojnim forumom kot obliko usklajevanja
3. Uveljaviti razvojno agencijo in partnerje kot nosilce načrtovanja in uresničevanja dogovorjenih razvojnih programov in projektov
4. Ustvariti podjetniško kulturo med vsemi skupinami prebivalstva z osveščanjem, promocijo in usposabljanjem za dejavno vlogo v razvoju
5. Spodbujati ciljne skupine prebivalstva za samozaposlovanje in podjetniško kariero

Strateški cilj 3:

Vzpostaviti učinkovit sistem razvoja človeških virov

1. Razviti izobraževalne institucije in programe, ki jih potrebuje lokalno gospodarstvo, in spodbujati osnovnošolce in srednješolce k izobraževanju za deficitarne poklice
2. Pritegniti mlade s štipendiranjem, sodelovanjem s podjetji in razvojem inkubatorja za njihove poslovne zamisli
3. Spodbujati izobraževanje in usposabljanje zaposlenih in drugih skupin prebivalstva v konceptu vseživljenjskega učenja
4. Spodbujati prenos in uporabo znanja iz izobraževalnih in raziskovalnih organizacij v podjetja

Strateški cilj 4:

Povečati učinkovitost in konkurenčnost kmetijstva in s kmetijstvom povezanih gospodarskih dejavnosti

1. Razviti dopolnilne dejavnosti na podeželju za večjo donosnost kmetij in boljši izkoristek naravnih virov
2. Povečati učinkovitost kmetijstva z izboljšanjem agrarne strukture, z izobraževanjem nosilcev kmetijske dejavnosti in kakovostno svetovalno podporo
3. Spodbujati kulture s primerjalno prednostjo in skupni tržni nastop proizvajalcev kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov
4. Zagotavljati finančne podpore za razvoj kmetijstva iz nacionalnih in evropskih virov

Strateški cilj 5:

Uveljaviti večji prispevek turizma v gospodarstvu občine Ajdovščina

1. Povezati razpršeno turistično ponudbo v celovit turistični produkt, ki se bo tržil pod skupno blagovno znamko
2. Izboljšati turistično infrastrukturo in organizirati bogato in kakovostno ponudbo sodobnih oblik turizma z izrabo naravne in kulturne dediščine
3. Izboljšati usposobljenost osebja v turistični dejavnosti
4. Povezati se z ostalimi nosilci turističnih programov v regiji za uspešen nastop v Evropi

Strateški cilj 6:

Izboljšati kakovost življenja občanov

1. Razvijati kvaliteto življenja s povezavo tradicije in sodobnih pogledov
2. Razvijati infrastrukturo in programe storitev v zdravstvu, otroškem varstvu, šolstvu, kulturi in športu za potrebe občanov
3. Razvijati in izvajati izbrane programe za posebne skupine prebivalstva
4. Načrtovati in izvajati stanovanjsko gradnjo v skladu z razvojnimi potrebami

Strateški cilj 7:

Graditev sodobnega sistema gospodarske in javne infrastrukture, ki bo izhajala iz kriterijev varnosti, racionalne rabe naravnih virov ter varovanja okolja

1. Vzpostavitev kakovostne vpetosti gospodarske infrastrukture v nacionalni in mednarodni prostor
2. Razvijati gospodarsko infrastrukturo skladno s strategijo policentričnosti
3. Razviti sodobno IKT omrežje, ki bo podpora družbenemu in ekonomskemu okolju
4. Optimalno varovati okolje in zmanjšati porabo neobnovljivih virov energije ter porabo obnovljivih virov v okviru meja zmožnosti njihovega obnavljanja.
5. Vzdrževati in izboljševati kakovost lokalnega okolja - kakovost zraka, tal, voda

Strateški cilj 8:

Vzdržen prostorski in okoljski razvoj občine bo zagotovil tako rabo prostora in prostorskih ureditev, ki bo omogočala zadovoljitev potreb sedanjih in prihodnjih generacij

1. Integracija robnih območij z dinamiko razvoja mesta Ajdovščina
2. Koncentracija proizvodnih površin in gospodarna raba v primernih naseljih
3. Prostorsko načrtovanje kot segment trajnostnega in uravnoveženega razvoja aktivno prispeva k doseganju cilja ekonomske in družbene povezanosti ter razvoja
4. Ajdovščina bo kot somestje z Novo Gorico in Šempetrom postalo središče nacionalnega pomena
5. Skozi partnerstva med javnim in zasebnim sektorjem na področju razvoja in upravljanja združevati elemente podjetništva s socialno odgovornostjo in okoljsko osveščenostjo

PRILOGA B: Gibanje števila prebivalstva po naseljih in po letih popisov prebivalstva

NASELJE	PREBIVALSTVO						
	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Ajdovščina							6373
Lokavec	981		946	1019	972	966	1002
Budanje			686	704	712	751	780
Col	368	406	400	397	439	467	498
Cesta			330	338	454	473	494
Vrtovin	523		537	496	490	463	478
Kožmani in Žapuže	263	306	313	317	347	407	477
Planina	582		524	480	420	427	438
Podkraj in Hrušica	484	512	444	435	442	409	437
Dobravlje	412		443	439	410	396	410
Črniče							405
Ustje	286		347	387	378	380	385
Brje	514	516	467	440	404	366	382
Selo	353		359	333	344	328	376
Predmeja	715	720	631	533	437	389	363
Velike Žablje	390		379	366	368	325	330
Batuje							322
Otlica	559	569	529	442	386	319	319
Dolga poljana	305		293	284	303	310	303
Stomaž	400	397	363	328	293	259	282
Male Žablje			319	325	301	275	277
Gojače in Malovše	290	286	277	255	260	237	264
Skrijlje	381	363	368	309	292	264	257
Plače			180	188	194	193	207
Potoče	188	184	191	189	170	186	198
Kamnje	225	221	229	227	204	198	195
Vipavski Križ	168	180	170	174	155	174	181
Šmarje	320	287	262	230	203	188	175
Višnje	198	190	143	140	144	179	170
Gaberje	341		273	221	196	167	151
Kovk	297	279	260	190	158	142	135
Dolenje	112	107	117	113	111	117	131
Ravne	144	154	129	124	133	110	131
Žagolič							130
Gozd	187	165	149	124	120	135	127
Vrtovče	125	138	128	118	116	106	93
Zavino	150	142	130	114	109	78	90
Tevče	100	110	96	97	82	75	89
Malo Polje	172	163	175	188	180	79	82
Grivče	67	67	64	63	67	68	68
Vodice	115	71	60	60	59	50	51
Bela	36	30	30	33	/	/	32
Križna Gora	88	85	83	58	26	12	7

Vir: Popis prebivalstva 2002

PRILOGA C: 'Gase' strnjenih vaških jeder

PRILOGA D: Opremljenost naselij z dejavnostmi družbene infrastrukture, storitvene in oskrbne dejavnosti

NASELJE	OPREMLJENOST NASELIJ Z DEJAVNOSTMI																		ŠT. PREB.				
	Naselje z ulicami	Avtobusno postajališče	Železniška postaja	Štiriletna osnovna šola	devetletna osnovna šola	Pošta	Banka	Bančni avtomat	Zdravstvena postaja	Trgovina s prehrano	Trgovina z drugim blagom	Turistična kmetija	Gostilna s prehrano	Bife	Lovska koč	Cerkev, podružn. cerkev	Sedež župnije	Pokopališče		Smučišče	Športna in otroška igrišča	Zadružni, kulturni dom	Trim steze, označene poti
Ajdovščina																							6373
Batuje																							322
Bela																							32
Brje																							382
Budanje																							780
Cesta																							494
Col																							498
Črniče																							405
Dobravlje																							410
Dolenje																							131
Dolga poljana																							303
Gaberje																							151
Gojače																							151
Gozd																							127
Grivče																							68
Kamnje																							195
Kovk																							135
Kožmani																							109
Križna Gora																							7
Lokavec																							1002
Male Žablje																							277
Malo Polje																							82
Malovše																							113
Otlica																							319
Plače																							207
Planina																							438
Podkraj																							437
Potoče																							198
Predmeja																							363
Ravne																							131
Selo																							376
Skrilje																							257
Stomaž																							282
Šmarje																							175
Tevče																							89
Ustje																							385
Velike Žablje																							330
Vipavski Križ																							181
Višnje																							170
Vodice																							51
Vrtovče																							93
Vrtovin																							478
Zavino																							90
Žagolič																							130
Žapuže																							368

Vir: Strokovne podlage za širitev poselitvenih območij v Občini Ajdovščina, 2003 in 2005

Elektrarna

Zajetje elektrarne

PRILOGA F: Število stanovanj po naseljih in število stanovanj po napeljavi kanalizacije v občini Ajdovščina

Število stanovanj po posameznih naseljih v občini Ajdovščina

NASELJE	Št. Stanovanj
Ajdovščina	2280
Ostala naselja v občini skupaj	3684
Batuje	119
Brje	146
Budanje	233
Cesta	166
Col	160
Črniče	166
Dobravlje	162
Dolga Poljana	112
Gaberje	86
Gojače	58
Kamnje	85
Lokavec	345
Male Žablje	116
Otlica	118
Plače	70
Planina	147
Podkraj	134
Potoče	69
Predmeja	184
Selo	139
Skrilje	113
Stomaž	99
Šmarje	66
Ustje	120
Velike Žablje	115
Vipavski Križ	74
Vrtovin	172
Žapuže	110

Število stanovanj po napeljavi kanalizacije v občini Ajdovščina

	KANALIZACIJA		
	kanalizacijsko omrežje	drugo	brez
OBCINA AJDOVŠČINA	2730	3698	50

Vir: Popis prebivalstva 2002

PRILOGA G: Krajinske značilnosti, ki jih določa burja

Značilna rast dreves na izpostavljenih predelih

Opečnate strehe s kamni

PRILOGA H: Novi arhitekturni trendi v občini Ajdovščina

Poslovni objekt – čebelnjak

Poslovni objekt

Poslovni objekt

Poslovni objekt

Nakupovalni center

PRILOGA I: Intervju z Ireno Raspor, Vodjo Oddelka za okolje in prostor na Občini Ajdovščina

1. Kdo je po vašem mnenju glavni nosilec prostorskega razvoja v občini Ajdovščina?
Občina Ajdovščina.

2. S tem mislite na samo institucijo občine?

Nosilci urejanja prostora so dejansko, najprej recimo imamo sprejeto gospodarsko strategijo, dejansko so bile to strokovne podlage na katerih temelji nadaljnji razvoj, potem so vsa ministrstva, pobude občanov, pobude organizirane javnosti, razno-raznih društev, razno-raznih izpostav ministrstva.

3. V kolikšni meri je občina samostojna pri oblikovanju strategija in v kolikšni meri na to vpliva država?

Država ima dejansko...vsak prostorski plan občine oz prostorski akt, po novem, mora biti najprej prilagojen državnemu prostorski strategiji, potem je šele občina na vrsti.

4. Je opaziti pri tem kakšna razhajanja? Lokalni prostor je namreč zelo specifičen, državni dokumenti pa zelo splošni in pogosto tudi zelo neprilagodljivi.

Dejansko je tako. To so predpisi. Npr. Strategija prostorskega razvoja države je dokument, ki ga sprejema dejansko država, je pa usklajen z vsemi resornimi ministrstvi. Država mora zagotavljati, da se obvarujejo tista območja, ki so vitalno pomembna. To pomeni varstvo narave, varstvo kulturne dediščine, varstvo kmetijskih zemljišč (najboljša kmetijska zemljišča so namreč zelo ustavna kategorija), potem vodnih objektov oziroma površin ob vodi, poplavnega pasu in seveda je država odgovorna tudi za delovanje energetske oskrbe države. To so, recimo pri vsaki spremembi oziroma pri vsakem prostorskem aktu je potrebno najprej pridobiti smernice skoraj vseh resornih ministrstev. V bistvu niso vsa, ampak skoraj vsa resorna ministrstva in to mora občina povzet kot, če si predstavljamo mrežo, prvo ki je na nekem območju občine so ta varovanja države. Potem se pa nekako občina usklajuje z državo za npr. če širi poselitev na najboljše kmetijska zemljišča oziroma zdaj tudi na druga kmetijska zemljišča, mogoče če širi neke svoje dejavnosti v območje nature ali na območje kulturne dediščine in podobno. Konflikti so vedno, ker ljudje smo različni in interesi so različni. Nekaj se da uskladiti, ni to nemogoče, nekaj se pa ne da uskladiti.

5. Ko smo že pri spremembi namembnosti zemljišča. Kakšen je postopek? Posameznik da najprej vlogo na občino in potem to občina posreduje ministrstvu, ali kako je s tem?

Tu je bilo do sedaj nedorečeno. Svoje čase se je vsako vlogo dalo avtomatično državi, sedaj država pravi, da mora občina najprej to s strokovnega stališča presoditi, ampak tu je vedno nek bumerang efekt. Lokalna skupnost je vedno bolj pod pritiski občanov in včasih je tudi res, da gredo vse zadeve na ministrstvo v usklajevanje. Dejansko je pa tako da, prav kar se tiče širitve poselitve, so bile izdelane strokovne podlage na ravni države, kjer so ugotovili, da imamo za 99 let preveč nezazidanih stavbnih zemljišč in tako smo se znašli v nevhvaležni vlogi zato ker imamo neko dediščino, usmeritve države so jasne in so tudi z ekonomskega vidika racionalne. Ker dejansko kar se tiče komunalne in energetske opreme kliče po strjeni pozidavi. Sami ljudje ponavadi želijo graditi tam, kjer so lastniki, poleg tega pa hočejo živeti bolj na samem. Ne marajo živeti v teh strnjenih naseljih, vsak hoče imeti na primer, v primeru ruralnega naselja, malo več ohišnice, kakšen sadovnjak in podobno. Mogoče je to delno tudi dediščina preveč strnjene pozidave v preteklosti. Mogoče je to največja težava.

6. Tako prihaja tudi do praznjenja, ne samo mestnega jedra, temveč tudi vaških jeder. Prebivalstvo v teh jedrih se stara, mlajše pa pri obnovitvah starejših hiš moti tudi nedostopnost.

To je res, pri obnovitvah pa je problem tudi, to, da je večina teh objektov lastniško nerešenih. Menda so bili prepisi v času Italije dragi, tako da smo na posameznih objektih zasledili tudi po deset in več lastnikov. Polovica teh lastnikov je neznanih oziroma živijo nekje v tujini in tako je, kot se reče, objekt praktično nerešljiv.

7. S podobnim problemom se srečujete tudi v primeru obrtnih con. Tudi tam je lastništvo precej razpršeno in tako se mora interesent/kupec za večje zemljišče pogajati z več lastniki zemljišč.

To je res. In tudi tukaj imamo probleme, potem je še tu dediščina, nerešena dediščina in mogoče tudi to, da so lastniki razpršeni.

8. Kako pa je z interesenti za nakup zemljišča?

Interesentov za gradnjo je dosti, velika umetnost pa je pridobiti zemljišče v enem kosu.

9. Ali občina posreduje pri teh težavah?

Občina je izdelala evidence za nezazidana stavbna zemljišča, trenutno pobiramo nadomestilo, kar se tiče obrtnih con, za stanovanjska zemljišča pa še nismo začeli. Te evidence so zelo delikatne in je potrebno res predhodno preценiti ali je neko zemljišče upravičeno stavbno, ali ne poteka po njem kakšen vodotok, ali konfiguracija terena različna, ali je na območju kakšen visokonapetostni vod in podobno. Dejansko je potrebno prevrednotiti vsa stavbna zemljišča, ali so upravičena ali ne. Zagotovo pa tu pričakujemo velike konflikte.

10. Sicer pa so vsi posegi v okolje javnosti dostopni na javnih razgrnitvah. Kakšen je odziv na te javne razgrnitve?

Nimajo pravega učinka.

11. Najpogosteje se verjetno oglasijo tisti, ki imajo kak interes na obravnavanem območju?

Ja in tudi ne. Dejansko ta odnos do javne razgrnitve ni pravi, ker ljudje ne vedo kako zelo pomembna je ta zadeva. In da, kar se tiče plana, če nekaj ni v planu se naprej ne da graditi. Mogoče je vzrok tudi to, da so ti planski akti precej abstraktni, ne-konkretni in zato ljudi ne zanima, vendar so izredno pomembni. Kot drugo je tudi to, ker ta zemljišča nikoli prej niso bila obdavčena in nekateri ljudje šele sedaj ugotavljajo, da so lastniki stavbnih zemljišč, čeprav jih imajo že od leta 1986, ko je bil ta prostorski plan, ki je trenutno veljaven sploh sprejet. To pomeni, da bi se morali tudi ljudje osvestiti, ker če imaš nepremičnino, je prav da veš, kaj imaš. Lahko je to kapital, lahko je to breme, ampak ljudje bi morali vedeti za to. Na koncu se vedno reče »nihče me ni vprašal«. Do sedaj ni bilo nobenega problema in dokler ni problema smo vsi malo pasivni. Lastnina je prednost, je nedotakljiva, potrebno je pa vedeti tudi, kaj ta lastnina pomeni.

12. S kakšnimi odzivi na javne razgrnitve se najpogosteje srečujete. Gre bolj za težnje po širitvi poselitve ali je, kot je bilo v primeru poselitvenega območja Grivče III (zaradi plazovitega terena), opaziti težnjo po zaviranju poselitve?

Plazovito je območje od Budanj do Črnič, celo pobočje to je dejstvo. To so mogoče neke historične zadeve, ki se vlečejo, recimo prav v Grivčah je bilo, po vseh strokovnih podlagah, še pred letom 1986, to zemljišče stavbno. Dejansko gre tu, mogoče za lokalni interes po ohranjanju neke identitete naselja. Mogoče prebivalci naselja Grivče nočejo, da bi jih 'pojedla' Ajdovščina, tako kot, če se preselim v sosednjo občino, Solkan noče, da bi ga 'pojedla' Nova

Gorica. To je nekaj povsem normalnega. Tu je glavni konflikt ohranjanje identitete in mogoče specifika posameznikov.

13. Ali boste, glede na to da na nek način favorozirate, razpršeno gradnjo, poskušali v prihodnje le-to zavirati?

Morali jo bomo. Dejansko je razpršena gradnja zakonsko prepovedana, tega se moramo vsi zavedati brez osebnega mnenja, razen v krajih, za katere je razpršena gradnja značilna. To je pri nas področje Gore. Za to območje je značilno, da so objekti razpršeni in to tudi velja ohranjati, drugače pa tega ni. Če vzamemo pa zgolj ekonomski vidik tega, naprimer sedaj ima občina sprejet program za kanalizacijska omrežja in za čistilne naprave v celi občini, razen mesta, ki je že opremljeno. Začeli smo nekako s Colom, z namenom, da bi se ta višinska naselja, ki vplivajo na vodne vire, opremila. Gre torej tudi za varovanje vodnih virov. Občinski denar so vložili v izgradnjo kanalizacijskega omrežja in čistilne naprave, sedaj se pa pojavlja problem priključevanja na to kanalizacijsko omrežje. Glede na to, da so objekti različno oddaljeni, znaša cena enega priključka, v povprečju, 350.000,00 tolarjev, kar v seštevku pomeni 52 milijonov tolarjev. Nekaj objektov je tako oddaljenih, da bi stroški priključitve znašali med 500.000,00 in 800.000,00 tolarji. In sedaj se pojavlja vprašanje. Po vsej zakonodaji je to stvar lastnikov. Na kakšen način naj lastnike prisilimo, da se priključijo na omrežje? Ker ljudje imajo že urejeno dispozicijo odplak in lahko se izda cela vrsta odlokov, pa ne bo zaleglo. Edini način je prisila, ampak to spet pomeni konflikt med lokalno skupnostjo in občani. Če omenim še vodooskrbo. Eno je samo sekundar, to pomeni glavni vod, drugo so pa priključki, kjer se srečamo z enakim problemom. Čimbolj oddaljen je objekt, tem dražja je priključitev. In to je tisto, kar pomeni ekonomika v prostoru. Ne samo dolgoročno varovanje določenih kmetijskih zemljišč, ki so potencialna za obdelavo, ampak tudi cena komunalne opreme, ki ni tako nizka.

14. Kako je pa s črnimi gradnjami?

Črne gradnje so zakonsko prepovedane. Edini zakon, ki jih je legaliziral, je bil iz leta 1993, znani Jazbinškov zakon. Seveda jih prepovedujemo, vendar se vseeno pojavljajo.

Ali se pojavljajo v obliki celotnih hiš, ali v obliki prizidkov, ki presegajo 30m²?

Po novi zakonodaji ne more, noben prizidek, ki je dvoetažen, pomožen objekt. Pomožni objekti so točno definirani, tudi način kako so zgrajeni in podobno ter kaj je vse ostalo. Ker črne gradnje so lahko tudi v stavbnih zemljiščih. Ni nujno da so izven. Po mojem osebnem mnenju je približno 25% objektov v Sloveniji črnogradenj. Ker mislim, da tudi tisti, ki imajo legalno zgrajen objekt z gradbenim dovoljenjem, je pogosto to črnogradnja, ker ni zgrajen po gradbenem dovoljenju, če striktno upoštevamo zakon. Zato ker nekega odnosa tudi izvajalcev ali predvsem izvajalcev ali pa ostalih do načrta, ki ga je nekdo izdelal ni. Mogoče je sedaj manj teh deviacij, v preteklih letih je pa tega bilo ogromno.

15. Trenutno se v središču mesta gradita dva stanovanjsko-poslovna objekta. Glede na to, da lahko v strokovnih podlagah velikokrat zaznamo težnjo po ohranjanju identitete tudi s pomočjo arhitekture, ali lahko s tega vidika kako posežete v to gradnjo, ki je sicer privatna lastnina?

V PUP-u je definirano kakšna naj bo ta gradnja. Povrh vsega se ti pomembni objekti potrjujejo z neko dispozicijo tudi na občinskem svetu. Neko mnenje se da. Pri nas je to boniteta, država je pa dejansko dala občine s tem novim zakonom, v vlogo izdajanja potrdil iz uradnih evidenc. Konflikti se pojavljajo, čeprav jih pri nas še nismo obravnavali, občina namreč izda lokacijsko informacijo in od takrat naprej nima več nobenega vpliva na objekt. Tu je v občini rahla prednost, da se ti vitalni objekti, kot je Castra in kot je Pošta, obravnavajo na odboru za okolje in prostor in tudi na svetu. Tu pa obstaja večna dilema. Na eni strani so arhitekti, ki

hočejo uveljaviti neke nove trende - prostor je živ, objekti so živi, materiali so novejši in podobno. Kje je meja med prilagajanjem staremu in puščanjem možnosti razvoja novemu, to pa ostaja večni konflikt. Nekaterim se oko spočije na teh starih objektih in bi želeli, da se s tem stilom nadaljuje, drugi bi radi sodobnejšo gradnjo. To je moje osebno mnenje, in mislim, da bomo poskušali vtakati tudi v nove akte, pa tudi skladno s strategijo je, da se pač v vsakem naselju določi tista območja, kjer se varuje tista tipologija, kjer je potrebno v tipologijo tudi graditi in območja, kjer je lahko dopuščena nova arhitektura. Tudi Ajdovščina se je skozi leta spreminjala in ne moremo sedaj zaustaviti časa ter delati 'po starem'. To je zelo nehvaležna naloga. Potrebno je iti v korak s časom, seveda ob skrbni presoji, kdaj in kje, kar pa je zelo delikatno. Nikoli ne bomo zadovoljili vseh.

16. Sicer pa nasplošno dobro sodelujete z ostalimi uporabniki in oblikovalci prostora? Mislim, da velikih konfliktov ni. Vendar mora včasih priti tudi do konfliktov, sicer bi vse skupaj izgledalo nekoliko čudno. Normalno je da do tega prihaja, vendar mislim, da pri nas ni toliko tega, kot je v ostalih občinah. Če obstaja javni interes, če se da pogovoriti, se poskušamo tudi mi prilagoditi. Nismo idealni, se pa trudimo. Menim, da trenutno delujemo dokaj usklajeno oz. to vsaj poskušamo. Če ne bi bilo konfliktov, bi to pomenilo, da ima nekdo popoln nadzor, v demokraciji pa je to nedopustno.

17. Kolikšna sredstva se namenjajo v občini za vaš oddelek?
2% proračuna, za planiranje je cca 1%.

18. Kaj pa plazovita območja, npr plaz Slano blato?
Plaz Slano blato je državni, občina ne financira. Prvenstveno bi bilo, glede na to, da smo s strani države dobili strokovne podlage za kmetijska zemljišča, za naturo in podobno, bi morali po zakonu o vodah dobiti poleg poplavnih območij, vodotokov in erozijska območja, tudi plazovita območja. Pod prvo je to naloga države, da nam to dostavi in šele kasneje je to stvar občine. Tu je nek konflikt med občino in državo, kdo naj to naredi. Na tem mestu se bo mogoče malo prisililo občine, da to izvedejo, zagotovo pa je to povezano s sredstvi.

18. Če se dotakneva še samega mesta Ajdovščina. V zasnovi dolgoročnega razvoja za ureditveno območje mesta so predvidene tudi pešcone in kolesarske poti. Kaj je razlog za to, da kolesarsko omrežje še ni zgrajeno?
To je predvsem stvar trenutne politike. Določena politika bolj preferira mirujoči promet, urejanje nekega naselja, medtem ko določena politika preferira razvoj gospodarstva. Dejansko, proračun je omejen in glede na to, da so potrebe velike in da je sedaj pred nami velik paket čistilnih naprav in kanalizacijskih omrežij, pa vse do cest, ki jih je potrebno vzdrževati, je potrebno nekatere stvari izločiti.

19. Kaj pa mestno jedro? Kot vemo se prazni. Bi lahko na tem območju uredili peš-cono?
V načrtu razvojnih programov ni tovrstnih prenov. Mogoče bo do tega prišlo v prihodnje.

20. Pred kratkim je izšel razpis za najboljšo projektno nalogo za revitalizacijo mestnega jedra. Res je, vendar je bolj programski in ne toliko arhitekturni. Torej oživljanje mestnega jedra s pomočjo oživljanja trgovin, lokalov, prireditev. Na oddelku za okolje in prostor Občine Ajdovščina se pogovarjamo, da bi bila nujna izdelava prometne študije, ki bi zajela motorni promet, kolesarski promet, peš promet in mirujoči promet, ampak menim, da bo to stvar prihodnjih proračunov.

21. Trenutno se v mestu gradi prvi poslovno-stanovanjski objekt, ki bo imel tudi svojo garažno hišo. Kako to, da se to ne prakticira bolj pogosto?

Garažne hiše so izredno draga zadeva. To je bolj stvar ekonomije. V Ljubljani je to nekaj normalnega, v nekaterih naseljih je to manj normalno. In mislim da tudi če pogledamo tu naokrog: Sežana, ne vem, če ima kakšno, Postojna tudi ne, Nova Gorica pa ima samo tiste, ki jih je zinvestirala Perla (HIT) in tiste, ki so bile zgrajene zraven blokov, vendar takrat je bila to še socialistična gradnja itd. viri so čisto drugačni. Ideje so, naprimer tukaj če se bo C3 nadaljeval, ampak vedno bomo pri temu, da je potrebno pač ekonomsko investicijo pokrit.

22. Mogoče še besedo o kompresorski postaji. Državni lokacijski načrt je bil sprejet. Po dolgotrajnih usklajevanjih se v javnosti ponovno sliši o nezadovoljstvu prebivalcev, predvsem Dolge Poljane?

Objekt je državni oz, je meddržavni. Pomeni funkcioniranje plinovodnega omrežja Evrope, Najmanj Italije in teh sosednjih držav. Zagotovo je to objekt, ki je tujek. Vendar lokalna skupnost pri odločanju lahko ima svoje pravice, ali pa tudi ne. O tem odloča država. Bila so neka pogajanja, dosežen je bil tudi nek konsenz. Večji problem kot kompresorska postaja pa je po mojem mnenju samo odlagališče.

23. Kako je s črnimi odlagališči?

Se sanirajo, se ne odlaga več toliko. Takoj ko se kaj pojavi, nas svetniki na seji opozorijo na te probleme. Dobrodošel pa je tudi odziv javnosti.

24. Torej se je dvignila tudi zavest ljudi o čistem okolju?

Ljudi to moti in občina se trudi čimprej odreagirat. Ni pa idealno, vendar se je zadeva zelo poboljšala.

1. Katere so najpogostejše prostorske težave, s katerimi se srečujejo gospodarstveniki/obrniki?

Podjetniki zaradi nenehne tendence k razvoju, širjenje svoje dejavnosti prej ali slej pride do točke, ko je soočen z dilemo ali zagotoviti nove, večje in bolj opremljene delovne prostore ali ostati na tej ravni, kar pa ne pomeni stagnacije ampak nazadovanje. Iskanje primerne prostora za širitev, nakup zemljišča, urejanje potrebne dokumentacije, komunalno opremljanje zemljišča, gradnja in pridobivanje uporabnega dovoljenja so aktivnosti, ki podjetnikom vzamejo zelo veliko časa, ki ga morajo zagotoviti ob nezmanjšanim aktivnostim v svoji osnovni dejavnosti.

Podjetniki se torej srečujejo s problemom razdrobljenosti zemljišč, zapletenim postopkom nakupa zemljišč, visokimi cenami zemljišč, neustrezno kategorizacijo zemljišč ter dolgotrajnimi oziroma neizvedljivimi postopki za spremembo kategorizacije in birokratskimi ovirami.

2. Kako sodelujete z Občino Ajdovščina?

Območna obrtna zbornica Ajdovščina v zadnjem obdobju odlično sodeluje z Občino Ajdovščina na vseh ravneh oziroma pri vseh aktivnostih, ki se nanašajo na gospodarstvo. V zadnjem mandatu se je politika Občine Ajdovščina postala bistveno bolj usmerjena v podjetništvo, kar je verjetno tudi posledica aktivne vključitve Območne obrtne zbornice Ajdovščina v soustvarjanje boljših pogojev za podjetništvo prek svojih svetnikov v občinskem svetu.

3. Gospodarstvo je trenutno eden pomembnejših nosilcev razvoja v Občini. Kolikšno vlogo ima gospodarstvo pri oblikovanju strategij in načrtov?

Tako kot sem že omenil največji vpliv gospodarstva na oblikovanje strategij in načrtov poteka na relaciji svetniki iz gospodarstva in občinska uprava. Preko svojih predstavnikov gospodarstvo poskuša vplivati na prostorsko strategijo Občine, kar pa nam vedno ne uspeva, saj ima ponekod tudi Občina omejene pristojnosti (prvovrstna kmetijska zemljišča, Natura 2000).

4. Kaj bi bilo v Občini potrebno še urediti za lažje in boljše funkcioniranje gospodarstva? Občina Ajdovščina je v preteklem letu odpravila obveznost plačila komunalnega prispevka za vse, ki so pripravljene graditi poslovne objekte. To pomeni približno 120 milijonov tolarjev letnega prihranka za podjetnike, na drugi strani pa to pomeni prav takšno znižanje občinskega proračuna v postavkah za odkup zemljišč in komunalno opremljanje poslovnih con.

Drug problem, s katerim se srečujejo podjetniki pa je razdrobljenost zemljišč. Če želi nekdo kupiti 3000m² veliko parcelo, se mora za nakup zemljišča pogovarjati s številnimi lastniki tega zemljišča. Dovolj je, da le eden od njih noče prodati svoje parcele in cel projekt propade. Najlažje bi bilo, da bi občina odkupila še kmetijsko zemljišče ga s svojimi akti spremenila v poslovno cono, razparcelirala zemljišča in ponudila kupcem. Komunalno opremljena ali ne. Vendar je po mnenju župana to manipulacija.

Po našem mnenju bi bilo potrebno še poenostaviti birokratske postopke za pridobivanje potrebnih dovoljenj za gradnjo.

5. Ali pomanjkanje servisnih in parkirnih površin povzroča prostorske konflikte?

Kot vam je poznano v Občini Ajdovščina in Vipava zelo pogosto piha burja, kar povzroča številne prometne zastoje in izločanje vozil iz prometa. Zaradi neurejenosti parkirnih površin

oziroma površin za izločanje vozil iz prometa. Vozila tako parkirajo bodi na vseh možnih javnih površinah, bodi na obvoznici, kar povzroči popolno ohromitev prometa v mestu.

Glede parkirišč za tovorna vozila pa se pojavlja še en problem. Prevozniki so po Zakonu o prevozih v cestnem prometu dolžni ob pridobivanju licence za opravljanje cestnih prevozov predložiti pogodbo o najemu ali lastništvu parkirnega mesta za svoje vozilo. Župan se je ob izvolitvi zavezal, da bo v svojem mandatu zagotovil parkirišča za tovorna vozila podjetnikov iz Občine Ajdovščina. V ta namen je zemljišče v lasti občine prodal gradbenemu podjetju iz Ajdovščine, le to pa je za parkirno mesto postavilo za podjetnike nesprejemljivo ceno. Dejstvo je namreč, da tovorno vozilo, ki stoji, že samo po sebi ustvarja izgubo. Zato izdatne investicije v parkirišče, sploh niso ekonomsko sprejemljive. Trenutno je že v pripravi nov Zakon o prevozih v cestnem prometu, ki odpravlja pogoj parkirišča za pridobitev licence. Pojavlja se mi vprašanje kako bo s parkiranjem v prihodnje, če parkirno mesto ne bo več pogoj za pridobitev licence. Mogoče bodo parkirali, kjer bo le prostor.

6. Kaj je za podjetnika/obrnika največji problem pri nakupu zemljišč za gradnjo obrata? Tako kot sem že prej omenil, se podjetnik srečuje najprej s razdrobljenostjo zemljišč, kar pomeni dolgotrajne postopke pri odkupu potrebnih zemljišč za gradnjo, sledi komunalno opremljanje prostorov, če je to v coni je težko zagotoviti sočasno gradnjo infrastrukture vseh lastnikov zemljišč.

7. Ali menite, da je ustanovljeni inkubator za podjetja primerna pomoč za bodoče podjetnike?

Vsekakor podpiramo vse aktivnosti k zagotavljanju boljših in lažjih pogojev za podjetnike. Menim, da pa za to ne potrebujemo inkubatorjev oziroma vsaj ne inkubatorjev, katerih osnova aktivnost je zagotavljanje prostorov za opravljanje dejavnosti. Podjetnik lahko za začetek svoje aktivnosti opravlja v lastni »garaži«. Inkubator bi moral potencialnim bodočim podjetnikom zagotavljati primerno svetovanje in pomoč pri razvijanju podjetnikove ideje, preveritvijo izvedljivosti ideje, pomoč pri marketingu in trženju.

8. Kaj menite o izgradnji logističnega centra?

Tako kot v podjetništvu, kjer se Ministrstvo za javno upravo trudi zagotoviti vse podporne storitve za podjetnike na enem mestu se mi tudi tu zdi primerno, da so vse podporne storitve oziroma institucije na enem mestu. Razpršenost lokacij gasilcev, policije, civilne zaščite in podobno, po celotnem mestu Ajdovščina zagotovo ni racionalno, saj bi lahko zemljišča oziroma poslovne prostore na atraktivnih lokacijah, ki jih trenutno zasedajo precej bolje tržili. Obenem pa bi tem institucijam zagotovili lažje opravljanje njihovega dela, lažji dostop in usklajeno delovanje.

9. Ali gospodarstvo v občini prejema dovolj pozornosti ali mu je občina naklonjena?

Številne skupne aktivnosti podpornih institucij za gospodarstvo in Občine Ajdovščina kažejo na močno podporo. Vse aktivnosti na področju gospodarstva usklajujemo skupaj ter prek svojih predstavnikov v občinskem svetu skušamo še bolj vplivati na zagotavljanje ugodnega in spodbudnega okolja za podjetnike.

10. V čem se najbolj kaže naklonjenost občine?

Naklonjenost občine vidim na vseh področjih, ki se nanašajo na gospodarstvo.